

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Сучасні підходи до прогнозування ймовірності та запобігання
неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК»

Виконав: студент 2 курсу групи 8.0721-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування, освітня програма фінанси і кредит

Д.Г. Іщенко

Керівник д.е.н., професор Крилов Д.В.

Рецензент к.е.н., професор Кущик А.П.

Запоріжжя – 2022

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

«_____» _____ 2022 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Іщенко Данилу Геннадійовичу

1. Тема роботи: «Сучасні підходи до прогнозування ймовірності та запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК»
керівник роботи: Крилов Денис Валерійович, д.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від 9 червня 2022 р. № 641-с.
2. Строк подання студентом роботи: 14 листопада 2022 р.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності АТ «УКРСИББАНК», інформація Національного банку України та Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність та основні ознаки неплатоспроможності банків; дослідити взаємозв'язок неплатоспроможності та банкрутства банку; опрацювати сучасні підходи до оцінки ймовірності неплатоспроможності банків України; вивчити організаційні аспекти роботи АТ «УКРСИББАНК», проаналізувати його фінансово-економічні показники та нормативи; здійснити прогнозування ймовірності неплатоспроможності банку; вдосконалити методичні підходи прогнозування неплатоспроможності банків України; обґрунтувати заходи щодо запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК» у сучасних умовах.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 13 рис. і 19 табл., 15 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Крилов Д. В., професор	8.08.2022 р.	8.08.2022 р.
2	Крилов Д. В., професор	13.09.2022 р.	13.09.2022 р.
3	Крилов Д. В., професор	04.10.2022 р.	04.10.2022 р.

7. Дата видачі завдання: 20 червня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	20.06.2022 р. – 30.07.2022 р.	виконано
2.	Виконання вступу	1.08.2022 р. – 07.08.2022 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	08.08.2022 р. – 12.09.2022 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	13.09.2022 р. – 3.10.2022 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	4.10.2022 р. – 17.10.2022 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	18.10.2022 р. – 1.11.2022 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	1.11.2022 р. – 13.11.2022 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	14.11.2022 р.	виконано

Студент _____ Д.Г. Іщенко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Д.В. Крилов
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.Ю. Кисільова
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 109 с., 13 рис., 19 табл., 70 джерел, 3 додатки.

Об'єктом дослідження є сучасні підходи до прогнозування ймовірності неплатоспроможності банків.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні питання прогнозування ймовірності неплатоспроможності банків, а також запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК».

Метою кваліфікаційної роботи магістра є узагальнення сучасних підходів до прогнозування ймовірності неплатоспроможності банків, а також обґрунтування заходів, спрямованих на запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК».

Завдання дослідження: визначити сутність та основні ознаки неплатоспроможності банків; дослідити взаємозв'язок неплатоспроможності та банкрутства банку; опрацювати сучасні підходи до оцінки ймовірності неплатоспроможності банків України; вивчити організаційні аспекти роботи АТ «УКРСИББАНК», проаналізувати його фінансово-економічні показники та нормативи; здійснити прогнозування ймовірності неплатоспроможності банку; вдосконалити методичні підходи прогнозування неплатоспроможності банків України; обґрунтувати заходи щодо запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК» у сучасних умовах.

Наукова новизна дослідження: вдосконалено методичний підхід до оцінювання ймовірності неплатоспроможності банку шляхом врахування часового горизонту прогнозування та застосування інтегрального показника, що обчислюється на основі найважливіших компонентів фінансового стану банку. Практичне значення мають розробки з обґрунтування напрямів запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК».

БАНКІВСЬКА ЛІКВІДНІСТЬ, БАНКРУТСТВО, КАПІТАЛІЗАЦІЯ БАНКУ, НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ.

SUMMARY

Qualifying work: 109 p., 13 fig., 19 tab., 3 annex, 70 references.

The object of the study is modern approaches to forecasting the probability of bank insolvency.

The subject of the study is theoretical, methodical and practical issues of forecasting the probability of bank insolvency, as well as preventing the insolvency of JSC "UKRSIBBANK".

The purpose of the master's thesis is to generalize modern approaches to forecasting the probability of bank insolvency, as well as to justify measures aimed at preventing the insolvency of JSC "UKRSIBBANK".

The task of the research of the master's thesis: to determine the essence and main signs of bank insolvency; to investigate the relationship between insolvency and bank bankruptcy; develop modern approaches to assessing the probability of insolvency of Ukrainian banks; to study the organizational aspects of the work of JSC "UKRSIBBANK", to analyze its financial and economic indicators and standards; forecast the probability of bank insolvency; to improve methodical approaches for forecasting the insolvency of Ukrainian banks; justify measures to prevent the insolvency of JSC "UKRSIBBANK" in modern conditions.

The scientific novelty of the obtained results is determined by the following basic provisions: the methodical approach to assessing the probability of bank insolvency has been improved by taking into account the forecasting time horizon, using an integral indicator calculated on the basis of the most important components of the bank's financial condition in accordance with the regulator's requirements, weighted by weighting factors.

Reasonable directions for preventing insolvency of JSC "UKRSIBBANK" are of practical importance: ensuring profitability, increasing the bank's capitalization and capital optimization, increasing the liquidity of the bank's assets in view of the "liquidity – risk – profitability" ratio, optimizing the structure of the

bank's assets and liabilities, developing the bank's risk management with the aim of comprehensive management and minimization of all financial risks, introduction of modern innovative banking technologies, development of bank marketing.

BANKING LIQUIDITY, BANKRUPTCY, BANK CAPITALIZATION,
INSOLVENCY, RISK MANAGEMENT.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ	10
1.1 Економічна сутність та основні ознаки неплатоспроможності банків.....	10
1.2 Взаємозв'язок неплатоспроможності та банкрутства банку.....	20
1.3 Методичні підходи до оцінки ймовірності неплатоспроможності банків України.....	29
2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ АТ «УКРСИББАНК» І ПРОГНОЗУВАННЯ ЙМОВІРНОСТІ ЙОГО НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ.....	41
2.1 Оцінювання динамічних змін балансових показників банку	41
2.2 Аналіз дотримання АТ «УКРСИББАНК» економічних нормативів.....	47
2.3 Оцінка фінансових результатів діяльності АТ «УКРСИББАНК».....	56
2.4 Прогнозування ймовірності неплатоспроможності банку.....	63
3 РОЗВИТОК ПІДХОДІВ ДО ПРОГНОЗУВАННЯ ЙМОВІРНОСТІ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ ТА ЗАПОБІГАННЯ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ АТ «УКРСИББАНК».....	73
3.1 Удосконалення методичних підходів до прогнозування неплатоспроможності банків України	73
3.2 Обґрунтування заходів із запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК» у сучасних умовах	85
ВИСНОВКИ	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	103
ДОДАТКИ	110

ВСТУП

Сьогодні проблема неплатоспроможності банків усе одно залишається нагальною, хоч уже й пройшов період, коли регулятор масово виводив з фінансового ринку банки, що не відповідали чинним вимогам. Так зване «велике прибирання» вже проведене, втім умови функціонування стали ще складнішими, тому сучасні банки мають перманентно аналізувати свій фінансовий стан і прогнозувати ймовірність неплатоспроможності та навіть банкрутства за декількох сценаріїв розвитку майбутніх подій. Означена тема не лише не втрачає своєї актуальності, вона стає ще більш проблемною.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є узагальнення сучасних підходів до прогнозування ймовірності неплатоспроможності банків, а також обґрунтування заходів, спрямованих на запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК».

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі завдання дослідження:

- визначено сутність та основні ознаки неплатоспроможності банків;
- досліджено взаємозв'язок неплатоспроможності та банкрутства банку;
- опрацьовано сучасні методичні підходи до оцінки ймовірності неплатоспроможності банків України;
- вивчено організаційні аспекти роботи АТ «УКРСИББАНК», проаналізовано його фінансово-економічні показники та нормативи;
- здійснено прогнозування ймовірності неплатоспроможності банку;
- вдосконалено методичні підходи прогнозування неплатоспроможності банків України;
- обґрунтовано заходи, спрямовані на запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК» у сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є сучасні підходи до прогнозування ймовірності неплатоспроможності банків. Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні питання прогнозування ймовірності неплатоспроможності

банків, а також запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК».

При виконанні кваліфікаційної роботи магістра використані такі методи економічних досліджень: абстрактно-логічний, економіко-статистичний, монографічний, аналізу, синтезу та ін.

Інформаційну базу дослідження складають показники фінансової звітності АТ «УКРСИББАНК», дані Національного банку України, а також монографічні дослідження та статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

– вдосконалено методичний підхід до оцінювання ймовірності неплатоспроможності банку шляхом врахування часового горизонту прогнозування, застосування інтегрального показника, що обчислюється на основі найважливіших компонентів фінансового стану банку відповідно до вимог регулятора, зважених на коефіцієнти вагомості.

Практичне значення мають обґрунтовані напрями запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК»: забезпечення прибутковості, підвищення капіталізації банку й оптимізація капіталу, підвищення ліквідності активів банку з огляду на пропорції «ліквідність – ризик – прибутковість», оптимізація структури активів і пасивів банку, розвиток ризик-менеджменту банку з метою комплексного управління та мінімізації всіх фінансових ризиків, впровадження сучасних інноваційних банківських технологій, розвиток банківського маркетингу.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати кваліфікаційного дослідження пройшли апробацію на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін» (м. Полтава, 2022).

Публікації. За матеріалами дослідження подано до друку статтю в збірник наукових праць «Нова економіка» (м. Запоріжжя, 2022).

1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ

1.1 Економічна сутність та основні ознаки неплатоспроможності банків

Упродовж останнього десятиліття Національним банком України було виведено з банківського сектору економіки близько 150 комерційних банків. Виведення банків із фінансового ринку відбувалося шляхом визнання їх неплатоспроможними, введення тимчасової адміністрації з подальшим відкриттям процедури ліквідації.

Однак в окремих випадках дії та рішення НБУ щодо визнання банків неплатоспроможними оскаржувалися та скасовувалися в судовому порядку, внаслідок чого діяльність таких банків підлягала відновленню. Здебільшого основними причинами виведення банків із фінансового ринку ставали:

- відсутність необхідного розміру капіталу;
- непрозора структура власності банку;
- порушення чинного законодавства у сфері протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму/вчинення банками дій, що мають ознаки ризикової діяльності, які створюють загрозу інтересам вкладників, кредиторів банку тощо [2].

Але слід зауважити, що практично поза увагою науковців і практиків залишається питання, яке стосується власників банків, права та інтереси яких також порушуються під час прийняття рішення про виведення банку з ринку. Звісно, проводилися дослідження деяких проблемних аспектів, які пов'язані з відновленням діяльності банку, визнаного неплатоспроможним на підставі судового рішення.

Запроваджений регулятором «банкопад» неоднозначно був сприйнятий у суспільстві, зокрема, його прихильники стверджували про необхідність проведення «чистки» у банківській сфері та виведення з ринку «кишенькових»

банків, а противники цього процесу вважали, що таке агресивне виведення банків із ринку призводить до руйнування банківської системи, знецінення національної валюти, втрати вкладниками своїх коштів [3].

При цьому спільні інтереси як прихильників, так і противників такої банківської «чистки» полягали в тому, щоб у процесі здійснення зазначеної процедури були максимально захищені інтереси простих вкладників, щоб виплати коштів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб були своєчасними, щоб до юридичної відповідальності були притягнуті особи, винні у доведенні банків до банкрутства.

Важко не погодитися з вказаними намірами, адже, справді, під час визнання банку неплатоспроможним відбувається порушення прав та інтересів практично всіх його вкладників, кредиторів, які не можуть своєчасно отримати свої кошти та належним чином розпоряджатися ними [4].

Зазначена ситуація призвела до того, що до такого масового виводу банків із ринку були не готові ні Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, ні вкладники та кредитори банків, а також держава, за рахунок якої здійснюються виплати фізичним особам гарантованої суми в розмірі 200 тис. грн.

Закон України «Про банки і банківську діяльність» визначає критерії, за наявності яких НБУ зобов'язаний прийняти рішення про віднесення банку до категорії неплатоспроможних [5].

На підставі таких критеріїв НБУ приймає постанову про віднесення банку до категорії неплатоспроможних і повідомляє про це рішення Фонд гарантування вкладів фізичних осіб для вжиття ним заходів, передбачених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [6].

Отримавши від НБУ постанову про віднесення банку до категорії неплатоспроможних, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб ухвалює рішення про запровадження тимчасової адміністрації на строк, що не перевищує одного місяця, і призначає особу, вповноважену на виконання дій тимчасової адміністрації у банку.

Рисунок 1.1 – Критерії НБУ щодо визнання банку проблемним, які залишилися чинними в умовах воєнного стану в Україні

Варто зазначити, що з початком російської агресії регулятор пом'якшив вимоги до банків, у тому числі щодо визнання їх проблемними (рис. 1.1), а потім і неплатоспроможними. Наразі в Україні чинними критеріями щодо неплатоспроможності банків залишаються такі (табл. 1.1).

Після введення тимчасової адміністрації виконавча дирекція Фонду гарантування вкладів фізичних осіб затверджує план урегулювання, в якому на підставі оцінки фінансового і майнового стану банку визначаються заходи щодо виведення неплатоспроможного банку з ринку, та подає НБУ пропозицію щодо відкликання банківської ліцензії та ліквідації такого банку.

Одним із найпоширеніших способів, за допомогою якого було виведено з ринку більшість банків, є ліквідація банку з відшкодуванням з боку Фонду коштів за вкладями фізичних осіб. Ліквідація банку з відшкодуванням з боку Фонду коштів за вкладями фізичних осіб – спосіб виведення неплатоспроможного банку з ринку, який передбачає відкликання банківської

ліцензії, виплату (відшкодування) вкладникам належних їм вкладів у порядку, визначеному законодавством та нормативно-правовими актами Фонду, з подальшим припиненням неплатоспроможного банку як юридичної особи (ліквідацією). Проте, цей захід є крайнім і небажаним [7].

Таблиця 1.1 – Чинні за умов воєнного стану в Україні критерії щодо визнання банку неплатоспроможним

Критерії	Деталізація умов визнання банку неплатоспроможним
Тривале порушення вимог чинного банківського законодавства	Неприведення банком своєї діяльності у відповідність із вимогами законодавства, у тому числі нормативно-правових актів Національного банку України, після віднесення його до категорії проблемних, але не пізніше ніж через 120 днів з дня визнання його проблемним
Суттєве відхилення нормативів капіталу банку	Зменшення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу та/або нормативу достатності основного капіталу на 50 і більше відсотків від мінімального рівня, встановленого нормативно-правовими актами Національного банку України
Виконання операцій, які збільшують зобов'язання банку перед фізичними особами – вкладниками після визнання його проблемним	Виявлення фактів здійснення банком після віднесення його до категорії проблемного операцій (крім нарахування відсотків за вкладами, отримання клієнтами банку заробітної плати, аліментів, пенсій, стипендій, інших соціальних, державних виплат), оформлення (переоформлення) договорів, внаслідок яких зобов'язання перед фізичними особами в межах гарантованої суми відшкодування збільшуються за рахунок зменшення зобов'язань перед фізичними особами, які перевищують гарантовану суму відшкодування, та/або зобов'язань перед фізичними особами, які не підпадають під гарантії Фонду гарантування фізичних осіб, та/або юридичними особами
Невиконання рішень і вимог регулятора, спрямованих на усунення ознак проблемності	Невиконання банком, віднесеним до категорії проблемного, розпорядження, рішення Національного банку України (у тому числі про застосування заходів впливу/санкцій) та/або вимоги Національного банку України щодо усунення порушень банківського законодавства, законодавства, що регулює діяльність на платіжному ринку, нормативно-правових актів Національного банку України протягом визначеного Національним банком України строку

Процедура ліквідації банку розпочинається із винесення НБУ постанови про відкликання банківської ліцензії за пропозицією Фонду. В день отримання постанови НБУ про відкликання банківської ліцензії тимчасова адміністрація припиняється і виконавча дирекція Фонду на підставі цього виносить рішення

про початок процедури ліквідації банку та призначає уповноважену особу на ліквідацію такого банку.

Ліквідація банку здійснюється Фондом протягом двох років із можливістю продовження даної процедури ще на два роки та з можливим повторним продовженням ще на строк до одного року. Таким чином, загальний строк процедури ліквідації банку не може перевищувати п'ять років [8].

Економіко-правові відносини неплатоспроможності банків врегульовані нормами права, виникають між Національним банком України, Фондом гарантування вкладів фізичних осіб і неплатоспроможним банком із приводу введення, здійснення та припинення тимчасової адміністрації, тобто з приводу організації виведення неплатоспроможного банку з ринку із застосуванням встановлених законодавством способів у межах здійснення процедури тимчасової адміністрації або його ліквідації внаслідок визнання неплатоспроможним.

Також Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» визначено, що рішення, які приймаються Національним банком України, Фондом, працівниками Фонду, що виконують відповідні функції, в тому числі у процесі здійснення тимчасової адміністрації, ліквідації банку, виконання плану врегулювання, можуть бути оскаржені до суду. Оскарження рішень не зупиняє виконання оскаржуваного рішення або дії [9].

При цьому важливо зазначити, що право на оскарження рішення регулятора про неплатоспроможність банку має його акціонер – власник істотної участі. Вважаючи, що НБУ безпідставно прийнято рішення про виведення банку з ринку, акціонери окремих комерційних банків намагалися в судовому порядку відновити їхню діяльність, при цьому ними були проведені такі дії.

Подано позовні заяви до адміністративного суду з вимогою визнати протиправним та скасувати постанову НБУ про віднесення банку до категорії неплатоспроможних.

В окремих справах адміністративні суди за наслідками розгляду таких позовів виносили рішення на користь акціонерів банку і задовольняли позовні вимоги.

Однак, чи вплинула наявність судового рішення про скасування постанови НБУ про віднесення банку до категорії неплатоспроможних на відновлення діяльності банку? Напевне, ні. Адже сам лише факт скасування в судовому порядку постанови НБУ про віднесення банку до категорії неплатоспроможних не свідчить про відновлення статусу банку. Подано позовні заяви до суду з вимогою визнати протиправним та скасувати рішення Фонду про запровадження тимчасової адміністрації [10].

Здебільшого підставою для звернення до суду з таким позовом є факт скасування в судовому порядку постанови НБУ про віднесення банку до категорії неплатоспроможних, адже Фондом рішення про запровадження тимчасової адміністрації приймається саме на підставі такої постанови НБУ.

При цьому слід зауважити, що скасування судом рішення Фонду про запровадження тимчасової адміністрації також у жодному разі не приведе до відновлення діяльності банку, оскільки за час розгляду справи в суді закінчиться місячний строк дії тимчасової адміністрації і Фонд звернеться з пропозицією до НБУ щодо відкликання банківської ліцензії та ліквідації банку.

НБУ зобов'язаний прийняти рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку протягом п'яти днів з дня отримання пропозиції Фонду про ліквідацію банку шляхом ухвалення відповідної постанови.

В свою чергу Фонд розпочинає процедуру ліквідації банку не пізніше наступного робочого дня після офіційного отримання рішення НБУ про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку та призначає уповноважену особу Фонду на ліквідацію банку.

Подано позовні заяви до адміністративного суду з вимогою визнати протиправним та скасувати постанову НБУ про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку.

Звертаючись до суду з таким позовом, власники банку вважають, що в зазначений спосіб відбудеться відновлення діяльності банку і НБУ поверне банківську ліцензію.

Однак, така позиція вбачається хибною, оскільки скасування судом постанови НБУ про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку також не приведе до відновлення статусу банку. Адже НБУ не позбавлений повноважень повторно винести рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку, і Фонд за час перебування справи на розгляді в суді вже розпочне процедуру ліквідації банку – цей процес вже стане невідворотним.

Отже, виходячи із вище викладеного, видається, що більшість заходів, ужитих власниками окремих банків щодо відновлення роботи банків у судовому порядку, не призвели до настання бажаних наслідків, незважаючи на скасування основних рішень НБУ і Фонду, спрямованих на виведення банку з ринку.

З цього приводу виникає запитання: чи дійсно чинне банківське законодавство не передбачає механізму відновлення діяльності банку, щодо якого прийнято рішення про його виведення з банківського сектору, котре скасоване в судовому порядку? Позиція НБУ полягає в тому, що ситуація з такими фінансовими установами вийшла за межі правового поля, оскільки немає правового механізму щодо того, як діяти після судового рішення, яким скасовується ліквідація банку, визнаного неплатоспроможним [11].

Проаналізувавши норми чинного банківського законодавства, можна констатувати, що натепер досить правових важелів, за допомогою яких акціонери можуть відновити діяльність банку, щодо якого прийнято рішення про його виведення з ринку, шляхом здійснення таких комплексних дій.

1) Як зазначено вище, потрібно звернутися до адміністративного суду з позовом до НБУ про визнання протиправною та скасування постанови про віднесення банку до категорії неплатоспроможних. Підставою для скасування такої постанови НБУ здебільшого є недотримання регулятором встановленої процедури щодо віднесення банку до категорії неплатоспроможних.

2) Знову ж таки потрібно звернутися до суду з позовом до Фонду про визнання протиправним та скасування рішення про запровадження тимчасової адміністрації або звернутися з будь-яким іншим позовом до Фонду за захистом порушених прав та інтересів акціонерів.

При цьому, звертаючись до суду з таким позовом, необхідно заявити клопотання про забезпечення позову шляхом заборони Фонду та членам його дирекції вносити пропозиції до НБУ та приймати рішення щодо ліквідації та відкликання банківської ліцензії.

3) Наявність ухвали про забезпечення позову до набрання рішенням суду у даній справі законної сили унеможливить протягом строку дії тимчасової адміністрації звернення Фонду до НБУ з пропозицією приймати рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку.

4) Ініціювати позов до Фонду з вимогою припинити дію Тимчасової адміністрації.

Так, Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» визначено, що Тимчасова адміністрація припиняється після виконання плану врегулювання або в інших випадках за рішенням виконавчої дирекції Фонду [6].

Отже, вищезазначеною нормою прямо передбачено, що дію тимчасової адміністрації може припинити виключно виконавча дирекція Фонду шляхом винесення відповідного рішення, водночас чинним законодавством не передбачено можливості припинення тимчасової адміністрації на підставі судового рішення.

Виходячи з того, що саме до повноважень виконавчої дирекції Фонду входить припинення тимчасової адміністрації, акціонеру банку необхідно звертатися до суду з позовом про зобов'язання виконавчої дирекції Фонду припинити Тимчасову адміністрацію шляхом винесення відповідного рішення протягом 10 днів після набрання рішенням суду законної сили. Зазначений десятиденний строк не є законодавчо визначеним, тобто такий строк може бути збільшений або зменшений за вибором позивача, проте саме цей строк є

достатнім для підготовки та винесення виконавчою дирекцією Фонду рішення про припинення тимчасової адміністрації у разі задоволення судом позову акціонера банку.

Підставою для подання такого позову може бути факт скасування в судовому порядку постанови НБУ про віднесення банку до категорії неплатоспроможних та скасування рішення Фонду про запровадження тимчасової адміністрації.

Ще Законом України «Про банки і банківську діяльність» визначено, що Національний банк України не здійснює банківський нагляд за банком, у якому запроваджено тимчасову адміністрацію, здійснюється ліквідація, крім направлення звітності та інформації до Кредитного реєстру в установленому Національним банком України порядку [5].

Тому наступною позовною вимогою акціонера банку до Фонду повинна бути вимога про зобов'язання Фонду надати НБУ у триденний строк після ухвалення відповідного рішення інформації про припинення тимчасової адміністрації банку.

Необхідність надання Фондом такої інформації НБУ зумовлена тим, що у день отримання рішення Фонду про припинення тимчасової адміністрації банку і припинення повноважень уповноваженої особи на здійснення тимчасової адміністрації у банку НБУ повинен поновити банківський нагляд за банком та вжити заходів щодо дотримання банком нормативів капіталу та ліквідності.

Банківський нагляд – система заходів щодо контролю та активних впорядкованих дій НБУ, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими кредитно- фінансовими установами у процесі їхньої діяльності законодавства України та встановлених нормативів з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників [12].

Відповідно до положень Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», з дня початку процедури виведення Фондом банку з ринку призупиняються всі повноваження органів управління банку (загальних

зборів, спостережної ради і правління (ради директорів) та органів контролю (ревізійної комісії та внутрішнього аудиту). Фонд набуває всі повноваження органів управління банку та органів контролю з дня початку тимчасової адміністрації і до її припинення.

Протягом 15 днів, але не пізніше строків, встановлених Фондом, керівники банку забезпечують передачу уповноваженій особі Фонду печаток і штампів, матеріальних та інших цінностей банку, а також протягом трьох днів – передачу печаток і штампів бухгалтерської та іншої документації банку [13].

Оскільки у зв'язку з уведенням тимчасової адміністрації Фонд набув усіх повноважень органів управління банку та органів контролю, а також відбулася передача печаток і штампів бухгалтерської та іншої документації банку, то ще однією позовною вимогою акціонера банку до Фонду повинна бути вимога про зобов'язання Фонду повернути позивачу такі печатки і штампи бухгалтерської та іншої документації банку. Задоволення судом такої позовної вимоги дасть можливість акціонеру банку призначити загальні збори для обрання спостережної ради та органів контролю (ревізійну комісію), а також призначити правління банку і відновити операційну діяльність фінансової установи.

Запропоновані вище заходи можна забезпечити шляхом подання акціонером банку позову до суду із зазначенням усіх трьох вимог в одній заяві, однак даний механізм буде дієвим тільки у тому разі, якщо буде чинною ухвала про забезпечення позову, якою заборонено звертатися Фонду до НБУ з пропозицією приймати рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку.

Отже, чинне банківське законодавство України передбачає можливість відновлення діяльності банку, визнаного неплатоспроможним, шляхом оскарження в судовому порядку рішень та дій НБУ і Фонду, при цьому таке відновлення статусу банку можливе виключно протягом дії тимчасової адміністрації, водночас законодавством не передбачено можливості відновлення діяльності банку у тому числі за рішенням суду, щодо якого

прийнято рішення про відкликання банківської ліцензії та його ліквідацію.

Основними економічними ознаками для визнання неплатоспроможності банку є недотримання нормативів достатності капіталу, а також нормативів ліквідності, проте спектр проблем є набагато ширшим, а відповідно й набір індикаторів, які сигналізують про ймовірність неплатоспроможності також не обмежується капіталізацією та ліквідністю. Неплатоспроможність банку зумовлює його банкрутство за відсутності дієвих санаційних заходів і зрештою може призвести до ліквідації банку. Тому зв'язок між статусом проблемного банку, його неплатоспроможністю та банкрутством банку потребує ґрунтовнішого опрацювання.

1.2 Взаємозв'язок неплатоспроможності та банкрутства банку

Звісно, неплатоспроможні банки чинять негативний вплив і не лише на фінансову стабільність усієї банківської системи. Проте, питання полягає в масштабах цієї загрози, особливо в умовах, коли економіка України спрямовує переважну частину фінансових ресурсів на відсіч російській військовій агресії. Необхідно визначити взаємозв'язок неплатоспроможності та банкрутства банків, яке призводить до їхньої ліквідації.

Банківська система будь-якої країни відіграє провідну роль у розвитку фінансової системи держави. У зв'язку із цим, банкрутство банківської установи матиме негативні наслідки як для певних економічних суб'єктів, так і для економіки країни в цілому, оскільки банківська діяльність суттєво впливає на об'єктивні процеси її функціонування, особливо на ефективність і стабільність економічного розвитку [14].

У світовій економічній практиці використовуються різні терміни для характеристики стану боржника, який не може виконувати взяті на себе фінансові зобов'язання через недостатність або відсутність грошових і матеріальних ресурсів [15].

Так, можна виокремити три основні підходи до визначення поняття «банкрутство банку»:

- 1) фінансовий крах та абсолютна неплатоспроможність;
- 2) нездатність фінансувати поточну операційну діяльність банку;
- 3) відмова банку від сплати за власними боргами.

Проведений аналіз підходів до визначення поняття «фінансовий стан банку», дає змогу стверджувати, що банкрутство банку – це нездатність банківської установи здійснювати фінансування поточної операційної діяльності, а також відповідати за власними борговими зобов'язаннями через брак коштів у ліквідній формі. Суть основних видів банкрутства відображена в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Узагальнення основних видів банкрутства банків

Види банкрутства	Сутнісна характеристика
Реальне	Передбачає повну неспроможність банківської установи відновити у найближчий період свою фінансову стабільність і платоспроможність
Технічне	Неплатоспроможний стан банку, що викликаний суттєвим простроченням дебіторської заборгованості
Навмисне	Свідоме доведення стану банку до стійкої фінансової неплатоспроможності через здійснення з корисливих мотивів акціонерів та управлінців вищої ланки протиправних дій або через невиконання чи неналежне виконання ними своїх службових обов'язків
Фіктивне	Результат свідомого, неправдивого оголошення банку щодо своєї фінансової неплатоспроможності задля того, щоб ухилитись від виконання своїх зобов'язань чи отримання певної відстрочки з їх виплати
Приховане	Виникає при навмисному приховуванні факту стійкої фінансової нестабільності банку через подання недостовірної інформації щодо результатів діяльності

До зовнішніх причин банкрутства банків належать:

- політична нестабільність держави;
- недосконалість законодавства, зокрема банківського;
- високий рівень податкового навантаження;
- зниження платоспроможного попиту клієнтів банків;

- банкрутство юридичних осіб – клієнтів банку, банків-партнерів тощо;
- посилення конкуренції на міжбанківському ринку;
- рівень розвитку технологій;
- високий рівень інфляції;
- посилення монополії на банківському ринку;
- нестабільність фінансового та валютного ринків;
- наявність конфліктних ситуацій між акціонерами банку;
- зміна демографічної ситуації в країні;
- втрата довіри до банку;
- рейдерські атаки тощо.

До внутрішніх причин банкрутства банків належать: низький рівень менеджменту банку (неефективне використання матеріальних, трудових та інших ресурсів); збиткова діяльність банківської установи (неефективність операційної, фінансової та інвестиційної діяльності); недосконалість процесу ціноутворення на банківські продукти та послуги; низький рівень кваліфікації персоналу банку; зменшення клієнтської бази; негативні зміни в складі та структурі банку; нераціональне збільшення мережі банку; некомпетентне керівництво; неефективна політика управління ризиками тощо [16].

З точки зору органів банківського нагляду банкрутство банку зумовлюється однією з двох причин:

- 1) неплатоспроможність, що означає відсутність достатньої кількості активів, щоб виконати свої зобов'язання, тобто банк відчуває дефіцит власних коштів (від'ємний капітал), він визнається неплатоспроможним;
- 2) неліквідність, тобто банк не в змозі виконати свої зобов'язання перед вкладниками чи кредиторами.

Сучасний банк на мікроекономічному рівні є підприємством, а на макроекономічному рівні – посередником. Тому, процес банкрутства банків є складним, як і схожим у деяких моментах з банкрутством підприємства, так і зовсім відмінним. Враховуючи цей факт, абсолютно правильно на законодавчому рівні здійснено розмежування процедур банкрутства для

підприємств і банків. Враховуючи значну соціальну відповідальність банків, їх вплив не тільки на економічні, але й суспільні відносини, які характерні саме для посередника, є цілком зрозумілою організуюча та регулятивна роль НБУ на стадії ліквідації банків [17].

Практично неплатоспроможний банк може продовжувати функціонувати, особливо якщо центральний банк дає йому свої кошти, тобто підвищує його ліквідність, щоб дати можливість виконати свої зобов'язання. Неплатоспроможність банку свідчить про його проблемність і є індикатором можливого банкрутства.

Тому визначимо такі чинники банкрутства банку: наявність платіжних документів клієнтів, які не проведено; недостатній обсяг коштів на кореспондентських рахунках для виконання зобов'язань клієнтів; залучення коштів на умовах, вигідніших, ніж ринкові; незбалансованість строків залучення та розміщення коштів; висока питома вага міжбанківських кредитів у структурі залучених банком ресурсів; порушення банками обов'язкових економічних нормативів та недотримання резервних вимог; проведення ризикованої кредитної та відсоткової політики; діяльність банків на високоризикованих і ненадійних ринках; наявність аудиторського висновку, який передбачає певні обмеження у діяльності банку; встановлення фактів грубих порушень правил бухгалтерського обліку; негативна інформація громадян, засобів масової інформації, скарги клієнтів на роботу банку; часті зміни складу керівництва банку [18].

Категорію проблемності банку можна визначити за наявністю у діяльності банку негативних зрушень, пов'язаних із проведенням операцій з підвищеним ризиком, неефективним управлінням, недотриманням вимог чинного законодавства тощо. За такими ознаками банки розподіляють відповідно на такі групи: фінансово стабільні банки; банки, які мають перші ознаки проблемності (збиткова діяльність на одну звітну дату, недотримання нормативу достатності капіталу на звітну дату та ін.); банки, які мають тимчасові ускладнення (збиткову діяльність протягом трьох місяців;

недотримання нормативу достатності капіталу та інших нормативів протягом трьох місяців, відсутність резерву для відшкодування можливих втрат за кредитами та ін.); банки з першими ознаками банкрутства; критичні (фінансово нестабільні) банки [19].

Банк можна вважати фінансово-кредитною установою з першими ознаками банкрутства, якщо перелічені ознаки наявні впродовж тривалого часу – понад один рік. Першою прикметою виникнення проблем у діяльності банку є ознаки порушення його фінансової стабільності. Погіршення фінансового стану може бути викликане недостатністю нормативного капіталу, неякісними активами і пасивами, що ставить під загрозу інтереси клієнтів та платоспроможність банку. Узагальнюючи вищезазначені причини проблемності банків, можна виділити основні з них – це: недостатність капіталу; проведення ризикових операцій; невиконання нормативу щодо обсягу резервів під активні операції [20].

Таким чином, можна зробити висновок, що на думку більшості науковців, ключовим у визначенні сутності банкрутства є поняття неспроможності боржника виконати свої зобов'язання, адже банкрутство має бути визнаним юридично, тобто неспроможність підтверджена рішенням суду. Отже, банкрутство банку – явище надзвичайно небезпечне. Специфіка роботи банківських установ у тому, що вони оперують коштами клієнтів. Ліквідація будь-якого одного банку викликає ефект системного ризику визначеного кола підприємств, пов'язаних господарськими відносинами з клієнтами банку-банкрута. Криза діяльності для клієнтів банку-банкрута може призвести до зростання соціальної напруги та зниження довіри до банківської системи в цілому.

Процес банкрутства банків має істотні відмінності від процедури визнання банкрутом підприємств. Фактично рішення про банкрутство банку приймає НБУ – орган, що здійснює нагляд та регулює банківську діяльність, а суд лише приймає чи відхиляє дане рішення. Неплатоспроможний банк, фактично банкрут, може тривалий час здійснювати неефективну діяльність

збільшуючи борги. Тому рішення НБУ щодо банкрутства банку є абсолютно логічним [11].

Запобігання стану неплатоспроможності банківської установи можливо завдяки вирішенню таких задач, як: своєчасне проведення якісного та повного контролю за діяльністю банку, здійснення ефективного управління активами і пасивами, досягнення і підтримка якісної структури кредитного портфеля, а також розробка заходів щодо покращення ефективності роботи банку в цілому. Також варто відмітити і те, що коли банкрутство маленького банку в Україні може пройти відносно безболісно для економіки країни, то ліквідація великої банківської установи (банка-гіганта) призведе до негативних наслідків не лише для фінансового сектору, а і для країни загалом [21].

Цікавим з практичної точки зору є такий підхід. Бронін О. В. на базі визначених чинників сформував кластери банків, схожі за структурою операцій і чинниками, що виявились вирішальними у приведенні до банкрутства. Різні кластери включають в себе різні банки. Набір значень системи показників, що описують кластер, є патерн (шаблон поведінки), який характеризує бізнес-модель [22].

У цілому, для українських банків було виявлено 7 бізнес-моделей. Найбільш розповсюдженим є перший патерн. Характеристика цього патерну в хронологічному порядку така. Почався відтік коштів з рахунків юридичних осіб та коштів інших банків. Ситуація з ліквідністю в банку різко погіршилася. Через брак коштів банк почав затримувати платежі і без допомоги з боку акціонерів не міг впоратися із ситуацією. Незважаючи на всі зусилля, зупинити відплив коштів, стабілізувати ліквідність і відновити платоспроможність в умовах поточної фінансової кризи так і не вдалося. Зважаючи на це, Правління Національного банку визнало банк неплатоспроможним.

Характеристики другої бізнес-моделі схожі з першою. Головна відмінність полягає в тому, що ці банки на фоні зменшення ліквідних коштів банку мали ще й порушення капіталу. Таким банкам було затверджено необхідний обсяг докапіталізації. Керівництво та власники істотної участі

банку вживали заходи для виконання вимог з докапіталізації шляхом збільшення статутного капіталу, погашення кредитів позичальників – пов'язаних осіб, надання безповоротної фінансової допомоги, збільшення обсягу забезпечення за кредитами. Однак здійснені заходи були недостатніми для забезпечення позитивного значення регулятивного капіталу.

Третій патерн об'єднує банки, в яких неможливість повернення вкладів стала наслідком невиправдано ризикової політики здійснення активних операцій. Непогашення позичальниками заборгованості за кредитами спричинило необхідність доформування резервів під кредитні ризики, що призвело до збитків та зменшення розміру регулятивного капіталу. Капітал цих банків набув від'ємного значення. Це, у свою чергу, спричинило порушення економічних нормативів і призвело до неспроможності виконувати зобов'язання перед вкладниками та кредиторами.

Згідно з характеристиками четвертого патерна бізнес-модель визначається проведенням ризикових та непрозорих операцій. Національний банк України неодноразово наголошував на неприпустимості здійснення банками ризикової діяльності, зокрема у сфері фінансового моніторингу.

Проте банки системно порушували законодавство, що регулює питання запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом (п'ятий патерн).

Шостий патерн. Поведінка цих банків полягає в тому, що акціонери прийняли рішення про припинення банківської діяльності самостійно. Причина такого рішення – складне становище на фінансовому ринку і невизначеність щодо джерел збільшення капіталу банку. Це цивілізований та відповідальний спосіб залишення банком ринку. При цьому погашаються всі зобов'язання перед клієнтами, немає навантаження на Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Відповідно, залишається бездоганною репутація власників банку.

Сьомий патерн – це банки, які було віднесено до неплатоспроможних у зв'язку з невідповідністю його структури власності вимогам щодо прозорості.

Структура власності банку вважається непрозорою, якщо вона не дозволяє визначити усіх власників істотної участі банку, усіх кінцевих бенефіціарів – фізичних осіб у ланцюгу володіння корпоративними правами банку, а також характер взаємозв'язків між цими особами.

На рис. 1.2 наведено розширену систематизацію сучасних причин, які призводять до неплатоспроможності банків в Україні та можуть спричинити їхнє банкрутство.

Рисунок 1.2 – Основні причини неплатоспроможності банків України, що можуть спричинити їхнє банкрутство

Аналіз основних патернів, що призвели банки до банкрутства, дав змогу зробити висновок, що більшість із них зазнали комплексного впливу як негативних факторів макроекономічної нестабільності, таких як суттєве погіршення ліквідності, незадовільна якість активів, безрезультативний пошук

інвестора, так і факторів неефективного внутрішнього менеджменту, таких як ненадання власниками достатньої фінансової підтримки, проведення ризикових та непрозорих операцій, порушення у сфері фінансового моніторингу, викривлення фінансової звітності.

Основною причиною цього є недоліки законодавчої бази діяльності банківських установ, які дозволили власникам і керівництву банків не розкривати реальних власників та проводити ризикову діяльність.

Універсальних порад, які б стовідсотково дали змогу повернути кошти з проблемного банку при введенні тимчасової адміністрації, не існує. Проте пильна увага до її роботи та своєчасне отримання інформації про стан справ у банку дасть можливість уникнути зайвих труднощів і зробити все можливе для оптимального виходу із ситуації [23].

Варто зазначити, що глобальні фінансові кризи останніх десятиліть привернули увагу дослідників до суттєвого недоліку системи гарантування (страхування) вкладів, яка в тому чи іншому вигляді запроваджена в більшості держав задля захисту вкладників неплатоспроможних банків.

З одного боку, кредитори, чиї вклади гарантовані, значно рідше вимагають повернення таких вкладів за перших ознак фінансових труднощів банків, у такий спосіб збільшуючи шанси установ на їх подолання.

З іншого боку, гарантованість вкладів має наслідком так звану проблему «морального ризику» («moral hazard problem»), яка полягає у відсутності стимулів для вкладників під час вибору банків брати до уваги їхні ризик-апетити, що призводить до збільшення (іноді надмірного) ризиків, які беруть на себе банки [24].

Негативною для банків, однак захисною для фінансової стабільності банківської системи є норма Закону України «Про банки і банківську діяльність» про те, що розпочата процедура виведення неплатоспроможного банку з ринку не може бути зупинена/припинена, у тому числі в разі визнання протиправними (незаконними) та скасування індивідуальних актів Національного банку України та/або Фонду гарантування вкладів фізичних

осіб, що були підставою для її початку [5].

В цілому ж, банківська система України з початку російського вторгнення демонструє надзвичайну витривалість, у тому числі завдяки міжнародній допомозі, більшість банків відновили свою фінансову стійкість.

Однак є виключення. Так, наприклад, 9 серпня 2022 р. Правління Національного банку України ухвалило рішення віднести АТ «БАНК СІЧ» до категорії неплатоспроможних у зв'язку з невиконанням банком у встановлений договірний строк своїх зобов'язань перед Національним банком за кредитами рефінансування через недостатність коштів, а вже 10 жовтня 2022 р. було відкликано банківську ліцензію та ліквідовано АТ «БАНК СІЧ» [25].

У підсумку можна констатувати, що неплатоспроможність окремих банків справляє негативний вплив на фінансову стабільність банківської системи України, що функціонує в умовах війни. Регулятор докладає всіх можливих зусиль і вживає відповідні заходи для підтримки банків, які всупереч складним умовам продовжують розвиватися. Хоча все-таки трапляються випадки неплатоспроможності банків аж до їхнього банкрутства. Для запобігання цьому доцільно вдосконалювати підходи до банківського ризик-менеджменту, проводити стрес-тести та створювати резерви, орієнтувати діяльність не так на максимізацію фінансового результату, як на посилення фінансової стійкості з орієнтацією на антикризове управління банком.

1.3 Методичні підходи до оцінки ймовірності неплатоспроможності банків України

Проблеми оцінки ймовірності, прогнозування неплатоспроможності банків, діагностики банкрутств банківських установ залишаються актуальними для вітчизняного банківського сектору, навіть доводиться

констатувати загострення цієї проблематики на тлі коронакризи та російсько-української війни. З кожним роком усе більше банків зазнають негативного впливу різноманітних факторів, які призводять до їх ліквідації та банкрутства.

Зважаючи на економічну та воєнно-політичну ситуацію в Україні, постає проблема фінансової стійкості банків, що водночас є важливим як для банкірів, вкладників, так і для інших суб'єктів господарювання, які зацікавлені у співпраці з стійкими та надійними кредитними організаціями [26].

Нестійкість банківської системи особливо виразно проявляється під час фінансово-економічних криз, наслідком яких стає зниження прибутковості та підвищення збитковості фінансово стійких установ, що призводить до неможливості банків підтримувати власну платоспроможність на достатньому рівні. По цій причині Національним банком України було застосовано певні заходи впливу для підтримки платоспроможності банків і врегулювання стабілізації банківської системи в Україні [27].

Слід зазначити, що проблеми визнання банківської установи банкрутом, процедура проведення ліквідації та реабілітації банківських установ, а також нормативне забезпечення цього процесу залишаються недостатньо дослідженими. Також варто відмітити, що дискусійними і не затвердженими залишаються питання вибору методів для підтримки фінансової стійкості банків та їхнього ефективного розвитку, а запроваджені методи та моделі не забезпечують високу точність оцінок ймовірності банкрутств, їх подальше прогнозування на майбутні звітні періоди.

Практично всі існуючі методики визначають стан банку тільки на один звітний період без урахування попередньо набутого досвіду та не враховують характер зміни основних фінансових показників у часі. Дані методики швидше констатують факт банкрутства або його відсутності, а не прогнозують його на майбутні періоди. Саме тому, в рамках кваліфікаційного дослідження вдосконалений методичний підхід оцінки ймовірності неплатоспроможності банківських установ, який охоплює аналіз найважливіших напрямів діяльності банку та може бути доступним для всіх зацікавлених суб'єктів фінансового

ринку, зокрема українського.

Дослідженням існуючих методів і моделей прогнозування банкрутства займаються численні зарубіжні та вітчизняні вчені. Вже проведено аналіз емпіричних досліджень з оцінки надійності комерційних банків. Різні моделі оцінки ймовірності банкрутств можуть відрізнятися залежно від використовуваного математичного апарату; вихідних даних або класів кредиторів; критерію дефолту, що лежить в основі; передумов, на яких та чи та модель ґрунтується, або інших ознак [28].

Наявні моделі оцінювання ймовірності настання проблемності, неплатоспроможності чи банкрутства українських банків з метою своєчасного попередження можливості настання цієї події мають певні недоліки, серед основних з яких можна зазначити такі:

- недостатнє обґрунтування доцільності використання фінансових показників у моделях;
- нерозвиненість українського фондового ринку, що обмежують інформаційну базу фінансових показників, індикаторів;
- придатність застосування деяких моделей тільки для окремих банків (системних або банківських груп);
- неадаптованість моделей до специфіки української економіки, в тому числі банківської системи;
- відмінність українського податкового, бухгалтерського законодавства від стандартів зарубіжних країн;
- суттєва розбіжність якісної інтерпретації фінансових даних, одержаних у результаті застосування різних моделей і навіть їх кардинальна протилежність [29].

До того ж, існуючі на сьогодні моделі оцінювання ймовірності настання неплатоспроможності та банкрутства банків є дещо застарілими, не враховують сучасні особливості розвитку економіки, коронакризу, цифрові трансформації, війну. Тому з урахуванням статистичних даних українського регулятора в особі НБУ потребують перегляду як існуючі ключові показники

у загальновідомих моделях, так і коефіцієнти вагомості, встановлені до них.

Отже, виникає питання щодо визначення показників, здатних прогнозувати розвиток подій на ранніх стадіях банкрутства банків. Крім того, жоден із існуючих методичних підходів не дає змоги встановити наближення моменту ймовірності настання банкрутства банків із урахуванням горизонту прогнозування.

Водночас у більшості випадків саме від часових обмежень повністю залежить результат прогнозування ймовірності неплатоспроможності банку. Для досягнення завдань оцінки ймовірності неплатоспроможності банку на основі статистичних даних та за допомогою дискримінантного аналізу доцільно розробити вираз, який характеризуватиме ймовірність настання банкрутства банку з урахуванням горизонту прогнозування та встановити його граничне значення, при досягненні якого ймовірність настання банкрутства перестане бути прийнятною.

Оптимальну кількість показників у моделях оцінювання ймовірності настання банкрутства банків визначити складно. В той же час, усе розмаїття підходів до побудови моделей оцінювання ймовірності настання банкрутства банків можна об'єднати в 3 групи, а саме.

1) Бальна система оцінювання з визначенням класу (індексу) ризикованості фінансового стану банку.

2) Однофакторний дискримінантний аналіз із оцінкою ймовірності неплатоспроможності банку.

3) Багатофакторний дискримінантний аналіз фінансового стану банку.

При цьому відносно бальної системи оцінювання та однофакторного дискримінантного аналізу варто підкреслити наявність мультиколінеарності в результатах оцінки (тобто, ключові показники часто відображають взаємопов'язані об'єкти оцінювання, що порівняно з іншими показниками надміру посилює їхню значимість в одержаних результатах розрахунків та викривляє результати оцінювання). Крім того, у якості недоліків однофакторного дискримінантного аналізу можна підкреслити можливість

протилежних висновків по різних показниках (за одними можливі позитивні, а за іншими – негативні).

Багатофакторний дискримінантний аналіз за допомогою стандартних критеріїв Фішера та Стьюдента дає можливість усунути мультиколінеарність ключових показників, а також урахувати вагомість кожного показника під час оцінювання ймовірності неплатоспроможності банку.

Переважає більшість теоретичних підходів комплексної оцінки банківських ризиків, які досліджуються у працях вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, пов'язані з питаннями неплатоспроможності та заходам із недопущення банкрутства банків. Значна перевага надається статистичним моделям діагностики банкрутств, але суттєвим недоліком таких моделей є неможливість їх застосування у вітчизняних умовах при відсутності якісних факторів розвитку комерційних банків.

З практичної точки зору цікавим вбачається оцінювання впливу макроекономічних та інституційних чинників, а також ймовірність дефолту банку за різними часовими факторами, альтернативні моделі (Z-індекса, методи нечіткої логіки, нейромережеві методи тощо), застосування яких приводить до точнішого прогнозування ризиків банкрутства банків [30].

Слід зазначити, що на підставі моделей оцінювання ймовірності настання банкрутства банків із урахуванням горизонту прогнозування можливо оцінити вірогідність настання цієї події протягом одного, двох, трьох, десяти років. У рамках цього кваліфікаційного дослідження в якості оцінюваного періоду обрано 3 роки, що настануть після поточного, який вважатимемо нульовим. Тобто пропонуємо розробити моделі, які дозволять прогнозувати ймовірність настання банкрутства банку протягом одного, двох та трьох наступних років.

Під час побудови моделей оцінювання ймовірності настання банкрутства банків можуть бути включені дані за відповідними показниками та за низку років, що дасть змогу прогнозувати схильність банку до неплатоспроможності та банкрутства з урахуванням горизонту прогнозування.

Під горизонтом прогнозування розуміємо строк дії прогнозу, виражений у роках, на який за прогнозною моделлю із достовірною точністю визначається ймовірність настання банкрутства банків.

У межах цього кваліфікаційного дослідження в якості оцінюваного періоду обрано 3 роки, що відповідає трьом етапам горизонту прогнозування: короткостроковий, середньостроковий і довгостроковий.

Для кожного етапу горизонту прогнозування вважаємо доцільним розробити й відповідну модель оцінювання ймовірності настання як неплатоспроможності, так і банкрутства банків, а саме:

1) короткостроковий горизонт прогнозування визначати на підставі моделі оцінювання ймовірності настання банкрутства банків протягом одного року;

2) середньостроковий горизонт прогнозування визначати на підставі моделі оцінювання ймовірності настання банкрутства банків протягом двох років;

3) довгостроковий горизонт прогнозування визначати на підставі моделі оцінювання ймовірності настання банкрутства банків протягом трьох років.

На даний час нейромережеве моделювання забезпечує найвищу точність прогнозування ймовірності банкрутств банківських установ. Для впровадження нейромережевих моделей прогнозування потрібна реалізація інтелектуальних банківських систем, що забезпечать високу точність прогнозування для своєчасного виявлення ризиків банкрутств і прийняття заходів їх запобігання [31].

Необхідно дослідити комплексну оцінку прогнозування ймовірності неплатоспроможності банківських установ на основі модернізованої нормативно-індексної моделі з врахуванням абсолютних і відносних показників, які формуються за результатами поданої фінансової звітності банку.

В основі досліджень даної методики прийнято показники, які використовуються Національним банком України, рейтинговими агентствами

та деякими авторськими методиками аналізу офіційної фінансової стійкості комерційних банків [32].

Запропонований методичний підхід для визначення оцінки ймовірності неплатоспроможності банківських установ України на основі нелінійного динамічного нормативу, в якому на першому етапі відібрано коефіцієнти та показники, за допомогою яких здійснюється діагностика фінансових станів їх діяльності.

Другим етапом дослідження є визначення економічної інтерпретації співвідношень між темпами зростання показників різних звітних періодів.

Для розрахунку кількісних параметрів ймовірності неплатоспроможності банку використано низку показників, які можна умовно розділити на 3 основні групи:

- 1) показники економічної ефективності діяльності банків та їхньої стабільності;
- 2) показники якості управління ризиком ліквідності банку;
- 3) показники якості управління кредитним ризиком банку.

Таблиця 1.3 – Аналітичні коефіцієнти для оцінки ймовірності неплатоспроможності банку

№ з/п	Назва показника	Алгоритм розрахунку	Нормативні зміни співвідношень	Нормативні співвідношення між темпами зростання
1.	Рентабельність власного капіталу	$ЧП/ВК$	Збільшення	$\Delta ЧП > \Delta ВК$
2.	Рентабельність активів	$ЧП/А$	Збільшення	$\Delta ЧП > \Delta А$
3.	Мультиплікатор капіталу	$А/ВК$	Зменшення	$\Delta А < \Delta ВК$
4.	Коефіцієнт достатності капіталу	$ВК/ЧА$	Збільшення	$\Delta ВК > \Delta ЧА$
5.	Частка довгострокових депозитів у зобов'язаннях банку	$ДД/З$	Збільшення	$\Delta ДД > \Delta З$
6.	Якість кредитного портфеля	$НК/КП$	Зменшення	$\Delta НК < \Delta КП$
7.	Норматив миттєвої ліквідності	$АВ/ПЗ$	Збільшення	$\Delta АВ > \Delta ПЗ$
8.	Питома вага високоліквідних активів у загальних активах	$АВ/А$	Збільшення	$\Delta АВ > \Delta А$

Обрані показники дають можливість оцінити ймовірність неплатоспроможності та банкрутства банків, однак для точнішого аналізу пропонується збільшення кількості аналітичних коефіцієнтів (табл. 1.3).

Таблиця 1.4 – Абсолютні та відносні показники для розрахунку нормативної оцінки ймовірності неплатоспроможності банку

Узагальнюючі показники	Часткові показники
1	2
Власний капітал (ВК) – сума власного капіталу банку	Статутний капітал (x1)
	Резервні та інші фонди банку (x2)
	Резерви переоцінки (x3)
	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (x4)
Чистий прибуток (ЧП) – прибуток після сплати податків	Чистий процентний дохід (x5)
	Чистий комісійний дохід (x6)
	Торговий результат (x7)
	Інші операційні доходи (x8)
	Інші доходи (x9)
	Відрахування до резервів (x10)
	Адміністративні та інші операційні витрати (x11)
	Витрати на податок на прибуток (x12)
Активи банку (А) – сума всіх активів банку	Грошові кошти та їх еквіваленти (x13)
	Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток (x14)
	Основні засоби (x15)
	Кошти в інших банках (x16)
	Кредити та заборгованість клієнтів (x17)
	Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю (x18)
	Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю (x19)
	Інші фінансові активи (x20)
Чисті активи банку (ЧА)	Грошові кошти та їх еквіваленти (x13)
	Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток (x14)
	Основні засоби (x15)
	Кошти в інших банках (x16)
	Кредити та заборгованість клієнтів (x17)
	Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю (x18)
	Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю (x19)
	Інші фінансові активи (x20)
	Усього резервів (x21)

Матриця преференцій відображає еталонні співвідношення показників, що включені до моделі оцінки ймовірності банкрутств банків за їх фінансовими станами (табл. 1.5).

На основі порівняння матриць еталонних і фактичних темпів зростання розрахованих показників визначається інтегральний показник ($F_{НБ}$) неплатоспроможності банку за формулою [33]:

$$F_{НБ} = \frac{\sum_{i,j=1}^n |d_{i,j}|}{\sum_{i,j=1}^n |e_{i,j}|}, \quad (1.1)$$

де, n – кількість показників у динамічному нормативі; i, j – номери показників у динамічному нормативі; $e_{i,j}$ – елементи матриці еталонних преференцій збігів, який знаходиться на перетині i -го рядка та j -го стовпця; $d_{i,j}$ – елемент матриці збігів, який знаходиться на перетині i -го рядка та j -го стовпця.

Враховуючи результати розрахунків інтегрального показника (коли значення показника ближче до 1, тоді нижча загроза неплатоспроможності банку), визначається рівень ймовірності неплатоспроможності за конкретний звітний період.

Для здійснення практичної апробації поданої нелінійної динамічної нормативно-індексної моделі ймовірності неплатоспроможності банку модель динамічного нормативу варто використовувати як для оцінки ймовірності банкрутства окремої банківської установи, так і дефолту банківської системи в цілому. Також зауважимо, що проведення аналізу на результатах від 3 до 5 звітних періодів дасть можливість не лише визначити ймовірність неплатоспроможності банку, але й здійснити своєчасний прогноз даних на наступний звітний період.

При прогнозуванні даних на наступні звітні періоди необхідно модернізувати розглянуту модель з урахуванням: вхідних і вихідних даних відповідних рекомендацій при прийнятті реабілітаційних заходів; проміжних

результатів (раннього банкрутства) абсолютних показників по п'яти групах ризиковості; загальних результатів трьох груп ризиковості, за попереднім досвідом фінансової діяльності досліджуваних банківських установ.

Оцінювання ймовірності неплатоспроможності банків України з урахуванням горизонту прогнозування є найбільш доцільним для практичного застосування. Водночас на підставі моделей оцінювання ймовірності настання неплатоспроможного стану банку з урахуванням горизонту прогнозування можливо оцінити вірогідність настання цієї події протягом одного, двох або трьох років. Запропонована модель нелінійного динамічного нормативу є основою функціональних блоків, таких як бази даних і бази знань інтелектуальної банківської системи, що важливо в умовах цифрової трансформації банківської діяльності.

Висновки до розділу 1

В умовах воєнного стану регулятор дещо пом'якшив процедури віднесення банків до неплатоспроможних, відтак сьогодні чинними залишилися такі критерії: тривале порушення вимог чинного банківського законодавства; суттєве відхилення нормативів капіталу банку; виконання операцій, які збільшують зобов'язання банку перед фізичними особами – вкладниками після визнання його проблемним; невиконання рішень і вимог регулятора, спрямованих на усунення ознак проблемності.

Основними економічними ознаками для визнання неплатоспроможності банку є недотримання нормативів достатності капіталу, а також нормативів ліквідності, проте спектр проблем є набагато ширшим, а відповідно й набір індикаторів, які сигналізують про ймовірність неплатоспроможності також не обмежується капіталізацією та ліквідністю. Неплатоспроможність банку зумовлює його банкрутство за відсутності дієвих санаційних заходів і зрештою може призвести до ліквідації банку. Тому зв'язок між статусом проблемного банку, його неплатоспроможністю та банкрутством банку є

досить щільним.

Так, неплатоспроможність окремих банків справляє негативний вплив на фінансову стабільність банківської системи України, що функціонує в умовах війни. Регулятор докладает всіх можливих зусиль і вживает відповідні заходи для підтримки банків, які всупереч складним умовам продовжують розвиватися. Хоча все-таки трапляються випадки неплатоспроможності банків аж до їхнього банкрутства.

Для запобігання цьому доцільно вдосконалювати підходи до банківського ризик-менеджменту, проводити стрес-тести та створювати резерви, орієнтувати діяльність не так на максимізацію фінансового результату, як на посилення фінансової стійкості з орієнтацією на антикризове управління банком.

Оцінювання ймовірності неплатоспроможності банків України з урахуванням горизонту прогнозування є найбільш доцільним для практичного застосування. Водночас на підставі моделей оцінювання ймовірності настання неплатоспроможного стану банку з урахуванням горизонту прогнозування можливо оцінити вірогідність настання цієї події протягом одного, двох або трьох років. Запропонована модель нелінійного динамічного нормативу є основою функціональних блоків, таких як бази даних і бази знань інтелектуальної банківської системи, що важливо в умовах цифрової трансформації банківництва.

2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ АТ «УКРСИББАНК» І ПРОГНОЗУВАННЯ ЙМОВІРНОСТІ ЙОГО НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ

2.1 Оцінювання динамічних змін балансових показників банку

Сьогодні АТ «УКРСИББАНК» усупереч викликам, які зумовлює російсько-українська війна, продовжує функціонувати на засадах сталого розвитку. Стратегія його банківської діяльності спрямована на те, щоби бути універсальним банком, який пропонує різноманітні продукти із застосуванням гнучкого та виваженого ризик-орієнтованого підходу. Так, банк поєднує сильні сторони та експертизу різних бізнес-напрямів для надання продуктів, що максимально відповідають потребам клієнтів.

Місія банку – бути стабільним партнером, який пропонує сучасний та надійний банкінг за підтримки провідної європейської групи, дбає про клієнтів і працівників, сприяє зміцненню української економіки, позитивно впливає на розвиток суспільства [34].

До того ж, однією з ключових цілей банку є нарощування клієнтської бази та збільшення лояльності клієнтів. АТ «УКРСИББАНК» прагне бути:

- міжнародним банком, який має найбільшу довіру та робить свій внесок у розвиток здорової економіки України, застосовуючи гнучкий і зважений підхід з урахуванням ризиків;
- привабливим і передбачуваним фінансовим партнером для своїх відповідальних клієнтів;
- кращим місцем роботи для своїх працівників.

Стратегічний вибір акціонерів АТ «УКРСИББАНК» полягає у побудові стійкого універсального банку із сильною та різноманітною клієнтською базою із забезпеченням надійної підтримки ліквідності, виваженою політикою кредитного ризику, сильною комплаєнс-культурою, а також відповідним

співвідношенням між витратами та доходами, документально зазначеними у щорічному бюджеті та трирічному плані розвитку.

UKRSIBBANK BNP Paribas Group прагне стати лідером у сфері сталого фінансування. Працюючи разом із партнерами та клієнтами, банк сприяє розвитку екологічно чистої та інклюзивної економіки, робить стале фінансування основою довгострокового партнерства. Крім того, банк здійснює позитивний вплив на українську економіку, суспільство та довкілля.

На фінансових ринках АТ «УКРСИББАНК» забезпечує належне управління ліквідністю та процентним ризиком, продаж валюти для корпоративних і роздрібних клієнтів, брокерські та депозитарні послуги.

Для корпоративних клієнтів у банку пропонують:

- так звану філософію «Єдиного Банку»;
- роботу з централізованою командою, що обслуговує три сегменти (міжнародні компанії, локальних корпоративних клієнтів, агрокомпанії).

Суб'єкти малого бізнесу – клієнти АТ «УКРСИББАНК» завжди можуть розраховувати на надання щоденних банківських рішень для підтримки клієнтів за допомогою:

- платіжних рішень банку;
- банківських карток;
- депозитів (строкових і до запитання);
- кредитів;
- страхування;
- інтернет-платформи UKRSIB business.

Щодо роздрібного бізнесу, то основна увага приділяється сегменту «Premium», упроваджуються інноваційні цифрові рішення, надається супровід угод та транзакцій, пропонується велика і стабільна депозитна база, споживче кредитування [35].

Мета банку – бути партнером розвитку країни, збільшуючи частку ринку кредитування та інноваційні послуги в прибуткових клієнтських/продуктових нішах, а також використовувати кращі практики та досвід міжнародної групи

BNP Paribas.

На рис. 2.1 наведені ключові компоненти чинної стратегії банку.

ЗРОСТАННЯ БІЗНЕСУ	ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ
Посилення франшизи та збільшення частки ринку Високоякісне банківське кредитування для диверсифікації зростання доходів Задоволеність клієнтів банку Забезпечення високої прибутковості і RONE (рентабельності чистого капіталу) вище вартості власного капіталу	Трансформація банку Адаптація наших клієнтських каналів до змін цифрової поведінки Покращення використання даних та штучного інтелекту Гарантування безпечних ІТ-систем банку Партнерство з фінтех (Dreams, Rewire)
ЕФЕКТИВНІСТЬ	ПОЗИТИВНИЙ БАНКІНГ
Agile@scale для швидшої розробки продуктів Удосконалення процесу E2E для швидшого обслуговування клієнтів Забезпечення оптимізації витрат Адаптація ресурсів до нових навичок	Підвищення обізнаності ESG підходу (Environmental, Social, Governance) Залучення співробітників як промоутерів трансформації банку Нові способи роботи, спрямовані на сучасний банкінг

Рисунок 2.1 – Ключові компоненти стратегії АТ «УКРСИББАНК» на період 2022-2025 рр.

Стратегія банку зумовлює його бізнес-модель, пріоритетні, характер відносин із контрагентами та банківськими клієнтами [36].

У табл. 2.1 проаналізовані активи АТ «УКРСИББАНК» за період з 2019 р. по 2021 р. Так, станом на 31 грудня 2021 р. кошти обов’язкових резервів банку в Національному банку України у сумі 3179876 тис. грн (31 грудня 2020 р. – 2962511 тис. грн) були представлені депозитами обов’язкових резервів, які банк не міг використовувати для фінансування у своїй повсякденній діяльності.

З 2020 р. склад активів банку дещо диференціювався. Деякі зменшилися, наприклад, похідні фінансові активи й активи з права користування, поточні податкові активи, проте їхня питома вага не є значною в структурі валюти балансу АТ «УКРСИББАНК», де найбільшу частку традиційно мають кредити та інвестиції. До речі, кредити зросли більшими темпами, ніж інвестиції в цінні папери.

Таблиця 2.1 – Аналіз активів АТ «УКРСИББАНК» за період з 2019 р. по 2021 р., тис. грн

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2021 р. до 2019 р., +/-	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	тис. грн	%
Готівка	2190833	3559826	2723482	532649	24,31
Кошти обов'язкових резервів банку в НБУ та короткострокові розміщення в НБУ	3135959	3042109	3227053	91094	2,90
Кореспондентські рахунки, депозити та кредити овернайт у банках	5089431	11999317	10523207	5433776	106,77
Кредити та аванси банкам	5052020	11503446	13609427	8557407	169,39
Похідні фінансові активи	20577	3398	4924	-15653	-76,07
Кредити та аванси клієнтам	21371168	21067038	28459815	7088647	33,17
Інвестиції в цінні папери	13333834	18309865	16694530	3360696	25,20
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства	0	189	189	189	×
Основні засоби	1249192	1266475	1345633	96441	7,72
Інвестиційна нерухомість	4	4	4	0	0,00
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	521649	527869	527676	6027	1,16
Поточні податкові активи	527214	231930	0	-527214	-100,00
Відстрочені податкові активи	82615	97539	115556	32941	39,87
Активи із права користування	622724	268557	192993	-429731	-69,01
Інші фінансові активи	0	220890	275550	275550	×
Інші нефінансові активи	0	217524	335134	335134	×
Загальна сума активів	53197220	72315976	78035173	24837953	46,69

Важливо, що на 31 грудня 2021 та 2020 рр. максимальна сума кредитного ризику за кредитами та авансами банкам, без урахування впливу будь-якого забезпечення та інших кредитних покращень, становила 13609427 тис. грн та 11503446 тис. грн відповідно.

Станом на 31 грудня 2021 р. максимальна сума кредитного ризику за інвестиціями у цінні папери, без урахування будь-якого забезпечення та інших кредитних покращень, становила 16693270 тис. грн (31 грудня 2020 р. – 18308605 тис. грн).

За проаналізований період загальна величина активів банку збільшилася на 24837953 тис. грн або 46,69% (рис. 2.2).

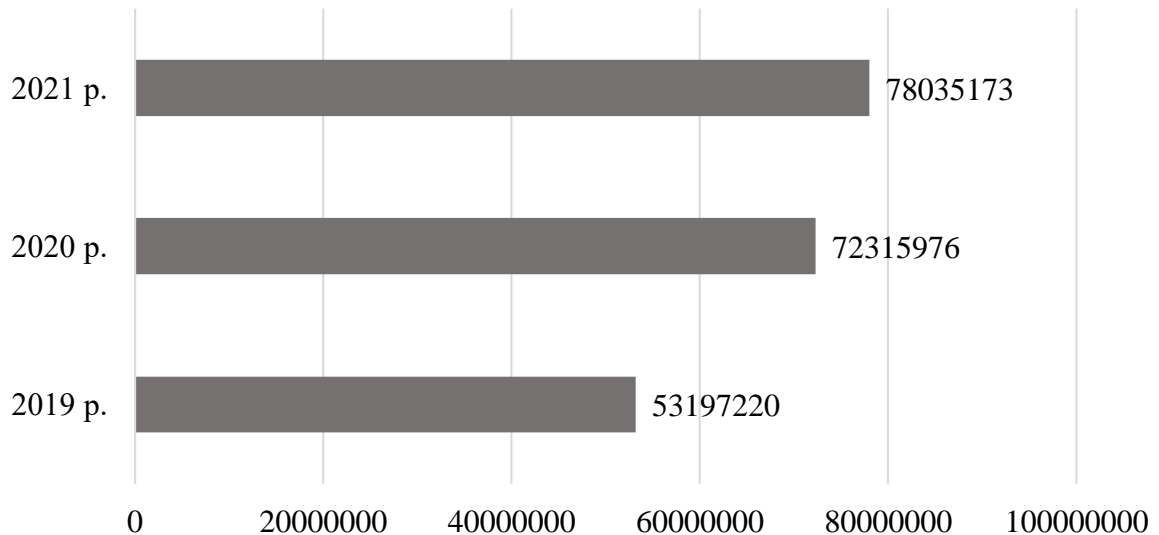

Рисунок 2.2 – Зростання загальних активів АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр., тис. грн

У табл. 2.2 проаналізовані зобов'язання банку також у динаміці.

Таблиця 2.2 – Аналіз зобов'язань АТ «УКРСИББАНК» за період з 2019 р. по 2021 р., тис. грн

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2021 р. до 2019 р., +/-	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	тис. грн	%
Кошти банків	3979	2947	2288	-1691	-42,50
Похідні фінансові зобов'язання	702	4587	12040	11338	1615,10
Кошти клієнтів	45424255	63102454	66984784	21560529	47,46
Орендні зобов'язання	0	248771	183637	183637	×
Поточні податкові зобов'язання	0	0	113659	113659	×
Інші фінансові зобов'язання	740023	662885	990837	250814	33,89
Інші нефінансові зобов'язання	0	203398	202508	202508	×
Субординований борг	249348	0	0	-249348	-100,00
Загальна сума зобов'язань	46418307	64225042	68489753	22071446	47,55

У структурі зобов'язань кошти клієнтів мають левову частку та найбільше зростають, за виключенням похідних фінансових зобов'язань. Сума залишків на рахунках найбільших 10 клієнтів банку станом на 31 грудня 2021 р. становила 4492905 тис. грн (31 грудня 2020 р. – 4618166 тис. грн), або

7% (31 грудня 2020 р. також 7%) від загальної суми коштів клієнтів.

Станом на 31 грудня 2021 р. до складу коштів клієнтів входили залишки у загальній сумі 603209 тис. грн (31 грудня 2020 р. – 556324 тис. грн), розміщені клієнтами як забезпечення кредитів та авансів клієнтам балансовою вартістю 651447 тис. грн (31 грудня 2020 р. – 381994 тис. грн). У цілому зобов'язання зросли навіть трохи більше, ніж активи банку в процентному вираженні (рис. 2.3).

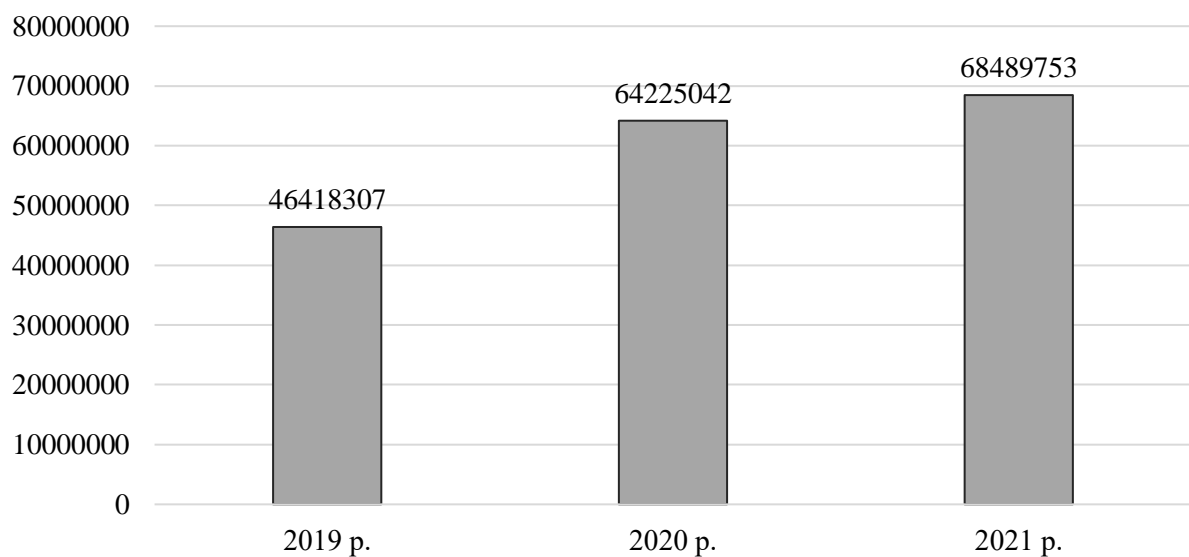

Рисунок 2.3 – Зміни загальної величини зобов'язань банку за проаналізований період з 2019 р. по 2021 р., тис. грн

В наступній табл. 2.3 проаналізований у динаміці власний капітал банку. Статутний капітал, а також емісійний дохід залишалися незмінними.

Таблиця 2.3 – Аналіз власного капіталу АТ «УКРСИББАНК» за період з 2019 р. по 2021 р., тис. грн

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2021 р. до 2019 р., +/-	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	тис. грн	%
Статутний капітал	5069262	5069262	5069262	0	0,00
Емісійний дохід	811229	811229	811229	0	0,00
Нерозподілений прибуток	898422	2210443	3664929	2766507	307,93
Загальна сума власного капіталу	6778913	8090934	9545420	2766507	40,81

Відбувалося зростання нерозподіленого прибутку, що й зумовило збільшення власного капіталу АТ «УКРСИББАНК» на 2766507 тис. грн або 40,81%. Наочно це демонструє рис. 2.4.

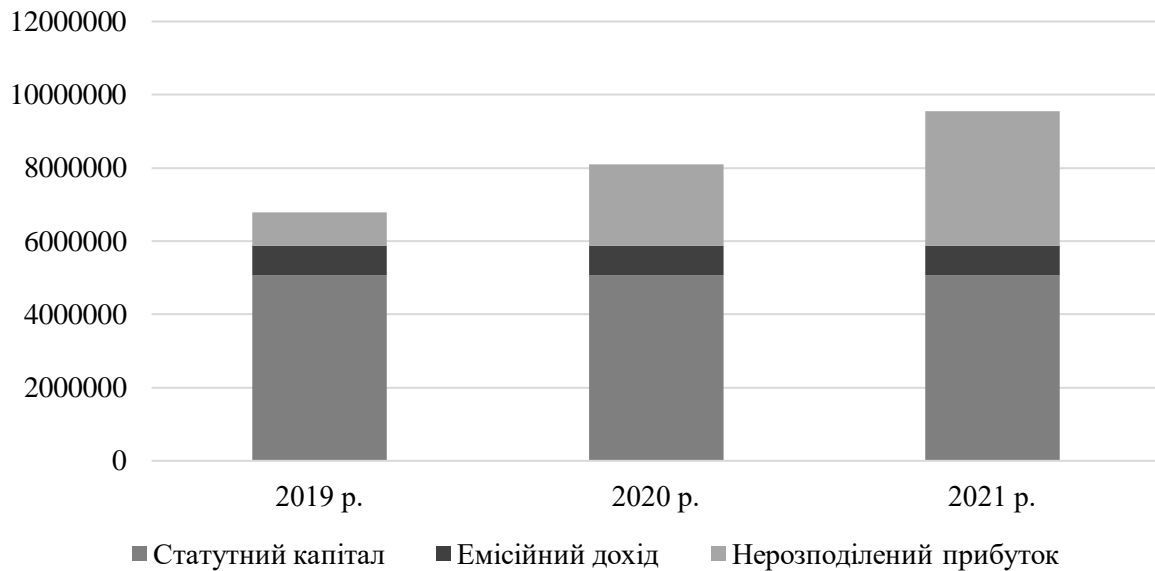

Рисунок 2.4 – Динаміка складових власного капіталу банку, тис. грн

Аналіз динаміки балансових показників демонструє, що склад активів і зобов'язань банку збільшується, щоправда, АТ «УКРСИББАНК» сплатив у 2019 р. субординований борг, але з'явилися інші фінансові зобов'язання. Найменші темпи зростання у власного капіталу, що певною мірою послаблює достатність банківського капіталу, втім вона відповідає вимогам НБУ.

2.2 Аналіз дотримання АТ «УКРСИББАНК» економічних нормативів

Економічні нормативи встановлені Національним банком України є обов'язковими для банків, а їхні значення в сукупності дають об'єктивне уявлення про фінансовий стан і потенціал банку [37].

Відповідно до чинних вимог щодо капіталу, встановлених регулятором, банк повинен утримувати мінімальний рівень регуляторного капіталу

(норматив Н1) та відношення регуляторного капіталу до активів, зважених з урахуванням ризику (норматив достатності капіталу) на рівні, який є вищим за обов'язкове мінімальне значення у 10% (норматив Н2).

Протягом проаналізованого періоду АТ «УКРСИББАНК» дотримувався нормативних показників, встановлених НБУ (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Дотримання АТ «УКРСИББАНК» нормативів достатності капіталу за період з 2019 р. по 2021 р.

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2021 р., +/-	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	до 2020 р.	до 2019 р.
Основний капітал, тис. грн	3670095	6244503	7553659	1309156	3883564
Додатковий капітал, тис. грн	2439614	1002212	1358458	356246	-1081156
Відвернення, тис. грн	1269	1269	1269	0	0
Регулятивний капітал (Н1), тис. грн	6108440	7245446	8910845	1665399	2802405
Достатність регулятивного капіталу (Н2), %	24,13	24,48	20,26	-4,22	-3,87
Достатність основного капіталу (Н3), %	14,49	21,10	17,18	-3,92	2,69

На рис. 2.5 продемонстровано коливання нормативів достатності капіталу банку за 2019-2021 рр.

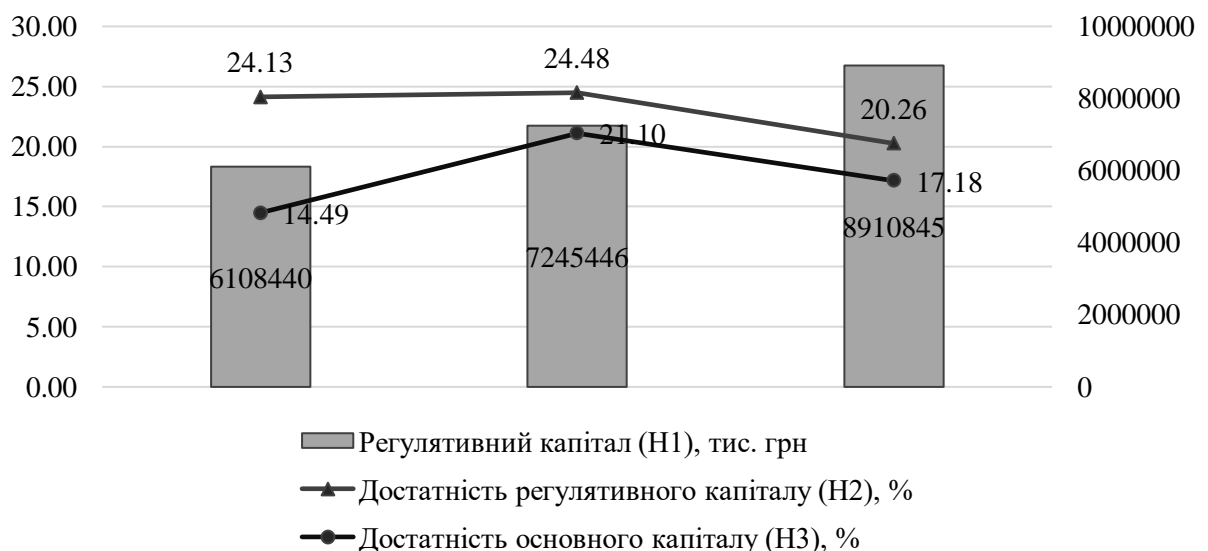

Рисунок 2.5 – Динаміка достатності капіталу АТ «УКРСИББАНК»

В аспекті прогнозування неплатоспроможності достатність банківського капіталу має одне з вирішальних значень. Враховуючи, що регулятором було визнано АТ «УКРСИББАНК» системно важливим банком, вимоги до нього ще жорсткіші [38]. Але за проаналізований період банком були дотримані нормативи достатності капіталу цілком. У 2020 р. суттєво підвищилося значення нормативів, однак уже в 2021 р. банк їх дещо знизив у межах рекомендованих значень.

Ліквідність банку – це його здатність забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між строками та сумами погашення розміщених активів, а також та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а ще строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів (надання кредитів, інші витрати). Банківська діяльність піддається ризику ліквідності – ризику недостатності надходжень грошових коштів для покриття їх відпливу, тобто ризику того, що банк не зможе розрахуватися в строк за власними зобов'язаннями у зв'язку з неможливістю за певних умов швидкої конверсії фінансових активів у платіжні засоби без суттєвих втрат [39].

У зв'язку з цим банки повинні постійно управляти ліквідністю, підтримуючи її на достатньому рівні для своєчасного виконання всіх прийнятих на себе зобов'язань з урахуванням їх обсягів, строковості й валюти платежів, забезпечувати потрібне співвідношення між власними та залученими коштами, формувати оптимальну структуру активів із збільшенням частки високоякісних активів з прийнятним рівнем кредитного ризику для виконання правомірних вимог вкладників, кредиторів і всіх інших клієнтів.

Для належного управління ліквідністю в АТ «УКРСИББАНК» вживають таких заходів:

– зосередження на потребах клієнтів, а також підтримка акціонерів забезпечують впевненість у достатній ліквідності в умовах нормального та стресового сценаріїв;

– банк не залежить від фінансування місцевих і міжнародних фінансових установ, його депозитна база є стабільною та диверсифікованою, складається з вкладів корпоративних клієнтів, суб'єктів малого бізнесу та фізичних осіб;

– банк зберігає доступну ліквідність у BNP Paribas та здійснює міжбанківські операції лише з іноземними банками з хорошим рейтингом та обмеженою кількістю місцевих банків (державних або дочірніх іноземних банків);

– АТ «УКРСИББАНК» дотримується виваженої інвестиційної політики та не планує купувати дочірні компанії або акції.

З метою контролю за станом ліквідності банків Національний банк України встановлює такі нормативи ліквідності [40]: коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCR_{ВВ}) та в іноземній валюті (LCR_{ІВ}), коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR). Вони проаналізовані в динаміці у табл. 2.5, а також норматив Н6, що залишався чинним протягом періоду аналізу.

Таблиця 2.5 – Дотримання АТ «УКРСИББАНК» нормативів ліквідності за період з 2019 р. по 2021 р., %

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2021 р., +/-	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	до 2020 р.	до 2019 р.
Норматив короткострокової ліквідності (Н6)	98,36	101,08	101,17	0,09	2,81
Коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR _{ВВ})	328,82	249,90	253,70	3,80	-75,12
Коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCR _{ІВ})	256,86	161,61	220,27	58,66	-36,59
Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR)	×	×	171,63	×	×

Відповідно до критеріїв регулятора банківська ліквідність також має суттєвий вплив на ухвалення рішення про неплатоспроможність банку, тому позитивним є дотримання АТ «УКРСИББАНК» усіх встановлених нормативів, а ті коливання, що спостерігаються не порушують вимог

Національного банку України (рис. 2.6).

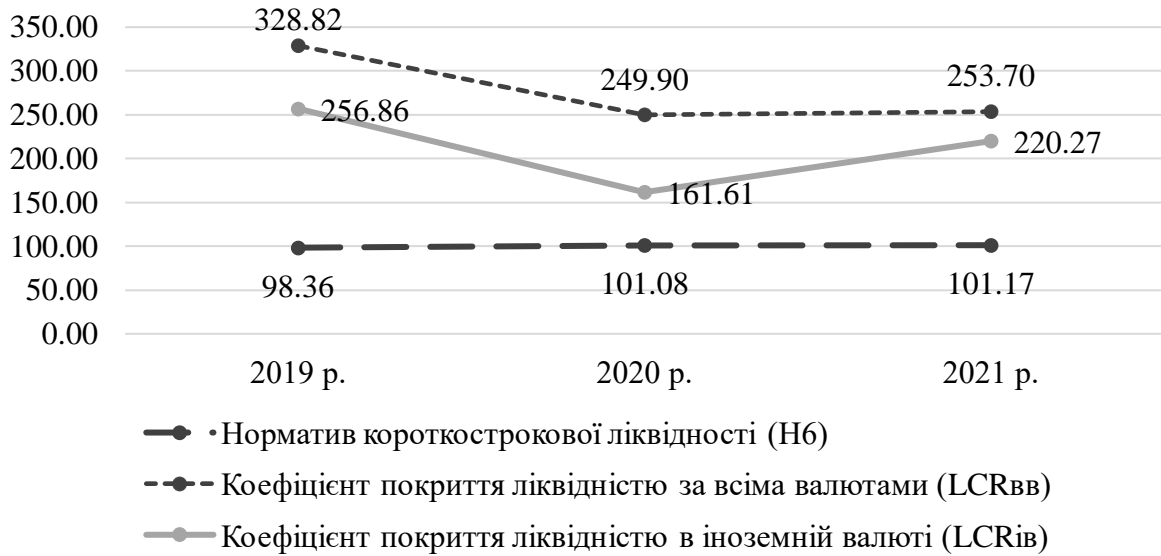

Рисунок 2.6 – Динаміка нормативів ліквідності банку, %

У табл. 2.6 проаналізовано дотримання банком нормативів кредитного ризику, оскільки він є чи не найбільш загрозливим для більшості банків України, в структурі активів яких переважає саме кредитний портфель.

Таблиця 2.6 – Дотримання АТ «УКРСИББАНК» нормативів кредитного ризику за період з 2019 р. по 2021 р., %

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2021 р., +/-	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	до 2020 р.	до 2019 р.
Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7)	24,99	19,99	18,60	-1,39	-6,39
Норматив великих кредитних ризиків (Н8)	108,57	233,45	214,64	-18,81	106,07
Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9)	8,31	12,33	11,72	-0,61	3,41

За результатами аналізу є підстави констатувати, що порушень чи загроз щодо кредитного ризику для банку не виявлено (рис. 2.7).

Кредитний ризик характеризує ймовірність виникнення збитків або додаткових втрат, чи недоотримання запланованих доходів унаслідок невиконання боржником/контрагентом узятих на себе зобов'язань відповідно до умов договору. Кредитний ризик включає також ризик країни та ризик контрагента.

Управління кредитним ризиком являє собою комплекс заходів із забезпечення своєчасного та адекватного виявлення, вимірювання, моніторингу, звітування та контролю кредитного ризику для пом'якшення його впливу на фінансовий результат діяльності банку.

Ціль управління кредитним ризиком полягає в максимізації прибутку під час дотримання максимально допустимого рівня ризику та його параметрів, визначених згідно з декларацією схильності до ризиків та кредитної політики банку. Процес управління кредитним ризиком банку здійснюється як на індивідуальній, так і на колективній основі [41].

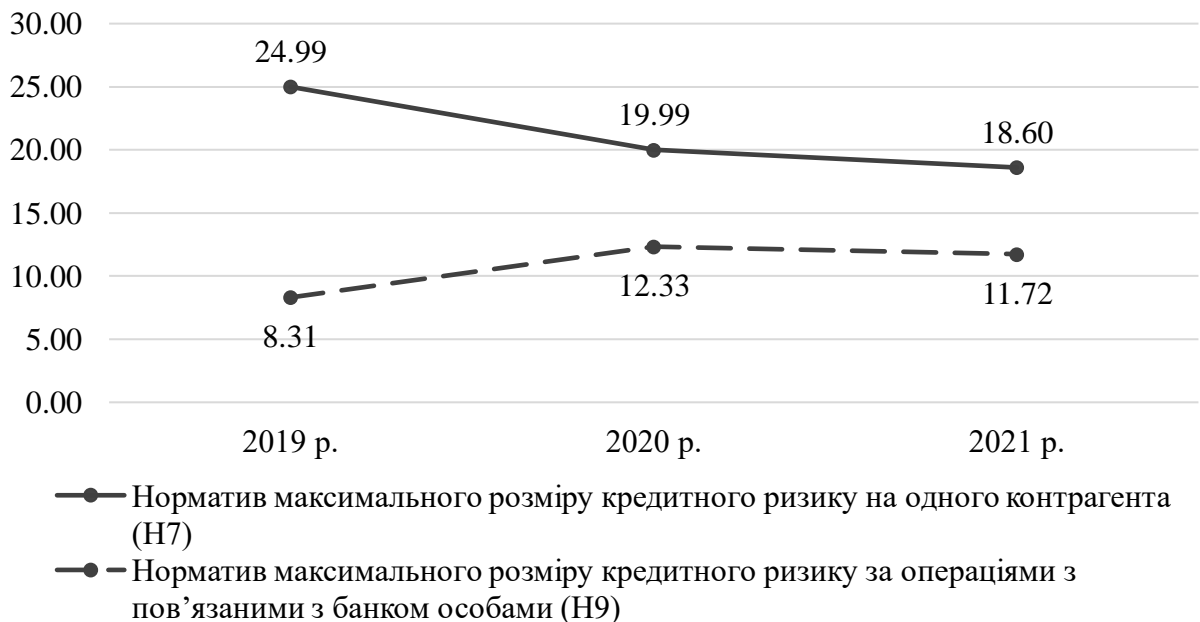

Рисунок 2.7 – Динаміка основних нормативів кредитного ризику банку за 2019-2021 рр., %

Управління кредитним ризиком АТ «УКРСИББАНК» здійснюється за рахунок комплексу заходів, пов'язаних із:

- впровадженням культури управління ризиками;
- організацією надійного кредитного процесу;
- підтримкою кредитної адміністрації, достатньої для своєчасного та повного моніторингу та виміру кредитного ризику;
- системою звітності;
- підтримкою необхідного контролю над кредитним ризиком [42].

Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою встановлюється для обмеження ризиків банку, пов'язаних із прямою та/або опосередкованою участю банку в статутному капіталі окремої юридичної особи. Нормативне значення нормативу Н11 не має перевищувати 15%.

Норматив загальної суми інвестування встановлюється для обмеження ризиків, пов'язаних із прямою та/або опосередкованою участю банку у статутних капіталах юридичних осіб. Нормативне значення нормативу Н12 не має перевищувати 60% [43].

Нормативи інвестування АТ «УКРСИББАНК» за період 2019-2021 рр. проаналізовані в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Дотримання банком нормативів інвестування за період з 2019 р. по 2021 р., %

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2021 р., +/-	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	до 2020 р.	до 2019 р.
Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11)	0,79	0,02	0,02	0,00	-0,77
Норматив загальної суми інвестування (Н12)	0,82	0,03	0,03	0,00	-0,79

Проведений аналіз засвідчив, що порушень в інвестиційній діяльності, зокрема відповідних економічних нормативів немає. Так, протягом періоду дослідження АТ «УКРСИББАНК» належним чином провадив інвестиції, хоча їхній обсяг можливо навіть дещо збільшити, щоб забезпечити належну диверсифікацію активів (рис. 2.8).

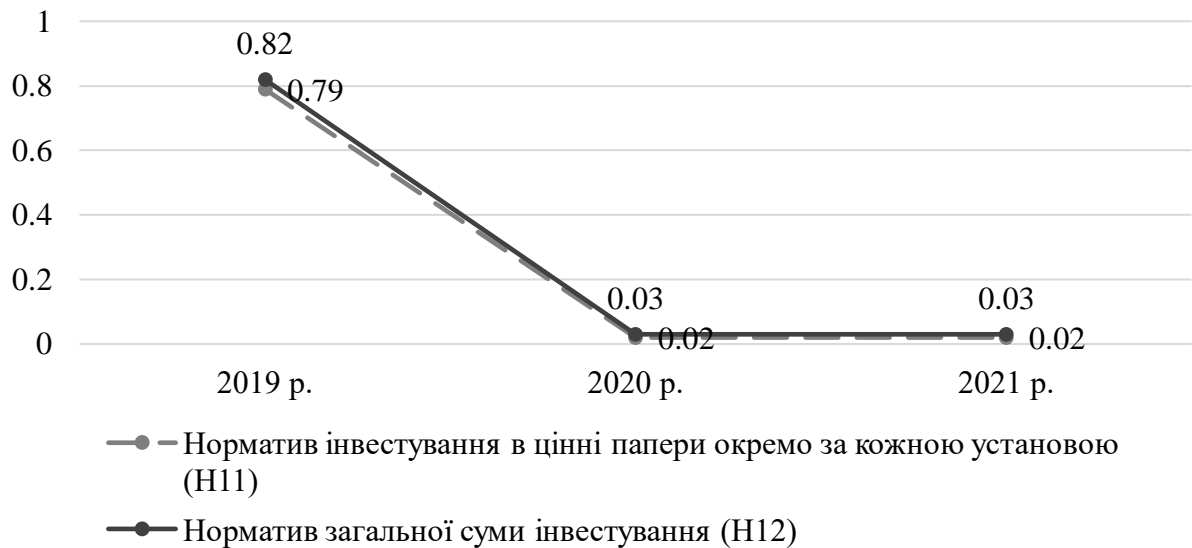

Рисунок 2.8 – Дотримання банком нормативів інвестування, %

АТ «УКРСИББАНК» зараз наражається на ризик у зв'язку з впливом коливання курсів обміну іноземних валют на його фінансовий стан та грошові потоки. Комітет з управління активами та пасивами визначає ліміти ризиків за валютами та загальний прийнятний рівень ризику за відкритими валютними позиціями. Ліміти відкритої валютної позиції встановлюються на рівні, передбаченому вимогами Національного банку України, який розраховується як процентне співвідношення відкритої валютної позиції до регулятивного капіталу банку. Дотримання цих лімітів контролюється на щоденній основі.

В табл. 2.8 проаналізовані відповідні нормативи, в результаті 2020 р. ознаменувався для банку порушенням нормативу валютного ризику (рис. 2.9).

Таблиця 2.8 – Дотримання АТ «УКРСИББАНК» нормативів ризику валютної позиції за період з 2019 р. по 2021 р., %

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2021 р., +/-	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	до 2020 р.	до 2019 р.
Норматив ризику загальної довгої відкритої валютної позиції (Л13-1)	2,99	6,05	4,44	-1,61	1,45
Норматив ризику загальної короткої відкритої валютної позиції (Л13-2)	0,63	0,05	0,02	-0,03	-0,61

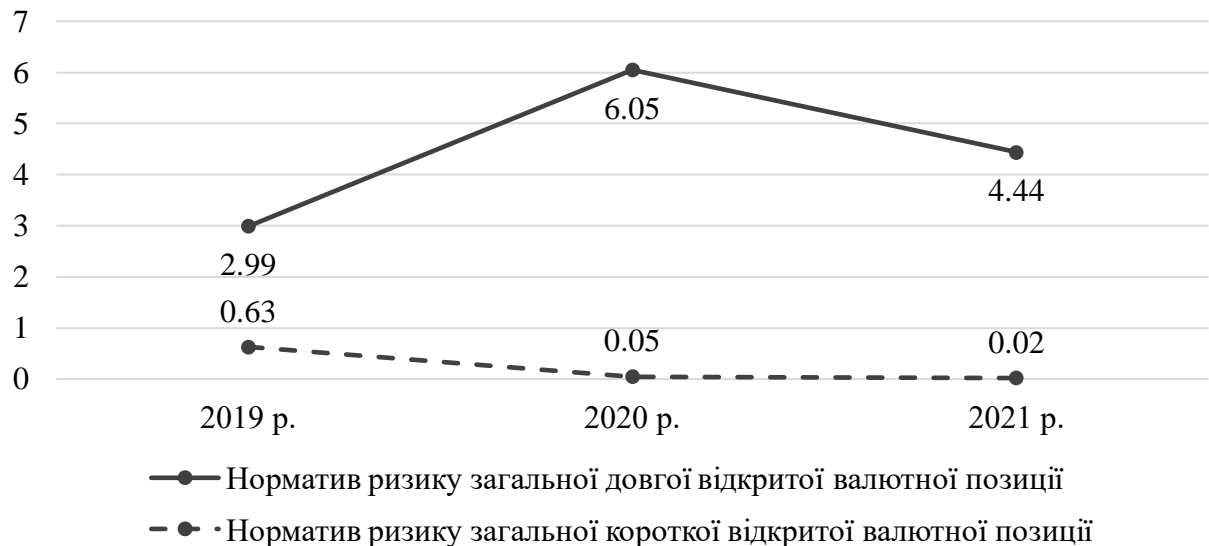

Рисунок 2.9 – Порушення банком економічного нормативу щодо валютного ризику в 2020 р., %

Найбільше на схильність до валютного ризику на банк вплинула коронакриза, що чинила в 2020 р. негативну дію на валютні ринки, а банкам доводилося до цього терміново пристосовуватися. Втім адаптивні механізми фінансового менеджменту, що провадиться в АТ «УКРСИББАНК» на принципах ризик-орієнтації дали можливість досить оперативно виправити ситуацію на краще.

Всі економічні нормативи в сукупності мають важливе значення для належного управління фінансовими ризиками банку. Крім того, необхідно зважати на нефінансові ризики, наприклад, комплаєнсу. Хоча той же комплаєнс-ризик банку передбачає якраз дотримання внутрішніх і зовнішніх норм, правил, вимог регулятора тощо, тому вони тісно пов'язані між собою.

За результатами проведеного аналізу можна стверджувати, що за період оцінювання АТ «УКРСИББАНК» був достатньо капіталізованим, не мав проблем із ліквідністю. Це вирішальні компоненти щодо прогнозування його неплатоспроможності.

Крім того, банк дотримувався нормативів кредитного ризику та інвестування. В 2020 р. було відхилення від одного з нормативів щодо ризику валютної позиції, втім на вимогу регулятора та керівництва банку були вжиті

термінові заходи, що стабілізувало ситуацію з управління валютним ризиком АТ «УКРСИББАНК».

2.3 Оцінка фінансових результатів діяльності АТ «УКРСИББАНК»

Подальший аналіз, в основному ґрунтується на даних окремих звітів про прибутки, збитки та інший сукупний дохід АТ «УКРСИББАНК» за період з 2019 р. по 2021 р. При цьому на формування фінансових результатів суттєвий вплив справляє система управління фінансовими ризиками банку.

Успішна діяльність банку значною мірою залежить від обраної концепції управління ризиками. Основна мета управління ризиками банку полягає в сприянні стратегії та місії банку за рахунок створення надійної, безпечної та пильної системи управління ризиками, яка діє у довгостроковій перспективі на основі належного впровадження багаторічної практики BNP Paribas SA (Франція) у сфері управління ризиками, повної відповідності вимогам місцевого регулятора та групи, які змінюються, та забезпеченню адекватного і актуального ризик-апетиту з належним балансом між потребами бізнесу, які зростають, та обережністю у ставленні до ризиків [44].

Основна ціль процесу управління ризиками АТ «УКРСИББАНК» полягає в уникненні та мінімізації ризиків у відповідності до прийнятого ризик-апетиту та бізнес-моделі банку.

Задля цього затверджено такі функції системи управління ризиків:

- прийняття рішень об'єктивно і неупереджено, як «другої пари очей», з глибоким розумінням ризиків, які приймаються, та довгострокових наслідків цих рішень, з найвищими комплаєнс-стандартами та нормами поведінки;
- звітування та оповіщення керівництва банку про притаманні та потенційні зовнішні та внутрішні ризики, на які наражається банк;
- перспективний погляд на еволюцію ризику та його вплив на діяльність та платоспроможність банку є ключовими;

- консультування правління, бізнесу та інших функцій підтримки щодо визначення відповідного рівня ризик-апетиту, про потенційні недоліки системи управління ризиками на будь-якому рівні організації та про необхідні дії, які мають бути вжиті для зміцнення системи;

- сприяння поширенню та розвитку культури ризику на всіх рівнях організації;

- адаптація системи управління ризиками та структури до внутрішніх (бізнес) та зовнішніх (регуляторних) вимог.

Для цих цілей процеси управління ризиками повинні одночасно бути пильними, надійними, простими, ефективними та адаптивними до змін у нормативному, макроекономічному та конкурентному середовищі, а також до особливостей бізнесу.

Суттєвими видами ризику для банку є такі:

- кредитний ризик;
- ринковий ризик;
- ризик зміни процентних ставок;
- ризик ліквідності;
- операційний ризик (включно з правовим, інформаційним ризиками та ризиком порушення безперервності бізнесу);
- комплаєнс-ризик;
- репутаційний ризик;
- модельний ризик.

Функціями управління ризиками в банку є безпосередньо департамент комплаєнс-контролю (стосовно комплаєнс-ризикау та репутаційного ризику) та департамент управління ризиками (стосовно інших суттєвих видів ризику, зазначених вище), які діють на рівні другої лінії захисту.

Банк організовує систему управління ризиками, яка ґрунтується на розподілі обов'язків між підрозділами банку із застосуванням моделі трьох ліній захисту.

1) Перша лінія – на рівні бізнес-підрозділів банку та підрозділів

підтримки діяльності банку. Ці підрозділи приймають ризики та відповідають за них і подають звіти щодо поточного управління ризиками.

2) Друга лінія – на рівні департаменту управління ризиками та департаменту комплаєнс-контролю.

3) Третя лінія – на рівні департаменту внутрішнього аудиту щодо перевірки та оцінки ефективності функціонування системи управління ризиками.

Для підвищення ефективності управління ризиками банку створено комітет з ризиків та комплаєнс-комітет наглядової ради, які є складовою організаційної структури системи управління ризиками. Керівники функцій управління ризиками (Chief Risk Officer та Chief Compliance Officer) наділені правом вето на рішення правління банку та будь-яких його комітетів задля забезпечення дотримання діяльності банку в межах встановленого ризик-апетиту, політики щодо управління ризиками та своїх компетенцій.

Окрім комітетів наглядової ради, основним суб'єктом управління ризиками банку є система колегіальних комітетів (як то правління банку, кредитні комітети, комітет з управління активами та пасивами, комітет внутрішнього контролю, комітет з питань фінансового моніторингу тощо), які регулюються окремими положеннями банку відповідно до прийнятої системи управління кожним видом ризику.

Для аналізу, контролю та ефективного управління ризиками розроблено і впроваджено систему управлінської звітності, яка містить точну, повну, своєчасну та актуальну інформацію щодо суттєвих видів ризику. Основним завданням управлінської звітності щодо ризиків є висвітлення та зосередження уваги кінцевих користувачів на ключових та релевантних індикаторах ризику, які зазнали суттєвої зміни протягом звітного періоду та/або які можуть призвести до зростання ризику для АТ «УКРСИББАНК».

У табл. 2.9 проаналізовані абсолютні показники, що формують фінансовий результат банку, серед яких важливе значення мають процентні доходи банку.

Процентний дохід – це дохід, що виплачується за користування фінансовими коштами, виражений у вигляді річної процентної ставки. Процентні доходи виплачуються власникам фінансових інструментів, дохідність яких визначається в процентах [45].

Таблиця 2.9 – Аналіз фінансових результатів АТ «УКРСИББАНК» за абсолютними показниками з 2019 р. по 2021 р., тис. грн

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2021 р. до 2019 р., +/-	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6
Процентні доходи	5236310	3956922	3968215	-1268095	-24,22
Процентні витрати	-1030141	-662878	-311851	718290	-69,73
Комісійні доходи	2304140	2273100	2662220	358080	15,54
Комісійні витрати	-567150	-567003	-648960	-81810	14,42
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою	566811	519653	600136	33325	5,88
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти	7167	71353	-85238	-92405	-1289,31
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-79300	15638	25914	105214	-132,68
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю	-49970	0	-52851	-2881	5,77
Інші операційні доходи (витрати)	0	-32731	-52866	-52866	×
Чисті доходи від банківської діяльності	6387867	5574054	6104719	-283148	-4,43
Витрати на виплати працівникам	-1964022	-2142750	-2300361	-336339	17,13
Інші адміністративні та операційні витрати	-1074502	-1073765	-1204903	-130401	12,14
Амортизаційні витрати	-354446	-465114	-523030	-168584	47,56
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності)	-153286	-310607	-317143	-163857	106,90
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	2841611	1581818	1759282	-1082329	-38,09
Інші прибутки (збитки)	29589	11165	23525	-6064	-20,49
Прибуток (збиток) до оподаткування	2871200	1592983	1782807	-1088393	-37,91

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5	6
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	-290752	-280962	-328321	-37569	12,92
Прибуток (збиток)	2580448	1312021	1454486	-1125962	-43,63
Сукупний дохід банку	2580448	1312021	1454486	-1125962	-43,63

Цікаво, що протягом проаналізованого періоду банк дещо збільшив надходження від комісійних доходів, а його процентні доходи зменшилися.

Комісійні доходи банку – це доходи за наданими послугами, сума яких обчислюється пропорційно сумі активу чи є фіксованою. До них належать:

- комісійні доходи за операціями з цінними паперами та операціями на валютному ринку;

- комісійні доходи за кредитами, що надані банкам та іншим позичальникам, та за операціями з іншими фінансовими інструментами;

- комісійні доходи за послуги СЕП та електронної пошти, за розрахунково-касове обслуговування банків, включаючи доходи від діяльності інкасаторської служби, за наданими консультаційними та іншими послугами;

- інші комісійні доходи.

Таким чином, банк отримує комісійні доходи від здійснення платежів і надання супутніх послуг, їхній розмір мало залежить від валютних та кредитних ризиків, тому що вища частка комісійних доходів у банку, то менше на нього впливають зовнішні фактори [46].

Адміністративні витрати пов'язані із забезпеченням діяльності банківської установи.

До них належать: витрати на утримання персоналу (заробітна плата, премії); сплата податків та інших обов'язкових платежів, крім податку на прибуток; витрати на утримання й експлуатацію основних засобів та нематеріальних активів; інші експлуатаційні витрати (роботи та послуги, що використовуються банком у процесі комерційної діяльності, винагорода посередникам, охорона тощо).

Ці витрати мають важливе значення й суттєво впливають на кінцевий фінансовий результат банківської діяльності [47]. За проаналізований період прибуток АТ «УКРСИББАНК» зменшився (рис. 2.10).

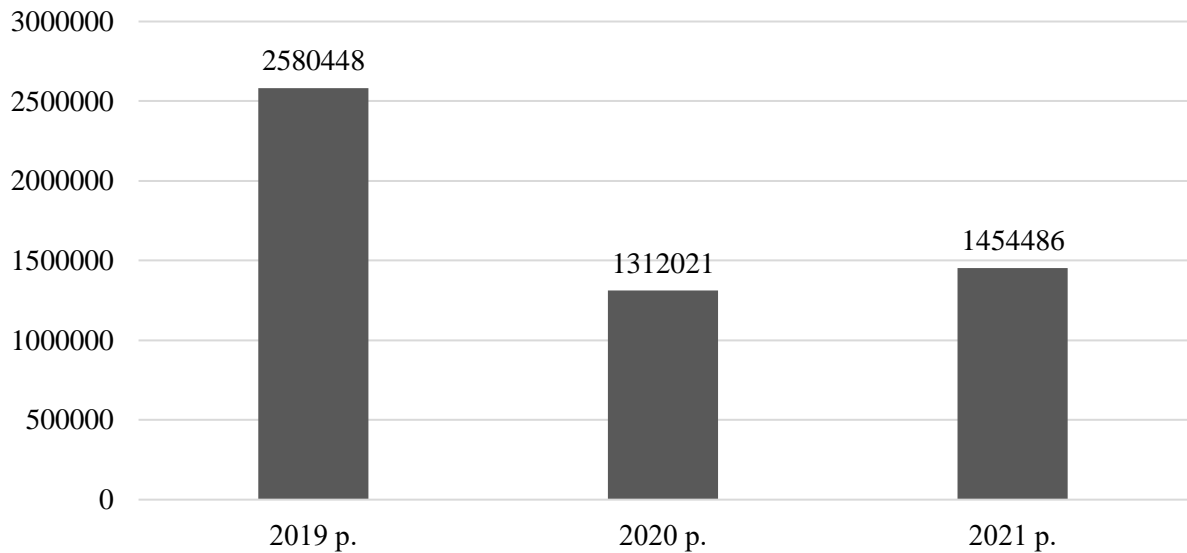

Рисунок 2.10 – Коливання фінансового результату (чистого прибутку) АТ «УКРСИББАНК», тис. грн

Економічну ефективність банківської діяльності можна визначити на основі співвідношення витрат на залучення ресурсів та доходів від їх розміщення. Але враховуючи особливості функціонування банку як специфічного підприємства, яке працює із залученими коштами, необхідно брати до уваги концепцію взаємодії «ризик – прибутковість», згідно якої підвищення прибутковості супроводжується підвищенням банківських ризиків. Тоді під економічною ефективністю діяльності банку слід розуміти досягнення максимального розміру прибутку при встановленому (допустимого для конкретного банку) рівню ризику [48].

Оцінка ефективності банківської діяльності є одним із найважливіших завдань економічного аналізу, вирішення якого ґрунтується на застосуванні методу коефіцієнтів. Сутність методу коефіцієнтів полягає у побудові системи взаємозв'язаних показників, які всебічно характеризують стан і динаміку об'єкта дослідження.

Розраховані коефіцієнти дають змогу фінансовому аналітику поглибити висновки про фінансовий стан банку, оскільки абсолютні значення дають повну картину лише у виняткових випадках. Показники ефективності розраховують за результатами діяльності банку за рік. При розрахунках за квартал чи півріччя показники необхідно приводити до річного рівня.

Основними показниками, які характеризують прибутковість банку, є такі:

- норма прибутку на капітал (рентабельність капіталу);
- рентабельність (прибутковість) активів;
- чистий спред;
- чиста процентна маржа [49].

Відносні показники прибутковості АТ «УКРСИББАНК» у динаміці розраховані в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Оцінювання узагальнюючих показників прибутковості АТ «УКРСИББАНК» за період з 2019 р. по 2021 р., %

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2021 р., +/-	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	до 2020 р.	до 2019 р.
Рентабельність активів	4,85	1,81	1,86	0,05	-2,99
Рентабельність власного капіталу	38,07	16,22	15,24	-0,98	-22,83
Чистий спред	11,84	6,78	6,81	0,02	-5,03
Чиста процентна маржа	7,91	4,56	4,69	0,13	-3,22

Звісно несприятливі макроекономічні чинники негативно вплинули на прибутковість банку, тому всі узагальнюючі показники ефективності банківської діяльності погіршилися в 2020 р., але вже в 2021 р. почалася адаптація, тому вони дещо зросли (рис. 2.11).

Аналіз абсолютних і відносних фінансових показників діяльності банку дає підстави констатувати досить високий рівень ефективності банківського бізнесу АТ «УКРСИББАНК», а також наявність у банку фінансового потенціалу для розвитку, навіть за сучасних складних умов.

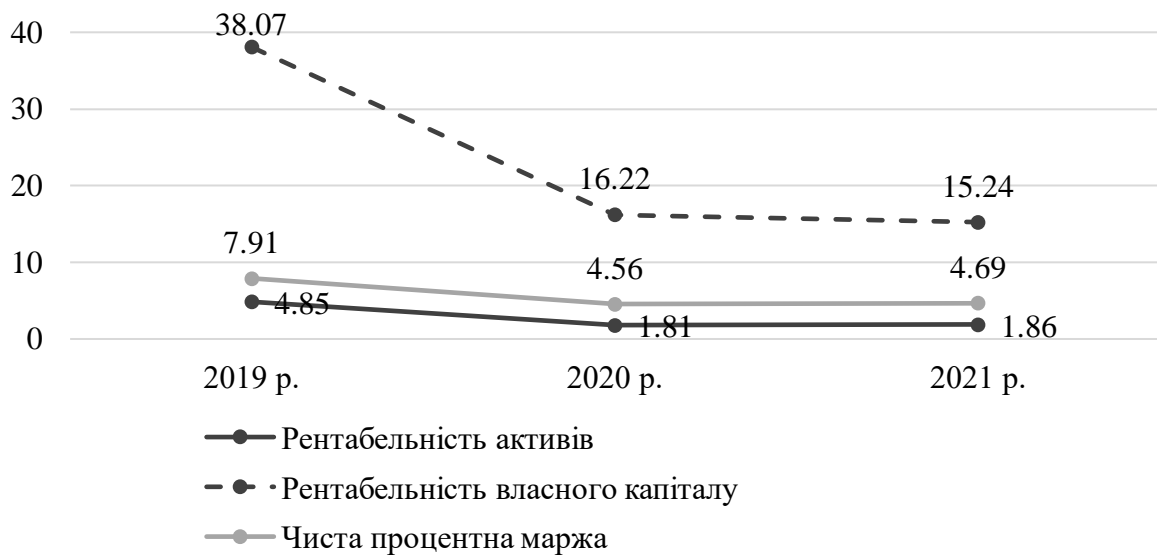

Рисунок 2.11 – Зменшення прибутковості АТ «УКРСИББАНК» через несприятливі макроекономічні чинники, %

У цілому прибутковість АТ «УКРСИББАНК» суттєво залежить від процентних і комісійних доходів, вага останніх при цьому дещо підвищилася. Натомість узагальнюючі показники ефективності банківської діяльності в 2020 р. суттєво знизилися через коронакризу, хоча банк залишився прибутковим. Уже в 2021 р. фінансовий менеджмент зміг відновити зростання прибутковості банку, що свідчить про його адаптивні можливості та суттєвий фінансовий потенціал.

2.4 Прогнозування ймовірності неплатоспроможності банку

Сьогодні особливо гостро постає проблема забезпечення надійного та стабільного функціонування банківської системи, а також окремих банків. На сучасному етапі розвитку банківської діяльності в Україні приділяється недостатньо уваги дослідженню надійності функціонування банків, їхній платоспроможності, у порівнянні зі світовою практикою [50].

Крім того, відбувається автоматичне перенесення західних методичних підходів до оцінювання та прогонування неплатоспроможності банків без

достатнього врахування українських реалій, що не завжди приводить до бажаного результату.

Отже, постає завдання, з одного боку, розробки власної методичної бази аналізу функціонування банківської сфери, а з іншого, – необхідність критичного переосмислення рекомендацій і західних класичних концепцій моделювання, а також запровадження сучасних банківських технологій, які зумовлюють провідну роль аналітичного дослідження діяльності фінансово-кредитних установ у країнах з ринковою економікою.

Оптимальним, з погляду платоспроможності, вважається банк, у якого: обсяг працюючих (робочих, дохідних або ризикових) активів не перевищує розміру власного капіталу; кошти на розрахункових рахунках клієнтів повністю покриваються ліквідними активами; на фінансові ризики наражається не більше третини всіх довірених банку коштів; сумарні зобов'язання банку повністю забезпечені ліквідними активами, нерухомістю та цінностями; капітал інвестований у нерухомість і цінності; кошти, спрямовані на розвиток банку, втричі перевищують внески засновників [51].

Варто зазначити, що надійність банку – це узагальнююча багатовимірна характеристика функціонування, яка має змогу протистояти зовнішнім та внутрішнім негативним факторам впливу, й успішно втілює закріплені за нею функції. Це, в свою чергу, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів як самого банку, так і його партнерів, клієнтів, економіки країни загалом. Таким чином, надійність поєднує в собі поняття «стійкість» та «стабільний розвиток», характеризує банк як фінансову інституцію, грошово-кредитний інститут у загальному, причому стабільність – здатність до постійного динамічного розвитку, а стійкість – його внутрішній стан [52].

На сьогодні не існує однозначних методичних підходів, які могли б із повною гарантією відбирати найбільш надійні й ефективно працюючі банки. Український фінансовий ринок характеризується досить складною системою рейтингової оцінки розвитку та надійності банків. Окремі рейтингові методики присвячені аналізу кількісних показників діяльності банків,

ранжирування яких (у вигляді списків найбільших) проводиться за розміром активів, капіталу із вказівкою сполучених із ними депозитів, внесків приватних осіб, сумарних зобов'язань, вкладень у кредити й державні цінні папери, коштів на карткових рахунках, прибутку тощо.

В прогнозуванні неплатоспроможності банківських установ можна виділити два основні підходи: експертний і бухгалтерський.

Ці підходи різняться залежно від складу оцінюваної інформації. Експертна оцінка дається на основі досвіду й кваліфікації фахівців з будь-якої доступної інформації й аналізу як кількісних, так і якісних показників. Бухгалтерська оцінка дається винятково на основі офіційної фінансової звітності банку й аналізу тільки кількісних показників.

Експертний метод – у процесі аналізу поряд із властиво економічними показниками враховується ряд інших показників. Серед них можуть виділятися:

- загальні питання щодо діяльності банку – засновники, статутний фонд, валюта балансу, наявні ліцензії, кореспондентські рахунки та ін.;

- конкретні дані про роботу банку – історія створення, наявність філій, імідж, а також специфічні питання, такі як: інвестиційна діяльність, фінансування капітальних вкладень, впровадження нових для українського ринку форм фінансових послуг;

- розрахунки аналітичних фінансових показників – ліквідності, достатності капіталу, прибутковості й ін.

Методика передбачає три основні етапи. Перший етап – формальний. На ньому проходить безпосередня перевірка виконання банками вимог обмежувальних критеріїв, сформульованих для кожної групи банків. Перша обмежувальна ознака – це валюта балансу, друга – величина капіталу, третя – рівень рентабельності. Наступні найбільш важливі критерії – частка позикових коштів у валюті балансу та коефіцієнт термінової ліквідності.

Другий етап – економіко-математичний. Він визначає кількісну характеристику індексу надійності, що обчислюється за певним набором

нормативних параметрів. Усі аналізовані параметри можна умовно розділити на шість основних напрямів:

- результуючий фінансовий показник;
- показники динаміки управління фондами банку;
- професіоналізм банківського менеджменту;
- організаційна структура банку;
- історія розвитку та сучасний стан банку на ринку;
- імідж та довіра до банківської установи.

Третій етап – експертний. На ньому визначається експертний показник ймовірної неплатоспроможності на основі всіх отриманих показників та інформації, що публікується в ЗМІ чи отриманої з інших джерел. У результаті банку надається певна категорія відповідно до чинної класифікації [53].

Бухгалтерський підхід – аналіз проводиться виключно на основі фінансової звітності за формалізованою схемою розрахунків коефіцієнтів і визначення загального (інтегрального) бала.

Аналіз надійності банку на основі оприлюдненої звітності виходить з того, що банки в обов'язковому порядку повинні публікувати дані фінансової звітності. При цьому під платоспроможністю мається на увазі здатність банку вчасно погашати свої фінансові зобов'язання відповідно до наступаючих строків платежів.

Під стійкістю банку розуміється стабільність його діяльності у середньо- та довгостроковій перспективі, що може бути оцінена якістю активів, достатністю капіталу й ефективністю діяльності.

Під ліквідністю мається на увазі здатність перетворювати активи банку в грошові або інші платіжні засоби для оплати пропонованих зобов'язань у випадку, якщо наявних платіжних засобів для цього не вистачає.

Деталізований аналіз. Його ціль – більш докладна, всебічна оцінка фінансового стану банку, як за розглянутий період, так і на перспективу. Він конкретизує й доповнює результати експрес-аналізу. При цьому ступінь деталізації залежить від цілей аналітика.

У загальному виді деталізований аналіз фінансового стану включає такі етапи. Перший – це підготовка до аналізу (попередній етап): характеристика напрямів діяльності банку; перевірка правильності оформлення фінансових документів; перевірка балансу на вірогідність; перевірка дотримання обов'язкових нормативів НБУ; перевірка загальної фінансової звітності; уточнення схеми аналізу (структура й коефіцієнти).

Другий етап – розрахунки показників за фінансовою звітністю (розрахунковий етап): структура балансу (структура бруто, структура нетто, аналітична структура); аналітичні коефіцієнти (достатність капіталу, якість активів, ділова активність, фінансова стабільність або стійкість, прибутковість і ліквідність); оцінка результатів розрахунків (аналітичний процес).

Фінансовий стан банку характеризується достатністю капіталу, якістю активів, ліквідністю балансу, ефективністю діяльності, рівнем управління (менеджменту) банку. В умовах триваючої кризи банківської системи особливе значення набуває правильний вибір банку. Найбільш важливими критеріями вибору банку можуть бути: по-перше, тип банку; по-друге, асортимент фінансових послуг; по-третє, якість і ціна послуг і, зрештою, найголовніше – надійність банку [54].

Для здійснення прогнозування ймовірності неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК» використано адаптовану методика Кромонава В. С. Цей методичний підхід передбачає розрахунок шести основних коефіцієнтів.

Генеральний коефіцієнт фінансового стану банку (K_1) визначається як співвідношення власного капіталу банку та його дохідних активів:

$$K_1 = \text{Власний капітал} / \text{Дохідні активи}. \quad (2.1)$$

Коефіцієнт миттєвої ліквідності (K_2) визначається як співвідношення високоліквідних активів до поточних зобов'язань банку:

$$K_2 = \text{Високоліквідні активи} / \text{Поточні зобов'язання}. \quad (2.2)$$

Крос-коефіцієнт (K_3) розраховується як відношення сукупних активів до дохідних активів банку:

$$K_3 = \text{Сукупні активи} / \text{Дохідні активи}. \quad (2.3)$$

Генеральний коефіцієнт ліквідності (K_4) – це співвідношення суми ліквідних активів і захищеного капіталу банку до його зобов'язань (захищений капітал банку включає вартість основних засобів, активні залишки групи рахунків капітальних вкладень і дорогоцінні метали):

$$K_4 = (\text{Ліквідні активи} + \text{Захищений капітал}) / \text{Зобов'язання}. \quad (2.4)$$

Коефіцієнт захищеності капіталу (K_5) є співвідношенням захищеного капіталу та власного капіталу банку:

$$K_5 = \text{Захищений капітал} / \text{Власний капітал}. \quad (2.5)$$

Коефіцієнт фондової капіталізації прибутку (K_6) характеризується співвідношенням власного та статутного капіталу банку:

$$K_6 = \text{Власний капітал} / \text{Статутний капітал}. \quad (2.6)$$

Табл. 2.10 є розрахунковою з результатами проміжних обчислень часткових коефіцієнтів і підсумкового чи інтегрального показника прогнозування ймовірності неплатоспроможності банку. Дані діаграм наочно демонструють «слабкі місця» АТ «УКРСИББАНК». Так, найбільшою проблемою, що існувала протягом 2019-2021 рр., є недостатній рівень власного капіталу по відношенню до дохідних активів банку, а також власного капіталу в співвідношенні до статутного капіталу банку (тим більше, зважаючи на те, що цей коефіцієнт у розрахунку інтегрального показника

береться з індексом 0,45). Крім того, на зниження загального фінансового рівня банку вплинуло зменшення ліквідності банківської установи (хоча значення цього коефіцієнта й перебуває в межах, рекомендованих НБУ).

Таблиця 2.10 – Прогнозні оцінки ймовірності неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК»

Показники	Фактичні значення			Вага коефіцієнту	З урахуванням ваги		
	2019 р.	2020 р.	2021 р.		2019 р.	2020 р.	2021 р.
Генеральний коефіцієнт фінансового стану (K_1)	0,1050	0,1019	0,1113	45	4,72	4,59	5,01
Коефіцієнт миттєвої ліквідності (K_2)	0,4844	0,4511	0,4821	20	9,69	9,02	9,64
Крос-коефіцієнт (K_3)	1,2346	1,2145	1,2256	10/3	4,12	4,04	4,08
Генеральний коефіцієнт ліквідності (K_4)	0,9282	0,9165	0,9253	15	13,92	13,75	13,88
Коефіцієнт захищеності капіталу (K_5)	1,3199	1,3043	1,3165	5	6,60	6,52	6,58
Коефіцієнт фондової капіталізації прибутку (K_6)	0,4406	0,4534	0,4678	5/3	0,73	0,76	0,78
Інтегральний показник ймовірності неплатоспроможності (K_H)	×	×	×	×	39,78	38,68	39,97

На рис. 2.11 побудована діаграма, що відображає прогноз можливої неплатоспроможності банку за період з 2019 р. по 2022 р.

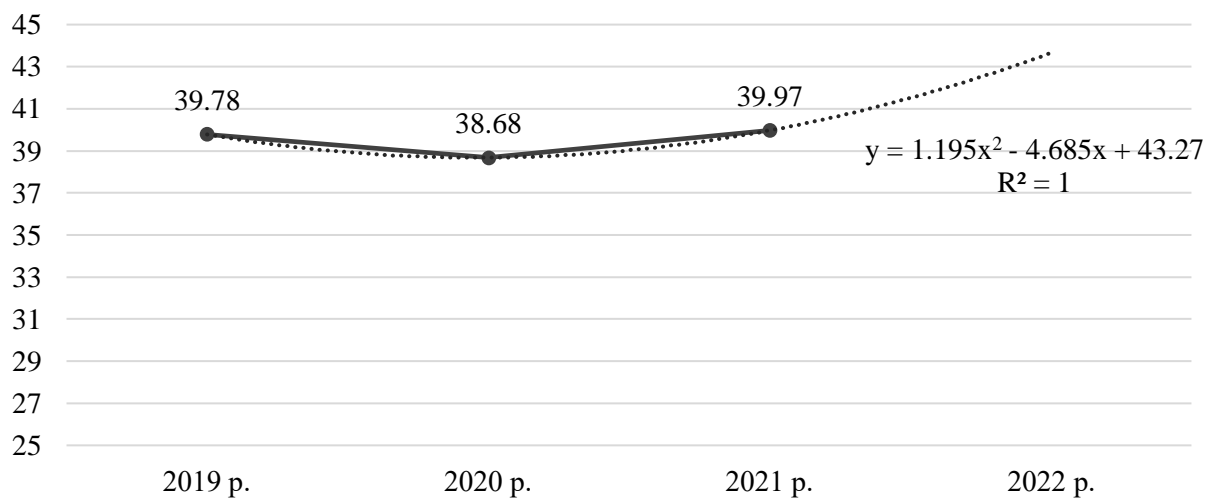

Рисунок 2.11 – Прогнозування ймовірності неплатоспроможності банку

Співвідношення сукупних і дохідних активів, а також суми ліквідних активів і захищеного капіталу до зобов'язань АТ «УКРСИББАНК» також не є надто високими.

Для визначення інтегрального показника оцінки ймовірності неплатоспроможності банківської установи була застосована формула, що передбачає добуток фактичних значень часткових коефіцієнтів із урахуванням вагомості кожного компонента надійності.

Отже, в 2019 р. АТ «УКРСИББАНК» мав низьку ймовірність його неплатоспроможності. В 2020 р. фінансовий стан банку дещо погіршився, що зумовило підвищення ймовірності його неплатоспроможності.

Вже в 2021 р. ймовірність неплатоспроможності банку знову знизилася.

Підбиваючи підсумки проведеного прогнозування ймовірності неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК» та факторів, які негативно вплинули на рівень його надійності, варто визначити такі основні проблеми.

АТ «УКРСИББАНК» має нерозв'язані проблеми з рівнем капіталізації та структурою власного й регулятивного капіталу, щоправда злиття з ПАТ «Укрсоцбанк», яке відбулося в 2019 р., значно сприяло вирішенню цієї проблеми в проаналізованому періоді. Ліквідність банку хоч і знаходиться на достатньому рівні з огляду на встановлені НБУ відповідні економічні нормативи, проте в 2020 р. знизилася, тому банку необхідно провести всебічний аналіз доцільності певного підвищення своєї ліквідності, що також матиме позитивний вплив і на його платоспроможність.

Окрім цих основних проблем, необхідно звернути увагу на якість і структуру активів АТ «УКРСИББАНК», а також оптимізувати структуру його зобов'язань із урахуванням потреби диверсифікації джерел позикових коштів і залучення так званих «довгих грошей», однак зважаючи на вартість цих фінансових ресурсів для банку. Всі зазначені проблеми мають вирішуватися з огляду на фінансові ризики, тобто невід'ємною складовою комплексу розв'язання проблем запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК» має бути дієва система ризик-менеджменту.

Висновки до розділу 2

Аналіз динаміки балансових показників демонструє, що склад активів і зобов'язань банку збільшується, щоправда, АТ «УКРСИББАНК» сплатив у 2019 р. субординований борг, але з'явилися інші фінансові зобов'язання. Найменші темпи зростання у власного капіталу, що певною мірою послаблює достатність банківського капіталу, втім вона відповідає вимогам НБУ.

За результатами проведеного аналізу можна стверджувати, що за період оцінювання АТ «УКРСИББАНК» був достатньо капіталізованим, не мав проблем із ліквідністю. Це вирішальні компоненти щодо прогнозування його неплатоспроможності.

Крім того, банк дотримувався нормативів кредитного ризику та інвестування. В 2020 р. було відхилення від одного з нормативів щодо ризику валютної позиції, втім на вимогу регулятора та керівництва банку були вжиті термінові заходи, що стабілізувало ситуацію з управління валютним ризиком АТ «УКРСИББАНК».

У цілому прибутковість АТ «УКРСИББАНК» суттєво залежить від процентних і комісійних доходів, вага останніх при цьому дещо підвищилася. Натомість узагальнюючі показники ефективності банківської діяльності в 2020 р. суттєво знизилися через коронакризу, хоча банк залишився прибутковим. Уже в 2021 р. фінансовий менеджмент зміг відновити зростання прибутковості банку, що свідчить про його адаптивні можливості та суттєвий фінансовий потенціал.

Отже, в 2019 р. АТ «УКРСИББАНК» мав низьку ймовірність його неплатоспроможності. В 2020 р. фінансовий стан банку дещо погіршився, що зумовило підвищення ймовірності його неплатоспроможності. Вже в 2021 р. ймовірність неплатоспроможності банку знову знизилася.

Підбиваючи підсумки проведеного прогнозування ймовірності неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК» та факторів, які негативно вплинули на рівень його надійності, варто визначити такі основні проблеми.

АТ «УКРСИББАНК» має нерозв'язані проблеми з рівнем капіталізації та структурою власного й регулятивного капіталу, щоправда злиття з ПАТ «Укрсоцбанк», яке відбулося в 2019 р., значно сприяло вирішенню цієї проблеми в проаналізованому періоді. Ліквідність банку хоч і знаходиться на достатньому рівні з огляду на встановлені НБУ відповідні економічні нормативи, проте в 2020 р. знизилася, тому банку необхідно провести всебічний аналіз доцільності певного підвищення своєї ліквідності, що також матиме позитивний вплив і на його платоспроможність.

Окрім цих основних проблем, необхідно звернути увагу на якість і структуру активів АТ «УКРСИББАНК», а також оптимізувати структуру його зобов'язань із урахуванням потреби диверсифікації джерел позикових коштів і залучення так званих «довгих грошей», однак зважаючи на вартість цих фінансових ресурсів для банку.

3 РОЗВИТОК ПІДХОДІВ ДО ПРОГНОЗУВАННЯ ЙМОВІРНОСТІ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ ТА ЗАПОБІГАННЯ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ АТ «УКРСИББАНК»

3.1 Удосконалення методичних підходів до прогнозування неплатоспроможності банків України

Сьогодні банківські установи України в процесі ведення своєї діяльності постійно наражаються на різного роду ризики, що безпосередньо впливають на їхню фінансову стійкість та стабільність. В умовах сьогодення, коли ринок фінансових послуг характеризується високою волатильністю та фінансовою нестабільністю, банківські установи повинні не лише забезпечити прибутковість власної діяльності, але й мінімізувати ймовірність власного банкрутства. В свою чергу, це зумовлює необхідність пошуку ефективних моделей оцінки та прогнозування ймовірності неплатоспроможності банку.

Запропонована адаптивна модель динамічної нормативно-індексної оцінки ймовірності неплатоспроможності банківських установ України з врахуванням додаткових показників, яка забезпечить ефективне та достовірне виявлення загроз неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК».

За умов сьогодення, в українському банківському секторі виявлені характерні дисбаланси діяльності, які суттєво вплинули на фінансовий стан банківських установ країни. В результаті цього, банківські установи стикаються з великою кількістю ризиків, які негативно впливають на їхню стабільність і платоспроможність.

Недостатні обсяги капіталізації, низький рівень ліквідності, неефективна система ризик-менеджменту, здійснення агресивної кредитної політики зі сторони банку та, як результат, високий рівень непрацюючих кредитів – призводить до втрати банком платоспроможності і, в кінцевому результаті, банкрутства [55].

Зазначена проблема можливої неплатоспроможності банків актуалізує:

- пошук ефективних методів оцінки ймовірності неплатоспроможності банків та формування прогнозу на основі їх фінансових та статистичних даних;

- дослідження моделей прогнозування фінансових станів, своєчасного та досконалого виявлення ймовірних загроз неплатоспроможності банків, перевірки латентних та їх кризових станів, ефективного аналізу та раціонального розподілу фінансових ресурсів;

- реалізацію високоінтелектуальних банківських систем, які достовірно врахують специфіку діяльності, поєднуючи суб'єктивну цінність й об'єктивну значущість експертної оцінки з можливістю накопичення статистичної інформації і подальшого її використання при прогнозуванні проміжних та звітних періодів в фінансовій діяльності.

Вирішення поставленої проблеми може забезпечити модель динамічної нормативно-індексної оцінки ймовірної неплатоспроможності за отриманими результатами попередньо проведеного дослідження, включивши в неї додаткову кількість абсолютних і відносних показників. На основі адаптованої моделі, виникає необхідність формування прогнозних значень оцінки ймовірної неплатоспроможності із застосуванням методів нейромережових технологій [56].

Вже ефективно застосовуються нейромережові моделі прогнозування оцінок ймовірного фінансового краху. Основними перевагами таких моделей постає здатність прогнозування ймовірних банкрутств на більш ранніх стадіях фінансової діяльності та можливість реалізації зв'язків між абсолютними показниками за нелінійним методом прогнозування.

Впродовж останніх років спостерігається високий ступінь ризиків щодо діяльності банківської системи, що призводить до погіршення фінансового стану. Банкрутство банку не лише завдає збитків його власникам і клієнтам, але й знижує рівень довіри до всієї банківської системи країни. Для подальшого успішного розвитку банків необхідною умовою є створення

адекватної методики комплексного оцінювання їхнього теперішнього фінансового стану та його прогнозу на майбутнє, а для уникнення будь-яких ризиків потрібно проводити діагностику неплатоспроможності.

Діагностика неплатоспроможності – це своєчасне виявлення загроз платоспроможності, збитковості, фінансової залежності від зовнішніх джерел фінансування, низької ділової активності. Як правило, в класичних моделях діагностики банкрутства використовують показники прибутковості, фінансової стійкості, ліквідності та ділової активності [57].

Початок сучасних досліджень прогнозування можливого банкрутства пов'язують із дослідженнями У. Бівера, який використовував фінансові коефіцієнти для визначення можливості настання неплатоспроможності. З плином часу методики щодо прогнозування неплатоспроможності вдосконалювались. Таким змінам спонукали як зовнішні, так і внутрішні чинники. Не винятком також стали і банківські структури, що потребують застосування нових сучасних методичних підходів до оцінювання ризику неплатоспроможності.

Для діагностики банкрутства у світі сьогодні використовується моделі, що побудовані на основі фінансових коефіцієнтів, найбільш відомими з яких є такі: дво- та п'ятифакторні моделі Е. Альтмана, дискримінантна модель Р. Ліса, тест Р. Таффлера, коефіцієнт У. Бівера, показник діагностики платоспроможності Ж. Конана й М. Гольдера, модель Г. Спрінгейта, дискримінантна модель О. Терещенка, модель Р. Сайфулліна – Г. Кадикова тощо. Проведемо аналіз та порівняння моделей прогнозування неплатоспроможності банків, які найчастіше використовують для оцінки ризику банкрутства банківських структур у світі (табл. 3.1).

Порівняльний аналіз моделей прогнозування неплатоспроможності банків показав, що побудова багатofакторних моделей для української економіки досі залишається проблемною через нестабільність і недосконалість нормативно-законодавчої бази та відсутність урахування багатьох факторів, що впливають на фінансову стійкість банків.

Таблиця 3.1 – Порівняльна характеристика сучасних моделей прогнозування ймовірності неплатоспроможності банків

Моделі	Переваги	Недоліки
1	2	3
Двофакторна модель Альтмана	Простота розрахунку, можливість застосування під час проведення зовнішнього аналізу на основі бухгалтерського балансу	Неадекватність одержуваних прогнозів для українських банків, не розглядається вплив показників, що характеризують ефективність використання ресурсів, ділову та ринкову активність тощо, не розглядається облік галузевої та регіональної специфіки функціонування суб'єктів економіки
П'ятифакторна модель Альтмана	Простота й можливість застосування за наявності обмеженої інформації, порівнянність показників, можливість поділу аналізованих банків на потенційних банкрутів і не банкрутів, висока точність розрахунків	Неможливість використання в українських умовах (не враховує українські особливості економіки), складність інтерпретації підсумкового значення, залежність точності розрахунків від вихідної інформації, обмеженість сфери застосування, заснована на застарілих даних, неврахування показників рентабельності
Модель Таффлера	Спрощеність розрахунків та висока точність прогнозу ймовірності банкрутства, що пов'язано зі значною кількістю проаналізованих суб'єктів економіки	Обмеження сфери застосування (тільки для акціонерних товариств, акції яких активно торгуються на фондовому ринку), складність інтерпретації підсумкового значення, неможливість використання в українських умовах, залежність точності розрахунків від вихідної інформації, використання застарілих даних
Модель Бівера	Використання показника рентабельності активів і винесення судження про терміни настання банкрутства	Відсутність підсумкового коефіцієнта, складність інтерпретації підсумкового значення, залежність точності розрахунків від вихідної інформації, неможливість використання в українських умовах (не враховує українські особливості економіки)
Модель Спрінгейта	Показує достатній рівень надійності прогнозу, точність близько 90%	Створена для суб'єктів бізнесу США та Канади з метою оцінювання, немає галузевої та регіональної диференціації рахунку, між змінними спостерігається досить висока кореляція, не підходить для економіки України
Модель Ліса	Простота і швидкість розрахунків, доступність необхідних для розрахунків даних, можливість оцінити фінансовий стан та спрогнозувати банкрутство	Не пристосована до українських банків, створювалася з урахуванням західних особливостей розвитку, неможливість застосування до невеликих банків, невідповідність методичних прийомів розрахунку показників фінансової звітності банків

Продовження таблиці 3.1

1	2	3
Модель Сайфуліна – Кадикова	Спрощеність розрахунків, зручність для коригування відносно локалізації підприємства й часу розгляду, врахування специфіки вітчизняної економіки та зручність у застосуванні, висока точність	Не дозволяє оцінити причини потрапляння банку в зону неплатоспроможності, нормативний зміст коефіцієнтів, що використовуються для рейтингового оцінювання, не враховують галузевих особливостей, залежність результатів оцінювання від досвіду і кваліфікації аналітика, незбалансованість значень вагових коефіцієнтів, використання одного джерела інформації
Модель Терещенка	Урахування специфіки діяльності суб'єктів, охоплення незначної кількості показників, доступність інформації, необхідних для розрахунку параметрів моделі	Недостатній рівень обґрунтованості показників та їх нормативних значень, можливість застосування тільки для окремих банків, великий інтервал невизначеності

Із поміж безлічі зарубіжних методів управління ризиком найбільш простим і поширеним методом аналізу є метод GAP-менеджменту, що ґрунтується на виокремленні чутливих і нечутливих до змін відсоткових ставок активів і зобов'язань банку (балансових і позабалансових).

На основі цього методу показник ймовірності ризику банкрутства банківської системи України є досить достовірним. Як правило, метод GAP-менеджменту використовують для оцінки відсоткового ризику на короткострокових інтервалах. Проте кожен із методів управління ризиком має свої недоліки й обмеження, і метод GAP-менеджменту не став винятком.

Упродовж декількох років українські науковці проводили низку досліджень, аби відшукати найбільш вдалу модель, що дасть змогу точно оцінювати ризик неплатоспроможності банків. Ураховуючи всі обмеження використання зарубіжних моделей в Україні, вчені дійшли висновку, що однією з найбільш адаптованих моделей прогнозування ймовірності банкрутства банківських установ в Україні є модель прогнозування фінансової стійкості. Банківські установи можуть досить успішно її використовувати для виявлення на ранній стадії ознак зароджуваного фінансового краху [58].

Але, як показує практика, одного методу для точної оцінки ймовірності банкрутства замало. Та і використання моделей та методів, що зорієнтовані на розвинені країни, є не досить доречним для економіки України. Нині є гостра необхідність розроблення сучасної моделі прогнозування неплатоспроможності банків в умовах невизначеності та недостовірних даних для реалій української банківської сфери, яка була би простою та зручною у використанні.

Як альтернатива вже розглянутим вище методам для прогнозування ризику банкрутства українських банків може використовуватися сучасна нейромережева модель. Ця модель буде корисною для клієнтів банків, які бажають виявити банки, що найближчим часом (1-1,5 року) можуть стати неплатоспроможними та/або ліквідованими. Тому в цій статті запропонований сучасний метод моделювання оцінки ймовірності банкрутства банків – метод штучних нейронних мереж.

Нейрокомп'ютерні та нейромережеві технології – це одна з найбільш ефективних стратегій штучного інтелекту. Вони успадковують від свого прототипу – мозку – його корисні властивості: здатність вилучення знань із статистичних даних, здатність узагальнення їх у вигляді закономірностей модельованих предметних областей, властивість інтуїції як здатність робити правильні прогнози і приймати правильні рішення тоді, коли звичайна логіка виявляється безсилою [59].

Штучні нейронні мережі являють собою нову й досить перспективну обчислювальну технологію, що дає нові підходи до дослідження динамічних завдань у фінансовій сфері. Варто зазначити, що нейромережева модель може використовуватися як альтернатива статистичним методам, оскільки вона показує кращі результати.

Перевірку можливості застосування штучних нейронних мереж для прогнозування банкрутства банків України виконано у два етапи засобами пакету приладних програм для математичного моделювання:

– на першому етапі реалізовано функції створення, навчання та

тестування безпосередньо самої нейронної мережі;

– на другому етапі проведено тестування роботи нейронної мережі на синтетичних та реальних даних.

Створення нейронної мережі реалізоване так, що у відповідну функцію передаються аргументи: кількість нейронів у вхідному шарі, масив кількостей нейронів у прихованих шарах (якщо використовується лише один прихований шар, то масив складатиметься з одного елемента) та кількість нейронів у вихідному шарі. Ця функція повертає масив, що містить масиви ваг нейронної мережі та масив корекцій ваг на попередньому кроці алгоритму навчання. Другий масив використовується на етапі навчання нейронної мережі.

В самій функції створюються окремо масиви ваг зв'язків від вхідного шару до першого прихованого шару та ваг зв'язків від останнього прихованого шару до вихідного шару. Масиви ваг зв'язків між прихованими шарами створюються у циклі для забезпечення можливості будувати нейронну мережу з довільною кількістю прихованих шарів та довільною кількістю нейронів у кожному шарі (передбачено, що приховані шари можуть мати різну кількість нейронів). Разом з масивами ваг зв'язків створюються і масиви корекцій ваг, оскільки вони мають таку ж розмірність, як і відповідні масиви ваг зв'язків.

Для обрахунку вихідного сигналу нейронної мережі, що отримується для заданого вхідного сигналу, використовується також функція, що приймає на вхід вектор-стовпчик значень вхідного сигналу та нейронну мережу, що подається у вигляді масиву. Функція повертає масив векторів-стовпчиків, що є виходами кожного шару нейронної мережі. Якщо необхідно взяти лише остаточний вихід нейронної мережі для заданого входу, то береться останній вектор-стовпчик, записаний у вказаному масиві [31].

Вхід нейронної мережі вважається виходом вхідного шару і зберігається у кінцевому масиві. Після цього обраховується вихід першого прихованого шару та виходи інших прихованих шарів (якщо такі шари існують). Для своєчасного виявлення ймовірності ризику банкрутства банку менеджери фінансових структур повинні здійснювати періодичний аналіз оцінки ризику.

У світовій практиці є велика кількість різноманітних методів, що дають змогу на різних етапах функціонування банківської установи проводити аналіз фінансової стійкості. Проте більшість зарубіжних методів та моделей зорієнтовані винятково на обмежене коло країн. Серед економічно розвинутих країн застосування таких методів не спричиняє жодних складнощів.

Як альтернативний та інноваційний метод оцінки ризику банкрутства був обраний метод штучних нейронних мереж. Цей метод доцільніше використовувати для оцінки ризику дефолту всього банківського сектору, оскільки він розрахований на велику кількість даних за невеликий часовий проміжок. Але, провівши низку тестових досліджень, нам вдалося виявити приховані помилки в роботі банківських структур, що впливають на роботу як окремих обраних банків, так і на банківський сектор загалом.

Аналізуючи отримані під час дослідження дані щодо застосування методу штучних нейронних мереж, можна дійти таких висновків: цей метод оцінки ризику є досить точним (90-94%); для побудови нейронної мережі, що використовується в процесі аналізу, потрібна відносно невелика кількість показників. Проте, як показує практика, метод розрахований на досить велику кількість даних (до 1000 набору даних), що ускладнює процес дослідження.

Метод штучних нейронних мереж доцільніше використовувати під час оцінки ризику банкрутства банківського сектору загалом. Це дасть змогу за наявності необхідних даних виокремити банки, котрі є платоспроможними, і такі банки, що за певних причин є неплатоспроможними, тобто мають досить високий відсоток ризику банкрутства. Далі виникає необхідність у створенні нейронної системи прогнозування оцінки ймовірних банкрутств, що забезпечить: прогноз темпів зростання на наступні звітні періоди з врахуванням відповідних рекомендацій при прийнятті реабілітаційних заходів; прогноз проміжних результатів (раннього банкрутства) абсолютних показників по п'яти групах ризиковості; прогноз оцінки ймовірного банкрутства за трьома групами ризиковості, враховуючи досвід фінансової діяльності всіх досліджуваних банківських установ.

Було досліджено адаптовану динамічну нормативно-індексну модель, удосконалено шляхом введення додаткових нормативних показників, які надають можливість підвищення точності нелінійного прогнозування фінансової оцінки ймовірного банкрутства банківських установ різних груп та форм власності на майбутні звітні періоди; побудові та практичній реалізації нейронної мережі (когнітрону) прогнозування рівня ймовірного банкрутства, враховуючи вибір абсолютних та відносних показників з метою визначення нормативних співвідношень між темпами зростання, розрахунку інтегрального показника та рівня ймовірного банкрутства; практичній апробації обраної структури мережі на певних прошарках, з допустимими функціями активації, за запропонованою областю навчання та перевіркою роботи на тестових прикладах, обраної економіко-математичної моделі [53].

При постановці задачі економіко-математичної моделі, в якості вхідних параметрів нейронної мережі обрано абсолютні та відносні показники динамічної нормативно-індексної моделі оцінки ймовірних банкрутств.

Доречним буде введення в існуючій моделі додаткових показників, які забезпечать, окрім оцінки економічної ефективності діяльності банку, якість управління кредитним ризиком та ризиком ліквідності, аналіз достатності капіталізації банківської установи, що стане запорукою більш стабільного функціонування банківських установ.

Дану нормативно-індексну модель доповнено наступними аналітичними показниками АТ «УКРСИББАНК»:

- нормативом достатності капіталу;
- нормативом достатності основного капіталу;
- коефіцієнтом дієздатності банку.

Тепер аналітичні коефіцієнти для визначення оцінки ймовірності неплатоспроможності банківських установ містять: рентабельність власного капіталу, рентабельність активів, мультиплікатор капіталу, коефіцієнт достатності капіталу, частку довгострокових депозитів у зобов'язаннях банку, якість кредитного портфеля, норматив миттєвої ліквідності, питому вагу

високоліквідних активів у активах загальних, норматив достатності капіталу, норматив достатності основного капіталу, коефіцієнт дієздатності банку.

Перший та другий показник є обов'язковими нормативами, які встановив НБУ. Регулятор постійно здійснює моніторинг дотримання даних показників по кожному банку, який функціонує відповідно до чинного законодавства.

Недотримання цих нормативів є для НБУ першим сигналом того, що банк здійснює ризикову діяльність, яка може призвести до його банкрутства та ліквідації.

Для здійснення розрахунків, на основі впроваджених додаткових коефіцієнтів, було додано в перелік показників, які включені до розрахунку динамічного нормативу, за допомогою яких визначається більш точніша та ефективніша оцінка ймовірної неплатоспроможності банків (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Показники для розрахунку динамічного нормативу ймовірності неплатоспроможності банків України

№ з/п	Назва показника	Алгоритм розрахунку
1.	Чистий прибуток	Прибуток після сплати податків
2.	Власний капітал	Сума власного капіталу банку
3.	Активи	Сума всіх активів банку
4.	Чисті активи	Чисті активи банку
5.	Довгострокові депозити	Сума всіх довгострокових депозитів від 1 року
6.	Зобов'язання	Сума всіх зобов'язань
7.	Непрацюючі кредити	Кредити, за якими сплата основної суми та процентів за ними прострочені
8.	Кредитний портфель	Сума кредитів наданих банком
9.	Високоліквідні активи	Високоліквідні активи банку
10.	Поточні зобов'язання	Зобов'язання банків на вимогу
11.	Загальні доходи	Сукупні доходи банку
12.	Загальні витрати	Сукупні витрати банку
13.	Основний капітал	Загальна сума основного капіталу банку
14.	Регулятивний капітал	Загальна сума регулятивного капіталу банку
15.	Активи з врахуванням ризику	Сума показників: активи, зважених з урахуванням ризику; відкрита валютна позиція; непокритий кредитний ризик

Далі складається матриця еталонних преференцій для оцінки ймовірності неплатоспроможності банківських установ. На основі отриманих розрахункових даних визначається інтегральний показник ймовірності неплатоспроможності банку – за двома моделями нормативно-індексної оцінки: класичною та адаптованою.

За архітектурою інтелектуальної системи виникає необхідність проєктування ефективної нейронної мережі прогнозування оцінки ймовірної неплатоспроможності банку. В основі мережі прогнозування покладено структуру чотирьохшарового когнітрону Фукушіми, прошарку якого модернізуємо для прогнозування адаптованої економіко-математичної моделі за наступними етапами.

1) Проєктування вхідного прошарку. Нейрони вхідного прошарку розраховують абсолютні показники за вхідними відносними показниками з врахуванням поточного періоду. Проєктування першого прихованого прошарку. Нейрони з вхідного прошарку потрапляють на входи прихованого прошарку, в якому, для кожного банку, буде розраховано та згруповано в областях конкуренції ймовірні темпи зростання в залежності від попереднього та поточного періоду роботи банку.

2) Проєктування другого прихованого прошарку. На даному етапі проходить порівняння розрахованих фактичних значень у порівнянні з еталонними значеннями нормативно-індексної оцінки. Отримане значення інтегрального показника передається до відповідної області конкуренції оцінки неплатоспроможності банку.

3) Виходи даного прихованого прошарку передаються до вихідного прошарку, в якому буде визначатись рівень ймовірної неплатоспроможності для кожної банківської установи. В процесі прогнозування важливо враховувати зміни кожного показника, які класифікуються по п'яти групах прогнозування. Належність до перших двох груп свідчить про дефолт банків, останні дві групи передбачають стабільну роботу банківських установ. У випадку виявлення результатів прогнозування належності до групи ризику

передбачає своєчасне вживання відповідних заходів, щодо усунення ранніх стадій банкрутства. Визначивши кризові ситуації банківських установ, віднесених до групи ризику, необхідно вжити всіх заходів щодо запобігання його банкрутства.

Альтернативний підхід полягає у використанні даних на рівні банків для виявлення факторів вразливості окремих банків, а потім їх агрегування у загальносистемний ризик-захід. Модель раннього попередження про дефолт банків може бути основою для цього підходу. Модель містить як змінні, характерні для банку, так і змінні макrorівня. Для підтримання відповідності використовується показник відносної корисності для оцінки його емпіричної ефективності як в межах вибірки, так і за межами вибірки. Можна зробити висновок, що модель, заснована на періоді сигналізації за сім кварталів (еталонна модель) є найкращою за своєю відотною корисністю, що свідчить про те, що пояснювальна сила моделі досить висока.

Ця модель подає сигнал, коли ймовірність дефолту перевищує (оптимальний) поріг у 11%. Для агрегування окремих банківських даних використовується підхід, заснований на середньому значенні, при якому середнє значення оцінених імовірностей дефолту для окремих банків є статистикою, яку слід порівнювати з пороговим значенням. Цей підхід дає позитивний сигнал про кризу, отже, необхідність розпочати накопичення даних за п'ять періодів перед початком з оцінками в межах вибірки та за 4 періоди з оцінками за межами вибірки. Модель потенційно може бути використана як інструмент прогнозування, щоб допомогти регуляторам визначити накопичення системних факторів вразливості та обґрунтувати необхідність втручання регулятора [60].

Подальші дослідження на основі отриманих результатів, передбачають необхідність розробки заходів запобігання при будь-яких виявлених кризових ситуаціях ймовірної неплатоспроможності банків із врахуванням специфіки фінансової діяльності банків України. Комплекс таких заходів стане основою інтелектуальної банківської системи прогнозування ймовірності

неплатоспроможності, забезпечуючи завчасне реагування на зміни, здійснення ефективного експертного аналізу фінансових станів та виходу на траєкторію стабільного розвитку банку.

3.2 Обґрунтування заходів із запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК» у сучасних умовах

Оскільки проведений аналіз ймовірності неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК» за різними методичними підходами виявив цілу низку проблем, які негативно впливають на стан банку, слід чітко окреслити напрями їх вирішення з урахуванням стратегічних цілей банківської установи. Тут варто зазначити, що банк має досить амбітний стратегічний орієнтир – стати найбільшим універсальним приватним іноземним банком ТОП-5 із 10% ринковою часткою. Цей орієнтир зумовлює набір коротко- і довгострокових стратегічних цілей, які зокрема наводяться в презентації для інвесторів АТ «УКРСИББАНК». Далі розглянемо зазначені цілі, щоб запропоновані комплексні заходи з підвищення надійності банку не йшли з ними в розріз і не суперечили загальній стратегії розвитку банківської установи.

Окремо слід зазначити, що в межах напрямів «Розвиток віддалених каналів та електронного бізнесу» й «Фокус на технологічність та підвищення рівня автоматизації продуктів, процесів і каналів продажів» АТ «УКРСИББАНК», співпрацюючи з Компанією «Техносерв Україна», вже провів модернізацію всіх ІТ-процесів із дистанційного обслуговування клієнтів і надання банківських послуг у системі інтернет-банкінгу [34].

В цілому ж, аналіз стратегічних пріоритетів банку і довгострокових стратегічних цілей АТ «УКРСИББАНК» дає підстави стверджувати, що запропоновані напрями підвищення його надійності не суперечать стратегії розвитку банку. Так, концепція «високорентабельної банківської діяльності», у країнах з розвинутою ринковою економікою, базується на трьох «китах»:

– по-перше, максимізації доходів (від наданих кредитів та операцій із цінними паперами, а також підтримка гнучкої структури активів, яка пристосована до змін процентної ставки);

– по-друге, мінімізації витрат (через оптимізацію структури пасивів, зменшення втрат від безнадійних позик, жорсткий контроль за накладними витратами);

– по-третє, грамотному та ефективному фінансовому менеджменті банку [61].

Виходячи з даної концепції, цей зарубіжний досвід можна адаптувати до АТ «УКРСИББАНК» з метою підвищення рентабельності його діяльності, що передбачає максимізацію доходів, мінімізацію витрат та формування високоефективного менеджменту банку.

В зв'язку з цим можна запропонувати основні напрями зростання доходів банку. Так, загальне зростання групи активів, що приносять процентний дохід, для чого банк повинен, по-перше, залучати більше позичальників і при цьому ретельно аналізувати їх фінансовий стан, по-друге, нарощувати свій кредитний потенціал за рахунок збільшення обсягу ресурсів, що залучаються. Це можливо при проведенні зваженої маркетингової та процентної політики [62].

Раціональне та ефективне розміщення коштів банку для забезпечення його фінансової стійкості. Виконання цієї умови дасть змогу позбавитися суперечностей між ліквідністю, надійністю та прибутковістю банку.

Фінансове планування, як один з резервів збільшення прибутку та раціонального його використання. Багато витрат несе банк унаслідок неузгоджених дій різних управлінь між собою. Фінансовий план дає можливість спрогнозувати доходи, витрати і прибуток банку. Й хоча в умовах, які склалися в нашій країні, через нестабільність, інфляцію реальні дані можуть суттєво відрізнятися від запланованих, але пропорції залишаються практично незмінними. Банківська установа повинна реально бачити перспективи свого розвитку і цілі на перспективу.

Зміна загального рівня процентної ставки за активними операціями банку. Теоретично більш високий рівень процентної ставки повинен принести банку якомога більший дохід. Проте, в сучасних умовах банки рідко вдаються до таких дій. В умовах конкурентної боротьби вони найчастіше знижують ставку з метою залучення якомога більшої кількості позичальників. Працюючи в цьому напрямі банки намагаються збільшити рівень процентної ставки за активними операціями, тобто тут спрацьовує принцип будь-якого бізнесу: «дешевше купити, дорожче продати» [63].

З іншого боку, в умовах жорсткої конкуренції між кредитними установами та боротьби за розширення обслуговування ринків банкам дуже важко це робити. Таким чином, щоб отримати більший дохід, АТ «УКРСИББАНК» повинен враховувати крім специфічних факторів, що визначають розмір процента по активних операціях (облікова ставка, рівень інфляції, термін позики, її розмір, ризик, характер забезпечення, витрати з оформлення позики, контроль та інші), також попит на кредитному ринку і ставки конкуруючих банків та інших фінансово-кредитних установ.

Зміна структури портфелю доходних активів – відомо, чим вищий дохід, тим більший ризик у сфері банківської діяльності. Тому головне завдання банку – визначення ступеня допустимості та виправданості того чи іншого ризику. Сутність банківського управління полягає в гнучкому співвідношенні протилежних вимог ліквідності і прибутковості. Загалом фахівці вважають, що частка доходних активів у загальних активах банку повинна бути на рівні 0,75-0,85. Зменшення частки доходних активів нижче 0,7 свідчить про можливі проблеми в діяльності банку [64].

Нарощення власних коштів банку, що сприятиме зростанню ресурсної бази АТ «УКРСИББАНК» і відповідно його інвестиційного потенціалу. Це буде однією з передумов залучення іноземних інвестицій, стимулюватиме інтеграційні процеси, забезпечить незалежність банку.

Систематичне та всебічне вивчення кредитних ризиків та приймання заходів з їх мінімізації. З цією метою необхідно організувати відділи

управління кредитними ризиками. Крім того, необхідним є формування достатніх страхових резервів та резервних фондів. Оскільки основна причина банківських банкрутств – неповернення раніше виданих кредитів, то формування цих фондів сприятиме зміцненню надійності й стабільності банку, а отже, й банківської системи України, зменшенню можливих фінансових ризиків у кредитній діяльності. Створення цих резервів гарантуватиме покриття рахунків у діяльності банку, сприятиме підтримці його ліквідності на необхідному рівні [65].

Забезпечення зростання непроцентних доходів АТ «УКРСИББАНК», а саме приділення більшої уваги доходам від надання послуг «небанківського» характеру, оптимізація пасивів, зменшення загально адміністративних витрат, зменшення витрат на створення банківської послуги, що дасть змогу знизити її ціну.

Отже, для збільшення ефективності управління процесом формування та розподілом прибутку АТ «УКРСИББАНК» можна запропонувати проведення заходів із збільшення процентних, комісійних та непроцентних доходів банку та зменшення рівня витрат банку за рахунок залучення більш дешевих ресурсів та підвищення частки доходних активів у загальних активах банку, збільшувати обсяг власного капіталу, наприклад за рахунок капіталізації дивідендів, а також ефективно управління співвідношенням «прибуток – ризик». Вдале дослідження та впровадження всіх цих заходів допоможе збільшити прибутковість банку та досягти підвищення його надійності.

Наступним важливим напрямом підвищення надійності АТ «УКРСИББАНК» є забезпечення достатності його капіталу, можливо й за рахунок консолідації з ПАТ «Укрсоцбанк», яка відбулося. В цілому, необхідно зазначити, що управління капіталом банку передбачає прогнозування його величини з урахуванням обсягів зростання балансових та позабалансових операцій, рівня фінансових ризиків, дотримання нормативів між різними структурними складовими капіталу відповідно до національних регуляторних положень з метою забезпечення достатнього рівня капіталізації [66].

При цьому необхідно враховувати критерії вибору та економічні характеристики кожного з методів нарощення власного капіталу, в управлінні капіталом банку, якість складових капіталу відповідно до чинного законодавства [67].

Ключовим елементом в цьому випадку стає концепція механізму управління власним капіталом, в якій регламентовано позицію щодо управління власним капіталом банку та визначено основні її складові, що стосуються не тільки забезпечення достатнього обсягу капіталу, але й удосконалення систем організаційно-економічного забезпечення й систем стимулювання персоналу банку.

Доцільно виділити два основні способи підвищення рівня капіталізації:

- нарощення обсягів банківського капіталу;
- зниження ризикованості діяльності банку [68].

У свою чергу, джерела зростання банківського капіталу традиційно поділяють на дві групи: внутрішні (капіталізація прибутку, нарощення резервів переоцінки) та зовнішні (емісія акцій, залучення субординованого боргу, консолідація банківського капіталу шляхом злиття, приєднання банків).

Основним внутрішнім джерелом збільшення капіталу банку є прибуток, який не виплачено акціонерам у вигляді дивідендів, а капіталізовано або залишено в банку «нерозподіленим». Важливою перевагою цього джерела збільшення капіталу є його незалежність від коштів, які залучаються на відкритому ринку, а також те, що воно не становить потенційної загрози інтересам акціонерів. Недолік цього джерела полягає в необхідності оподаткування прибутку та суттєвій залежності від макроекономічних факторів. Дане джерело підвищення капіталізації банку наразі є значно обмеженим.

Нарощення резервів переоцінки не доцільно розглядати як пріоритетне джерело збільшення капіталу АТ «УКРСИББАНК», оскільки воно потенційно може використовуватися як інструмент фіктивної капіталізації шляхом включення до капіталу таких складових, як завищена переоцінка основних

засобів; нараховані, але не сплачені відсотки; операції з придбання в інсайдерів основних засобів, в яких немає гострої потреби, за значно завищеними від ринкових цінами; довгострокові кредити інсайдерам на пільгових умовах тощо [69].

Основним зовнішнім джерелом нарощення капіталу банків традиційно вважається додаткова емісія акцій. Утім, збільшення капіталу банками в останні роки відбувається переважно шляхом конвертації кредитів від акціонерів.

На сьогодні вітчизняні банки також мають змогу збільшувати власний капітал без зміни частки акціонерів тільки за рахунок субординованого боргу – капіталу 2-го рівня, який охоплює звичайні незабезпечені субординовані боргові інструменти з мінімальним початковим фіксованим терміном не менше 5 років. Такий спосіб поповнення капіталу є доволі популярним серед банківських установ (хоч і не для всіх доступним), оскільки боргові зобов'язання не надають їхнім власникам права на управління банком, а сплата процентів за таким боргом здійснюється за рахунок збільшення валових витрат [70].

На сучасному етапі розвитку банківської системи України перспективним інструментом вирішення актуальних проблем підвищення капіталізації є злиття та поглинання банків. НБУ ініціював зміни в процесі реорганізації банків, якими скорочено строки реєстраційних процедур під час реорганізації банку, затверджена спрощена процедура реорганізації банків, які, потребують додаткової капіталізації. Сьогодні відбувається нарощення капіталу за рахунок прибутку АТ «УКРСИББАНК», що безперечно сприятиме зростанню капіталізації.

Одним із перспективних напрямків підвищення рівня капіталізації банку, який широко використовується в економічній практиці зарубіжних країн, також є також інтеграція банківських і небанківських фінансових інститутів. Позитивний вплив на рівень капіталізації банку матиме зниження ризикованості його діяльності, зокрема – покращення якості активів.

Цьому може сприяти законодавче забезпечення кредиторських прав банків, створення інфраструктури (кредитні бюро, рейтингові агенції, тощо), отримання від позичальників додаткової застави за кредитами, покращення роботи з повернення проблемної заборгованості (у тому числі передача проблемних активів в управління третій особі (колектору), продаж проблемних активів непов'язаній фінансовій компанії на умовах факторингу, сек'юритизація активів) тощо.

Реалізація зазначених заходів із забезпечення достатності капіталу допоможе не лише збільшити рівень капіталізації АТ «УКРСИББАНК», але й підвищити його надійність.

Механізм управління ліквідністю АТ «УКРСИББАНК» має передбачає існування таких складових:

- аналіз факторів негативного впливу на ліквідність банку;
- визначення потреби банку в ліквідних коштах;
- визначення джерел покриття потреби банку в ліквідних коштах;
- складання плану дій на випадок виникнення дефіциту або надлишку ліквідності;
- методи регулювання ліквідності.

Аналіз факторів негативного впливу на ліквідність банку повинен здійснюватися на основі глибокого аналізу зовнішньої кон'юнктури ринку та всередині банку, який комплексно оцінює вплив існуючих тенденцій на банківську ліквідність.

Враховуючи загальну нестабільність фінансового-банківського сектору й української економіки загалом, передбачуваність поведінки грошових потоків банків помітно знижується. Це може призвести до великої кількості сценаріїв, що, у свою чергу, підвищить складність розрахунків.

Проте, не варто розробляти надто багато варіантів, які мало чим відрізнятимуться. Якщо розбіжності невеликі, доцільно зупинитись на основних, оскільки надмірна деталізація потребує додаткових витрат і, що найгірше, відволікає фахівців від аналізу реальної ситуації з ліквідністю [11].

Складовою сформованої системи управління ліквідністю є механізм безпосереднього визначення потреби банку в ліквідних коштах. В основі оцінювання потреби банку в ліквідних коштах є застосування принаймні одного з трьох наступних методів: методу структурування коштів, методу показників ліквідності чи методу грошових потоків. Усі вони мають свої переваги і недоліки, але саме вони є базою для здійснення оцінки ліквідності, яка дає найбільш достовірні результати.

Метод структурування коштів полягає у встановленні відповідності між різними джерелами коштів та напрямками їх використання. Частина ресурсів, сформовану за рахунок мінливих джерел необхідно вкладати у короткострокові проекти, а більш стабільні джерела спрямовувати у довгострокові інвестиції.

Визначення потреби банку у ліквідних коштах за методом показників ліквідності здійснюється за допомогою розрахунку певних коефіцієнтів, які характеризують рівень забезпеченості банку ліквідними коштами.

Метод грошових потоків, як спосіб визначення потреби банку у ліквідних коштах, полягає у визначенні дисбалансу між очікуваними протягом певного періоду надходженнями і відповідними потенційними напрямками використання коштів [14].

Оскільки у процесі оцінювання потреби в ліквідних коштах беруться до уваги не лише фактичні, але й очікувані грошові потоки, різниця між обсягами лагових надходжень та списань відображає очікуваний розрив ліквідності. Його негативне значення на пряму підриває фінансову стабільність АТ «УКРСИББАНК».

Невід'ємним елементом комплексної системи управління ліквідністю банку є визначення джерел покриття потреби банку в ліквідних коштах. Виходячи з проведеного аналізу доволі великої кількості підходів, можна стверджувати, що ці джерела включають накопичену та покупну ліквідність.

З метою якісного забезпечення фінансової стабільності банку, його система управління ліквідністю повинна містити також чіткий план дій на

випадок виникнення дефіциту або надлишку ліквідності. Цей план дій, який дав би змогу реально підготуватись як до дефіциту, так і надлишку ліквідних коштів, повинен передбачати:

- аналіз періодів з найбільшим дефіцитом ліквідності з погляду можливості його погашення і визначення величини чистої нестачі ліквідності;
- вибір джерел погашення чистої нестачі ліквідності, у тім числі шляхом використання надлишків, що утворюються в попередніх часових інтервалах;
- визначення альтернативних напрямів вкладення коштів на випадок утворення надлишку ліквідності;
- складання плану залучення та розміщення коштів за строками і сумами за базовим та альтернативними варіантами;
- визначення потреби банку в накопиченій ліквідності у розбивці за строками та чіткий план роботи з розширення покупної ліквідності;
- оптимізацію рівня накопиченої і покупної ліквідності за її вартістю, строками і сумами.

На додачу до переліченого вище, в окремих часових інтервалах, які призводять до найбільшого дефіциту ліквідності, дуже важливо ситуацію оцінити комплексно. У випадку, якщо проведений аналіз виявить нездатність банку погасити дефіцит ліквідних коштів за допомогою використовуваних ним інструментів, доцільно розробити, для екстрених випадків, план антикризового управління ліквідністю, який передбачає процедури, що дають змогу подолати сформовану ситуацію.

Чи не найважливішим елементом системи управління ліквідністю вважаються методи її регулювання. Сьогодні економічна наука і практика банківської діяльності виокремлюють три основні методи, кожен з яких має свої переваги і недоліки, а економічна доцільність їх застосування визначається особливостями банківської діяльності, станом фінансових ринків і тенденціями середовища функціонування. До цих трьох методів належать:

- метод накопичення ліквідності (регулювання ліквідності через активи);

- метод запозичення ліквідності (регулювання ліквідності через пасиви);
- метод збалансованого регулювання ліквідності (регулювання ліквідності через активи та пасиви) [39].

У зв'язку з високою вартістю методу накопичення ліквідності і значною ризикованістю методу запозичення, АТ «УКРСИББАНК» доцільно обрати компромісний варіант регулювання ліквідності – метод збалансованого регулювання ліквідності. Він передбачає одночасне використання обох попередніх методів, тобто частину попиту на ліквідні кошти необхідно задовольняти за рахунок нагромадження високоліквідних активів, а решта – через запозичення коштів.

Таким чином, метод збалансованого регулювання ліквідності дає змогу регулювати ризик ліквідності шляхом координації рішень щодо джерел залучення та напрямків розміщення коштів за обсягами і термінами для забезпечення прибутковості банку.

Отже, управління ліквідністю АТ «УКРСИББАНК» є невід'ємною складовою його діяльності, від якої залежить не лише прибутковість, розвиток та фінансова стабільність в цілому, але й здатність банку підвищити свою надійність.

У сучасній банківській практиці під управлінням активами та пасивами прийнято розуміти інтегрований підхід до управління балансом банку, який розглядається як єдине ціле і спрямовується на досягнення загальної мети підвищення прибутків за прийняттого рівня ризику.

Сутність управління активами та пасивами полягає у формуванні стратегій та проведенні операцій, які приводять структуру балансу банку у відповідність до обраної політики. За даного підходу банки розглядають свої портфелі активів, зобов'язань та капіталу в нерозривній єдності як сукупний портфель, спрямований на досягнення спільної мети. Такий спосіб управління цілком обґрунтований, оскільки в реальній дійсності всі банківські портфелі тісно взаємозв'язані і значною мірою впливають один на одного [59].

Збалансоване управління активами і пасивами АТ «УКРСИББАНК»

дасть змогу фінансовому менеджменту банківської установи ефективно управляти ризиком відсоткових ставок та ризиком ліквідності координуванням рішень щодо джерел фінансування та напрямів розміщення коштів. У сучасних умовах нестабільності фінансових ринків та зростання ризикованості банківської діяльності саме збалансоване управління активами і пасивами розглядається як найефективніший підхід до управління банком, що дає змогу підвищувати його надійність.

Узагальнення наукових розробок у сфері управління ризиком дає змогу виділити в межах системного підходу такі базові принципи ризик-менеджменту у банках: цілісності та системності; синергійності; ієрархічної побудови та структуризації; відкритості та адаптивності; узгодженості; ефективності та ін.

Більшість дослідників ризик-менеджменту в банках виділяють такі етапи управління ризиком: 1) ідентифікація ризику, тобто виявлення його специфіки, прогнозування можливостей і особливостей реалізації, зміни ризику в часі, ступеня взаємозв'язку з іншими ризиками, а також фіксація чинників, що визначають ризик; 2) оцінка наслідків настання ризику; 3) формування, обґрунтування та вибір методів та інструментів управління ризиком; 4) контроль (моніторинг і облік, звітність, відповідальність).

Таким чином, управління ризиками банківської діяльності – це процес, за допомогою якого банк виявляє (ідентифікує) ризики, проводить оцінку їх величини, здійснює моніторинг і контролює свої ризикові позиції, а також враховує взаємозв'язки між різними категоріями (видами) ризиків [12].

У сучасних умовах АТ «УКРСИББАНК» доцільно спиратися на системний підхід в управлінні ризиками, який поєднує всі сутнісні аспекти цієї проблеми на основні забезпечення виконання його стратегічних завдань щодо розвитку банку в короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Обґрунтувавши напрями та конкретні заходи, що можуть при їх комплексному використанні сприяти запобіганню неплатоспроможності банку, варто їх подати в узагальненому вигляді (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Обґрунтування заходів запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК»

Напрями запобігання неплатоспроможності банку	Позитивний вплив заходів щодо запобігання неплатоспроможності банку
Забезпечення прибутковості банківської діяльності та забезпечення сталого зростання чистого прибутку банку	Невідкладні та радикальні заходи з відновлення прибуткової роботи банку сприятимуть поліпшенню всіх фінансових показників банківської установи, що стане поштовхом для забезпечення її сталого розвитку
Підвищення капіталізації банку й оптимізація власного та регулятивного капіталу з метою забезпечення достатності капіталу з урахуванням вимог НБУ і міжнародних стандартів	Висока капіталізація, створення додаткових буферів капіталу, збільшення частки резервів і нерозподіленого прибутку (замість існуючого на сьогодні непокритого збитку) в структурі власного капіталу, підвищення питомої ваги основного капіталу порівняно з питомою вагою додаткового в складі регулятивного капіталу дасть змогу уникнути санкцій з боку регулятора та забезпечить захист інтересів клієнтів, партнерів і власників банку
Обґрунтоване підвищення ліквідності активів банку з огляду на пропорції «ліквідність – ризик – прибутковість»	Вирішення проблеми забезпечення достатньої ліквідності активів без створення так званої надлишкової банківської ліквідності сприятиме підвищенню платоспроможності банку без шкоди його прибутковості
Оптимізація структури активів і пасивів банку за рахунок удосконалення системи збалансованого управління банківськими активами та пасивами	Гармонізація та забезпечення зваженого управління активами та пасивами банку дасть змогу визначити найбільш прибуткові напрями активних операцій і можливості залучення фінансових ресурсів на вигідних для банку засадах з орієнтацією на підвищення економічної ефективності банківського бізнесу
Розвиток ризик-менеджменту банку з метою комплексного управління та мінімізації всіх фінансових ризиків банківської установи	Розвиток системи ризик-менеджменту з урахуванням міжнародних стандартів управління банківськими ризиками дасть можливість банку убезпечити свій бізнес і підвищити довіру клієнтів, що матиме позитивним наслідком зростання рівня надійності банку
Впровадження сучасних інноваційних банківських технологій із метою більш повного та якісного обслуговування існуючих клієнтів і залучення нових	Банк має орієнтуватися на лідерські позиції та забезпечення конкурентних переваг, що за сучасних умов неможливо без розвитку ІТ-банкінгу, впровадження та вдосконалення дистанційних каналів обслуговування клієнтів, однак із одночасним забезпеченням високого рівня економічної безпеки
Розвиток банківського маркетингу з метою позиціонування банку як надійної фінансової установи з доброю репутацією та позитивним іміджем	Розвиток усіх складових комплексу банківського маркетингу дасть змогу підвищити рівень конкурентоспроможності банку, розширити частку існуючого ринку та проникнути в нові ринкові ніші, зберігаючи при цьому добру репутацію та позитивний імідж надійної банківської установи

Основні завдання ризик-менеджменту АТ «УКРСИББАНК» з огляду на необхідність підвищення надійності банку є такими:

- зниження невизначеності при ухваленні управлінських рішень;
- зменшення початкового рівня ризику до прийняттого рівня;
- зниження витрат, пов'язаних з ризиком;
- визначення і контроль стану різних сфер діяльності або ситуацій, що виникають у результаті можливих небажаних змін;
- досягнення балансу між вигодами від зменшення ризику і необхідними для цього витратами;
- прогнозування настання ризикових ситуацій.

Для запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК» має впроваджувати інновації в свою діяльність, а саме: продуктові інновації (онлайн-продукти, платіжні картки та сервіси для карток, способи і методи дистрибуції банківських продуктів; електронні платіжні інструменти, платіжні міні-термінали); канали обслуговування (багатоканальне обслуговування клієнтів, віддалений банкінг, соціальні мережі, філії як екосистеми для роботи з клієнтами, адаптивна архітектура каналів); технологічні інновації (цифрові технології, мережеві технології, CRM-технології, автоматизація та самообслуговування, багатофункціональні технології); платіжні системи (використання віртуальних валют, оверсайт, упередження шахрайства, системи прискорених переказів, кліринг); ринкові інновації (everyday banking; програми лояльності, лідерство на ринку, безпека банківської діяльності, маркетингові інновації та інші).

Посилення конкуренції, розширення ринку банківських послуг та інші зміни в банківській сфері визначають необхідність застосування маркетингу. Це підвищує ефективність діяльності банків і вдосконалює її, тому одним із основних факторів успішного розвитку та підвищення надійності АТ «УКРСИББАНК» є впровадження ним та активне використання маркетингового інструментарію в своїй банківській діяльності.

Всі зазначені напрями, спрямовані на запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК», розроблені з урахуванням його стратегічних пріоритетів і довгострокових стратегічних цілей, орієнтовані на забезпечення

високої надійності, фінансової стійкості банківської установи, за умови виваженої підтримки розвитку банківської системи національним регулятором.

Висновки до розділу 3

Сучасні умови діяльності банків є складними, тому для оптимізації своїх процесів у банківській діяльності вони активно впроваджують інформаційні технології. Також цифрові трансформації мають охоплювати й методичні підходи, що застосовуються для прогнозування ймовірності, або ж обґрунтування заходів запобігання неплатоспроможності банків із використанням економіко-математичного моделювання.

Обґрунтовані напрями запобігання неплатоспроможності банку. Так, АТ «УКРСИББАНК» необхідно здійснювати такі комплексні заходи. Забезпечення прибутковості банківської діяльності та забезпечення сталого зростання чистого прибутку банку.

Підвищення капіталізації банку й оптимізація власного та регулятивного капіталу з метою забезпечення достатності капіталу з урахуванням вимог НБУ і міжнародних стандартів.

Обґрунтоване підвищення ліквідності активів банку з огляду на пропорції «ліквідність – ризик – прибутковість».

Оптимізація структури активів і пасивів банку за рахунок удосконалення системи збалансованого управління банківськими активами та пасивами.

Розвиток ризик-менеджменту банку з метою комплексного управління та мінімізації всіх фінансових ризиків банківської установи.

Впровадження сучасних інноваційних банківських технологій із метою більш повного та якісного обслуговування існуючих клієнтів і залучення нових.

Розвиток банківського маркетингу з метою позиціонування банку як надійної фінансової установи з доброю репутацією та позитивним іміджем.

ВИСНОВКИ

В умовах воєнного стану регулятор дещо пом'якшив процедури віднесення банків до неплатоспроможних, відтак сьогодні чинними залишилися такі критерії: тривале порушення вимог чинного банківського законодавства; суттєве відхилення нормативів капіталу банку; виконання операцій, які збільшують зобов'язання банку перед фізичними особами – вкладниками після визнання його проблемним; невиконання рішень і вимог регулятора, спрямованих на усунення ознак проблемності.

Основними економічними ознаками для визнання неплатоспроможності банку є недотримання нормативів достатності капіталу, а також нормативів ліквідності, проте спектр проблем є набагато ширшим, а відповідно й набір індикаторів, які сигналізують про ймовірність неплатоспроможності також не обмежується капіталізацією та ліквідністю. Неплатоспроможність банку зумовлює його банкрутство за відсутності дієвих санаційних заходів і зрештою може призвести до ліквідації банку. Тому зв'язок між статусом проблемного банку, його неплатоспроможністю та банкрутством банку є досить щільним.

Так, неплатоспроможність окремих банків справляє негативний вплив на фінансову стабільність банківської системи України, що функціонує в умовах війни. Регулятор докладает всіх можливих зусиль і вживає відповідні заходи для підтримки банків, які всупереч складним умовам продовжують розвиватися. Хоча все-таки трапляються випадки неплатоспроможності банків аж до їхнього банкрутства.

Для запобігання цьому доцільно вдосконалювати підходи до банківського ризик-менеджменту, проводити стрес-тести та створювати резерви, орієнтувати діяльність не так на максимізацію фінансового результату, як на посилення фінансової стійкості з орієнтацією на антикризове управління банком.

Оцінювання ймовірності неплатоспроможності банків України з урахуванням горизонту прогнозування є найбільш доцільним для практичного застосування. Водночас на підставі моделей оцінювання ймовірності настання неплатоспроможного стану банку з урахуванням горизонту прогнозування можливо оцінити вірогідність настання цієї події протягом одного, двох або трьох років. Запропонована модель нелінійного динамічного нормативу є основою функціональних блоків, таких як бази даних і бази знань інтелектуальної банківської системи, що важливо в умовах цифрової трансформації банківництва.

Аналіз динаміки балансових показників демонструє, що склад активів і зобов'язань банку збільшується, щоправда, АТ «УКРСИББАНК» сплатив у 2019 р. субординований борг, але з'явилися інші фінансові зобов'язання. Найменші темпи зростання у власного капіталу, що певною мірою послаблює достатність банківського капіталу, втім вона відповідає вимогам НБУ.

За результатами проведеного аналізу можна стверджувати, що за період оцінювання АТ «УКРСИББАНК» був достатньо капіталізованим, не мав проблем із ліквідністю. Це вирішальні компоненти щодо прогнозування його неплатоспроможності.

Крім того, банк дотримувався нормативів кредитного ризику та інвестування. В 2020 р. було відхилення від одного з нормативів щодо ризику валютної позиції, втім на вимогу регулятора та керівництва банку були вжиті термінові заходи, що стабілізувало ситуацію з управління валютним ризиком АТ «УКРСИББАНК».

У цілому прибутковість АТ «УКРСИББАНК» суттєво залежить від процентних і комісійних доходів, вага останніх при цьому дещо підвищилася. Натомість узагальнюючі показники ефективності банківської діяльності в 2020 р. суттєво знизилися через коронакризу, хоча банк залишився прибутковим. Уже в 2021 р. фінансовий менеджмент зміг відновити зростання прибутковості банку, що свідчить про його адаптивні можливості та суттєвий фінансовий потенціал.

Отже, в 2019 р. АТ «УКРСИББАНК» мав низьку ймовірність його неплатоспроможності. В 2020 р. фінансовий стан банку дещо погіршився, що зумовило підвищення ймовірності його неплатоспроможності. Вже в 2021 р. ймовірність неплатоспроможності банку знову знизилася.

Підбиваючи підсумки проведеного прогнозування ймовірності неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК» та факторів, які негативно вплинули на рівень його надійності, варто визначити такі основні проблеми.

АТ «УКРСИББАНК» має нерозв'язані проблеми з рівнем капіталізації та структурою власного й регулятивного капіталу, щоправда злиття з ПАТ «Укрсоцбанк», яке відбулося в 2019 р., значно сприяло вирішенню цієї проблеми в проаналізованому періоді. Ліквідність банку хоч і знаходиться на достатньому рівні з огляду на встановлені НБУ відповідні економічні нормативи, проте в 2020 р. знизилася, тому банку необхідно провести всебічний аналіз доцільності певного підвищення своєї ліквідності, що також матиме позитивний вплив і на його платоспроможність.

Окрім цих основних проблем, необхідно звернути увагу на якість і структуру активів АТ «УКРСИББАНК», а також оптимізувати структуру його зобов'язань із урахуванням потреби диверсифікації джерел позикових коштів і залучення так званих «довгих грошей», однак зважаючи на вартість цих фінансових ресурсів для банку.

Сучасні умови діяльності банків є складними, тому для оптимізації свої процесів у банківській діяльності вони активно впроваджують інформаційні технології. Також цифрові трансформації мають охоплювати й методичні підходи, що застосовуються для прогнозування ймовірності, або ж обґрунтування заходів запобігання неплатоспроможності банків із використанням економіко-математичного моделювання.

Обґрунтовані напрями запобігання неплатоспроможності банку. Так, АТ «УКРСИББАНК» необхідно здійснювати такі комплексні заходи. Забезпечення прибутковості банківської діяльності та забезпечення сталого зростання чистого прибутку банку.

Підвищення капіталізації банку й оптимізація власного та регулятивного капіталу з метою забезпечення достатності капіталу з урахуванням вимог НБУ і міжнародних стандартів.

Обґрунтоване підвищення ліквідності активів банку з огляду на пропорції «ліквідність – ризик – прибутковість».

Оптимізація структури активів і пасивів банку за рахунок удосконалення системи збалансованого управління банківськими активами та пасивами.

Розвиток ризик-менеджменту банку з метою комплексного управління та мінімізації всіх фінансових ризиків банківської установи.

Впровадження сучасних інноваційних банківських технологій із метою більш повного та якісного обслуговування існуючих клієнтів і залучення нових.

Розвиток банківського маркетингу з метою позиціонування банку як надійної фінансової установи з доброю репутацією та позитивним іміджем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іщенко Д. Г., Крилов Д. В. Дослідження впливу неплатоспроможних банків на фінансову стабільність банківської системи України. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін* : зб. наук. пр. всеукр. наук.-практ. конф. 27 жовтня 2022 р. Полтава, 2022. С. 884–886.
2. Жмудінський В. Відновлення діяльності банку, визнаного неплатоспроможним: окремі проблемні питання. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 2. С. 161–165.
3. Хто платить за банкрутство банків? URL: <http://surl.li/dlvtj> (дата звернення: 09.09.2022).
4. Стечишин Т. Б., Малахова О. Л. Банківська справа : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 404 с.
5. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. Дата оновлення: 01.10.2022. URL: <https://cutt.ly/DNpnrfr> (дата звернення: 12.09.2022).
6. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI. Дата оновлення: 28.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text> (дата звернення: 19.09.2022).
7. Ісхакова О. М., Горденко А. В., Пеня К. В. Рівень суспільної довіри до банківської системи України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 114–117.
8. Коваль Я. С. Механізми державного регулювання антикризовим управлінням економічною безпекою банківських установ України : монографія. Київ : Університет економіки та права «КРОК». 2020. 200 с.
9. Проскуряков К. І., Бондаренко В. В. Методологічні підходи запобігання банкрутству банків. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 1. С. 245–251.

10. Ситник Н. С., Стасишин А. В., Блащук-Девяткіна Н. З., Петик Л. О. Банківська система : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
11. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 21.09.2022).
12. Жердецька Л. В. Системний банківський ризик: причини та напрями регулювання : монографія. Одеса : Видавництво «Атлант», 2017. 353 с.
13. Успенко В. І., Зотов І. В., Тохтамиш Т. О. Оцінка схильності банку до банкрутства : монографія. Харків : ХДТУБА, 2008. 130 с.
14. Зверяков М. І., Коваленко В. В., Сергеева О. С. Управління фінансовою стійкістю банків : підручник. Одеса : Атлант, 2014. 485 с.
15. Widyanty W., Oktasari D. Financial Ratio Analysis as a Prediction Tool of Bankruptcy on Banking Companies Listed in Indonesia Stock Exchange. *Advances in Economics, Business and Management Research*. 2019. Vol. 120. pp. 180–184.
16. Слав'юк Н. Р., Глущенко С. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. Київ : НаУКМА, 2022. 206 с.
17. Возняковська К. А., Попович О. В., Біленець Д. А., Лещенко О. В. Актуальні питання неплатоспроможності (банкрутства) : навч.-метод. посіб. Чернівці, 2022. 63 с.
18. Носань Н. Роль фінансового оздоровлення банків у контексті підвищення довіри населення до банківської системи України. *Галицький економічний вісник*. 2020. Т. 66. № 5. С. 113–119.
19. Корнилюк Р. В. Індикатори раннього попередження дефолтів у банківській системі України. *Журнал європейської економіки*. 2014. Т. 13, № 4. С. 339–354.
20. Іванова М. І., Смесова В. Л., Карпенко Р. В. Фінансовий механізм управління процесом санації банків: теоретичні аспекти побудови. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 201–211.
21. Демидова Л. М., Айрапетян А. С., Сарана С. В., Кальян О. С.

Напрями удосконалення діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: економіко-правовий аспект. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. Т. 4, № 31. С. 4–11.

22. Бронін О. В. Українські банки в умовах кризи: бізнес-моделі, що призвели до банкрутства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 22. С. 32–37.

23. Банк визнали неплатоспроможним: що робити вкладникам. URL: <https://document.vobu.ua/doc/13275> (дата звернення: 30.09.2022).

24. Bella F., Radianto W. Bankruptcy Prediction of the Banking Sector Using Bankometer: Comparative Study Based on Company Size. *Advances in Economics, Business and Management Research*. 2021. Vol. 175. pp. 328–334.

25. Національний банк України ухвалив рішення відкликати банківську ліцензію та ліквідувати АТ «БАНК СІЧ». URL: <https://bit.ly/3UGYP7P> (дата звернення: 04.10.2022).

26. Жердецька Л. В., Постирнак І. С. Розвиток моделей прогнозування банкрутства банків. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 14. С. 796–801.

27. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 р. № 18. Дата оновлення: 29.09.2022. URL: <https://cutt.ly/xBhAPk2> (дата звернення: 05.10.2022).

28. Hlazunov A., Verchenko O. Predicting Bank Defaults in Ukraine: A Macro-Micro Perspective. *Visnyk of the National Bank of Ukraine*. 2020. Vol. 250. pp. 33–44.

29. Возняковська К. А. Щодо заходів забезпечення платоспроможності кредитно-фінансових установ у державній економічній політиці. *Право і суспільство*. 2017. № 6. С. 91–98.

30. Домінова І. В., Кисіль Т. М. Оцінка та прогнозування ймовірності банкрутства банківських установ України. *Моделювання та інформаційні системи в економіці*. 2020. Вип. 99. С. 75–90.

31. Марков М. Є. Застосування штучних нейронних мереж для прогнозування ризику банкрутства банків. *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 146–151.
32. Незалежна асоціація банків України. Індикатори грошово-кредитного ринку. URL: <https://nabu.ua/ua/indikatori-groshovo-kreditnogo-rinku-2.html> (дата звернення: 23.10.2022).
33. Buckingham S., Atanasova S., Frazzani S., Véron N. Study on the differences between bank insolvency laws and on their potential harmonization. VVA, Grimaldi & Bruegel. November 2019. 196 p.
34. Офіційний сайт АТ «УКРСИББАНК». URL: <https://ukrsibbank.com> (дата звернення: 24.10.2022).
35. Акціонерне товариство «УКРСИББАНК». URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/?id=7102319#express-universal-file> (дата звернення: 25.10.2022).
36. Гончаренко Т. П. Аналіз моделей бізнес-стратегії банків: міжнародний та вітчизняний досвід. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30. № 1. Ч. 1. С. 42–49.
37. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова НБУ від 28.08.2001 р. № 368. Дата оновлення: 13.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення: 27.10.2022).
38. Шелудько С. А. Міжнародні стандарти банківської справи : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 260 с.
39. Копилюк О. І., Музичка О. М. Банківські операції : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 416 с.
40. Артеменко Д. М. Оцінка провідних індикаторів регуляторної політики держави у банківському секторі. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 1 (40). С. 147–152.
41. Ковальчук К. Ф., Архірейська Н. В., Валенюк Н. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. Дніпро : НМетАУ, 2018. 135 с.

42. Рейтинг Акціонерного товариства «УКРСИББАНК». URL: <https://minfin.com.ua/ua/company/ukrsibbank> (дата звернення: 07.11.2022).

43. Інтегрована система управління ризиками банку : монографія / за заг. ред. Н. П. Шульги. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 440 с.

44. Фурсова В. А., Фадєєва І. Г., Гавриш Г. О. Вплив євроінтеграційних процесів на реформування банківської системи України. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 24. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-5> (дата звернення: 18.11.2022).

45. Домінова І. В. Оцінка ефективності ризик-менеджменту електронного банкінгу на основі нормативно-індексної моделі. *Облік і фінанси*. 2020. № 1 (87). С. 91–99.

46. Шинкар М. Базельські рекомендації в контексті підвищення стабільності функціонування банківської системи як правові заходи попередження банкрутства банківських установ. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 7. С. 104–108.

47. Гонта О. І., Прокопенко В. Ю., Дубина М. В. Роль системи гарантування вкладів у підвищенні рівня довіри громадян до діяльності депозитних установ. *Проблеми економіки*. 2018. № 3 (37). С. 178–183.

48. Gormley T., Gupta N., Jha A. Quiet Life No More? Corporate Bankruptcy and Bank Competition. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*. Vol. 53, Iss. 2. April 2018. pp. 581–611.

49. Банкрутство банку: ознаки та прогнозування. URL: <https://alvaprivacy.ua/ua/publikatsiji/bankrutstvo-banku-oznaki-prognoz> (дата звернення: 19.11.2022).

50. Rodano G., Serrano-Velarde N., Tarantino E. Bankruptcy Law and Bank Financing. Working Paper n. 547. CEPR, NBER and Università Bocconi. April 2015. 68 p.

51. Банкрутства банків ще будуть. Що робити вкладникам? URL: https://lb.ua/economics/2022/08/15/526256_bankrutstva_bankiv_shche_budut_shcho.html (дата звернення: 20.11.2022).

52. Гадецька З. М. Оцінка ризику банкрутства банків України сучасним методом штучних нейронних мереж. *Економіка та суспільство*. 2019. Вип. 20. С. 152–160.

53. Шишкіна О., Нагорний П. Оцінювання ризику банкрутства кредитних установ. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 4 (24). С. 136–145.

54. Кисіль Т. М. Прогнозування ризиків банкрутств комерційних банків. *Актуальні питання сучасної економіки* : матеріали ІХ всеукр. наук. конф. Ч. 1. Умань : УНУС, 2017. С. 86–87.

55. Домінова І. В., Кисіль Т. М. Прогнозування оцінки ймовірності банкрутства банківських установ на основі адаптованої нормативно-індексної моделі. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8539> (дата звернення: 21.11.2022).

56. Череп А. В., Комісаренко О. А. Розробка моделі прогнозування банкрутства комерційних банків України на основі зарубіжного досвіду. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2013. № 1. С. 18–23.

57. Даниленко А. Еволюція системи гарантування вкладів в Україні до світових стандартів: макропруденційний аспект. *Вісник Національного банку України*. 2017. № 242. С. 15–30.

58. Шинкар М. Л. Проблемні аспекти проведення санації банківських установ в Україні. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Одеса, 19 травня 2017 р. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 745–747.

59. Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. Київ : НАУ, 2022. 200 с.

60. Цифрова трансформація економіки: мікро- та макроаспекти : колективна монографія / за заг. ред. Н. А. Мазур. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, 2022. 440 с.

61. Науменко С. Г. Генеза та особливості адміністративно-правового

регулювання системи гарантування банківських вкладів у провідних країнах світу. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Є. О. Дідоренка*. 2021. № 93. Т. 1. С. 190–199.

62. Підвисоцький Я. В. Аналіз механізму гарантування депозитів вкладників банків у ЄС та в Україні. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2019. № 19. С. 161–173.

63. Відшкодування вкладів під час війни: на що чекати українцям? URL: <http://surl.li/dymbe> (дата звернення: 19.11.2022).

64. Кабенюк Ю. В. Проведення у справах про банкрутство та арбітражне управління на тимчасово окупованих територіях. *Судова апеляція*. 2019. № 3. С. 50–58.

65. Світлак І. І. Місце НБУ в механізмі захисту прав вкладників комерційних банків. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. Вип. 1. С. 47–53.

66. Збитки та два банкрутства: НБУ оцінив роботу банків за час війни. URL: <https://mind.ua/publications/20245823-zbitki-ta-dva-bankrutstva-nbu-ociniv-robotu-bankiv-za-chas-vijni> (дата звернення: 20.11.2022).

67. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. Дата оновлення: 12.01.2022. URL: <https://is.gd/J6bCsM> (дата звернення: 20.11.2022).

68. Копилюк О. І., Музичка О. М., Тимчишин Ю. В. Безпека формування та використання ресурсів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. *Бізнес Інформ*. 2018. № 4. С. 331–337.

69. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. Дата оновлення: 28.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення: 13.11.2022).

70. Ткачук Н. М. Консолідація банків як фактор розвитку інтеграційної економіки. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 6 (74). С. 78–82.

ДОДАТОК А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УКРСИББАНК» (код 09807750)

Окремий звіт про фінансовий стан
на 31 грудня 2021 року
(у тисячах українських гривень)

	Примітки	31 грудня 2021 року	31 грудня 2020 року
АКТИВИ			
Готівка	7	2 723 482	3 559 826
Кошти обов'язкових резервів банку в Національному банку України («НБУ») і короткострокові розміщення в НБУ	7	3 227 053	3 042 109
Кореспондентські рахунки, депозити та кредити овернайт у банках	7	10 523 207	11 999 317
Кредити та аванси банкам	8	13 609 427	11 503 446
Похідні фінансові активи	26	4 924	3 398
Кредити та аванси клієнтам	9	28 459 815	21 067 038
Інвестиції в цінні папери	10	16 694 530	18 309 865
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		189	189
Основні засоби	11	1 345 633	1 266 475
Інвестиційна нерухомість		4	4
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	527 676	527 869
Поточні податкові активи		-	231 930
Відстрочені податкові активи	22	115 556	97 539
Активи із права користування	12	192 993	268 557
Інші фінансові активи	13	275 550	220 890
Інші нефінансові активи	13	335 134	217 524
ЗАГАЛЬНА СУМА АКТИВІВ		78 035 173	72 315 976
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		2 288	2 947
Похідні фінансові зобов'язання	26	12 040	4 587
Кошти клієнтів	14	66 984 784	63 102 454
Орендні зобов'язання	16	183 637	248 771
Поточні податкові зобов'язання		113 659	-
Інші фінансові зобов'язання	15	990 837	662 885
Інші нефінансові зобов'язання	15	202 508	203 398
ЗАГАЛЬНА СУМА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		68 489 753	64 225 042
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	17	5 069 262	5 069 262
Емісійний дохід	17	811 229	811 229
Нерозподілений прибуток		3 664 929	2 210 443
ЗАГАЛЬНА СУМА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		9 545 420	8 090 934
ЗАГАЛЬНА СУМА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		78 035 173	72 315 976

Затверджено до випуску та підписано:

Л. Дюпуш,
Голова Правління АТ «УКРСИББАНК»

Т. В. Семенюк,
Головний бухгалтер – Начальник Управління
фінансового та податкового обліку Департаменту
фінансів АТ «УКРСИББАНК»

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УКРСИББАНК» (код 09807750)

Окремий звіт про фінансовий стан
на 31 грудня 2020 року
У тисячах українських гривень

	Примітки	31 грудня 2020 року	31 грудня 2019 року
АКТИВИ			
Грошові кошти в касі	7	3 559 826	2 190 833
Кошти в Національному банку України та обов'язкові резерви	7	3 042 109	3 135 959
Кошти в інших фінансових установах за амортизованою собівартістю	8	23 502 763	10 141 451
Деривативи	28	3 398	20 577
Кредити та заборгованість клієнтів за амортизованою собівартістю	9	21 067 038	21 371 168
Цінні папери та інвестиції у дочірні підприємства	10	18 310 054	13 333 834
Майно та обладнання	11	1 266 475	1 249 192
Інвестиційна нерухомість		4	4
Нематеріальні активи	11	527 869	521 649
Поточні податкові активи	24	231 930	527 214
Відстрочені податкові активи	24	97 539	82 615
Активи із права користування	12	268 557	-
Інші активи	13	438 414	622 724
УСЬОГО АКТИВІВ		72 315 976	53 197 220
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Заборгованість перед іншими фінансовими установами за амортизованою собівартістю		2 947	3 979
Деривативи	28	4 587	702
Кошти клієнтів	14	63 102 454	45 424 255
Орендні зобов'язання	15	248 771	-
Інші зобов'язання	16	866 283	740 023
Субординований борг	17	-	249 348
УСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		64 225 042	46 418 307
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	5 069 262	5 069 262
Емісійний дохід	19	811 229	811 229
Нерозподілений прибуток		2 210 443	898 422
УСЬОГО ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		8 090 934	6 778 913
УСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		72 315 976	53 197 220

Затверджено до випуску та підписано:

Л. Дюпуш,
Голова Правління АТ «УКРСИББАНК»

25 березня 2021 року

Т. В. Семенюк,
Головний бухгалтер – Начальник Управління
фінансового та податкового обліку Департаменту
фінансів АТ «УКРСИББАНК»

ДОДАТОК Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УКРСИББАНК» (код 09807750)

Окремий звіт про сукупний дохід, прибуток або збиток
за рік, який закінчився 31 грудня 2021 року
(у тисячах українських гривень)

	Примітки	За 12 місяців 2021 року	За 12 місяців 2020 року
Процентні доходи	19	3 968 215	3 956 922
Процентні витрати	19	(311 851)	(662 878)
Комісійні доходи	20	2 662 220	2 273 100
Комісійні витрати	20	(648 960)	(567 003)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		600 136	519 653
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(85 238)	71 353
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток		25 914	15 638
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		(52 851)	-
Інші операційні доходи (витрати)		(52 866)	(32 731)
Чисті доходи від банківської діяльності		6 104 719	5 574 054
Витрати на виплати працівникам		(2 300 361)	(2 142 750)
Інші адміністративні та операційні витрати	21	(1 204 903)	(1 073 765)
Амортизаційні витрати		(523 030)	(465 114)
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	23	(317 143)	(310 607)
Прибуток (збиток) від операційної діяльності		1 759 282	1 581 818
Інші прибутки (збитки)		23 525	11 165
Прибуток (збиток) до оподаткування		1 782 807	1 592 983
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	22	(328 321)	(280 962)
Прибуток (збиток)		1 454 486	1 312 021
Загальна сума сукупного доходу		1 454 486	1 312 021
Базовий прибуток (збиток) на акцію, що належить власникам банку (гривень на акцію)	18	1,54	1,39

Затверджено до випуску та підписано:

Л. Дюпуш,
Голова Правління АТ «УКРСИББАНК»

Т. В. Семенюк,
Головний бухгалтер – Начальник Управління
фінансового та податкового обліку Департаменту
фінансів АТ «УКРСИББАНК»

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УКРСИББАНК» (код 09807750)

**Окремий звіт про прибутки або збитки та інші сукупні доходи
за рік, який закінчився 31 грудня 2020 року
У тисячах українських гривень**

	Примітки	За 12 місяців 2020 року	За 12 місяців 2019 року
Процентні доходи	21	3 956 922	5 236 310
Процентні витрати	21	(662 878)	(1 030 141)
Комісійні доходи	22	2 273 100	2 304 140
Комісійні витрати	22	(567 003)	(567 150)
Чистий прибуток від переоцінки іноземної валюти, торгових операцій з іноземною валютою та деривативів	28	591 006	566 811
Чистий прибуток від цінних паперів та інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		15 638	7 167
Чистий збиток від іншої діяльності		(32 731)	(79 300)
Зменшення корисності інвестицій у дочірні підприємства		-	(49 970)
Чисті доходи від банківської діяльності		5 574 054	6 387 867
Витрати, пов'язані з персоналом		(2 142 750)	(1 964 022)
Адміністративні та інші операційні витрати	23	(1 073 765)	(1 074 502)
Знос та амортизація приміщень, вдосконалень орендованого майна, обладнання, нематеріальних активів та активів із права користування		(465 114)	(354 446)
Чисті операційні доходи		1 892 425	2 994 897
Резерв на покриття очікуваних кредитних збитків	25	(310 607)	(153 286)
Чисті операційні доходи		1 581 818	2 841 611
Чисті доходи від необоротних активів		11 165	29 589
Прибуток до оподаткування		1 592 983	2 871 200
Витрати з податку на прибуток	24	(280 962)	(290 752)
Чистий прибуток за звітний період		1 312 021	2 580 448
Усього сукупних доходів за звітний період		1 312 021	2 580 448
Прибуток на одну просту акцію (гривень на акцію)	20	1,39	2,73
Прибуток на одну привілейовану акцію (гривень на акцію)	20	41,92	82,45

Затверджено до випуску та підписано

Л. Дюпуш,
Голова Правління АТ «УКРСИББАНК»

Т. В. Семенюк,
Головний бухгалтер – Начальник Управління
фінансового та податкового обліку Департаменту
фінансів АТ «УКРСИББАНК»

ДОДАТОК В

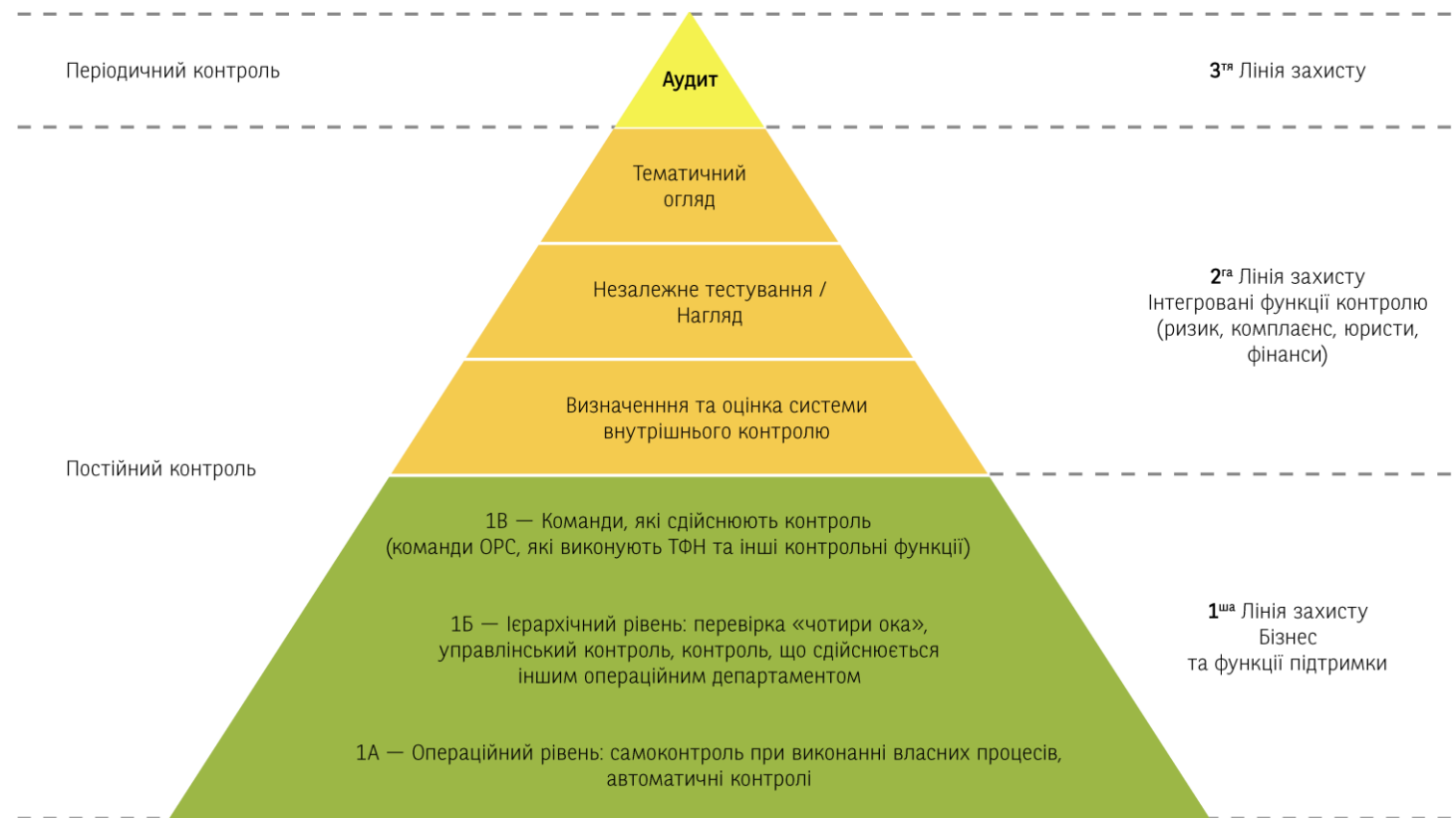
Система ризик-менеджменту АТ «УКРСИББАНК», яка сприяє запобіганню неплатоспроможності банку

РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТ

СИСТЕМА ПОСТІЙНОГО КОНТРОЛЮ

Ризик-менеджмент є ключовою частиною системи внутрішнього контролю UKRSIBBANK

- ▷ Ризик-менеджмент супроводжує розвиток банку з думкою про бізнес.
- ▷ Надає швидко, повну та достовірну інформацію про ризики банку.
- ▷ Пропонує зацікавленим сторонам банку висококваліфіковану експертизу щодо управління ризиками.
- ▷ Сприяє прогнозуванню ризиків та позиціонуванню ризик-менеджменту як перспективної спостережної вежі.
- ▷ Готує банк до найвищих очікувань регуляторів.

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Іщенко Данило Геннадійович, студент 2 курсу магістратури, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, адреса електронної пошти danil1969@ukr.net,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Сучасні підходи до прогнозування ймовірності та запобігання неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____
Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) _____